

SUPPL. B 61059/B

ACTA
INSTITUTI CLINICI
CAESARAE UNIVERSITATIS
VILNENSIS

AUCTORE

JOSEPHO FRANK

AUGUSTISSIMO IMPERATORI ET TOTIUS RUSSIAE AUTOCRATORI A CONSILIIS AULICIS, EQUITE ORD. ST. WLODIMER IV. CLASS. THERAPIAE SPECIALIS ET CLINICES IN CAESAREA UNIVERSITATE VILNENSI PROFESSORE, AC SEMINARIUM MED. IMPERATORIS MUNIFICENTIA CONDITI PRAEFECTO, CONSILII MED. PETROPOLITANI SOCIO, SOCIETATUM PHILANTHROPICAE PETROPOLITANAE, PHYSICO-MEDICAE MOSQUENSIS, MEDICORUM ET BENEFICORUM VILNENSIS, COLLEGII MEDICORUM VENETI, SOCIETATIS AGRICULTURAE STUDIOBORUM FLORENTINAE, SCIENTIARUM ET ARTIUM ARGENTORATENSIS, ACADEMIAE MEDICAE, SOCIETATUM GALVANICAE AC MEDICAE PARISIENAE, R. JENNERIANAE, MEDICORUM ET NOSOCOMII A GUYO LONDINI NOMEN HABENTIS, MEDICO-CHIRURGIC. FACULTATIS LUCCENSIS
SODALI etc. etc.

ANNUS TERTIUS, QUARTUS, QUINTUS ET SEXTUS.

LIPSIAE, 1812

IMPENSIS BIBLIOPOLII KÜHNIANI.

INSTITUTIONAL

1911

1911

1911

1911

VIRO ILLUSTRIBUS CELEBERRIMO

LIBERO BARONI

JOAN. NIC. CORVISART

AUGUSTISSIMI FRANCORUM IMPERATORIS REGIS ET
ITALIAE, ARCHIATRO, EQUITUM LEGIONIS HONORA-
RIAE TRIBUNO, DOCTRINARUM, LITTERARUM, ARTIUM
INSTITUTI FRANCO-GALLICI ACADEMIA-
RUMQUE COMPLURIUM COLLEGAE
SODALI

ACTORUM CLINICORUM HOC VOLUMEN

OBSERVANTIAE ANIMI VOLUNTATISQUE PROPENSIS-
MAE PIGNUS AC MONUMENTUM

SACRUM ESSE VULT

AUCTOR

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHYSICS DEPARTMENT

PHYSICS 309

LECTURE NOTES

BY

ROBERT A. FAY

1962-1963

CHICAGO, ILLINOIS

UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS

1963

PHYSICS 309

LECTURE NOTES

BY

ROBERT A. FAY

CHICAGO, ILLINOIS

INTRODUCTIO.

Actorum clinicorum duo priora, quae in lucem emisimus, volumina quo blandius ac benignius a Viris doctissimis haud unius populi excepta fuere; eo acriori studio incepti operis non solum continuandi, sed pro viribus etiam perficiendi incensos nos esse haud diffitemur. At quum in clinico instituto quocunque, nisi quod forte, magni cujusdam nosocomii pars, morbis tantummodo rario-ribus curandis inservit, unius anni spatio, vix tot observationum memoratu digniorum oportunitas detur medico, ut iis, quamvis accurate perscriptis, justum volumen conficiatur: in praesens tempus placuit morbos rariores, quotquot totius quadriennii intervallo, inde a kalendis Septembribus anni c1810cccvii usque ad pridie kalendas quintiles anni c1810cccxi,

occurrerunt nobis, seligere et, quantum fieri potest, strictim enarrare. Brevitatis autem studio, quo tenemur, maxime conducet, quod, quas in sanandis morbis rationes secuti simus, in *praxeos medicae universae praeceptis* nostris, quorum primi voluminis prior pars lucem jam adspexit, tam accurate exposuimus, ut easdem hoc loco retractare et denuo inculcare velle superfluum esset. Ceterum per ipsam hanc scribendi brevitatem, quam, plurium voluntatibus satisfacturi, vel in morborum historiis exponendis adhibuimus, fieri non potuit, quin multa, ad speciem quidem leviora, sed rebus ipsis adjuncta, silentio praeteriremus, quorum mentionem alii fortasse desideraverint. Enimvero diversorum diversae voluntati parere, nec facile et paene irritum inceptum est.

Legentibus haec fartasse succurret, quod in actorum secundo volumine scripsimus, bello tum ad Lithuaniae confinia flagrante, clinicum Vilmense in nosocomium militare commutatum fuisse. Pace tamen composita in pristinam rediit formam. Ab hoc inde tempore, quam parum stabiles sint vulgi opiniones temere conceptae, novo eodemque

luculento argumento cognovimus. Cum enim, sub ipso clinici instituti primordio, ab illo valde abhorreret populus, tam brevi paucorum annorum interjecto spatio, tanta voluntatis varietas et dissimilitudo opinionis consecuta est, ut aegrotorum affluentia ne eo quidem imminueretur aut a proposito suo deterreretur, quod plerumque ii tantum recipiantur, qui morbis paene conclamatis laborant iisdemque propter futuram cadaverum sectionem maxime memorabilibus *). Morborum certe census sive tabula, quam hinc subiecimus, pariter atque ipsae, quas tradendas duximus, observationes abunde docebunt, in aegrotorum in clinicum admittendorum delectu faciendo id solummodo spectari, ut discentium major fiat profectus.

*) Cadaverum sectiones, hominum in clinico instituto demortuorum, cum summa dexteritate, ab egregio viro, D. Holz, universitatis nostrae adjuncto, et prosectore anatomico, ultro institui solent.

<i>Character morborum.</i>	sus- cepti.	sana- ti.	suble- vati.	trans- lati.	mor- tui.
Febres intermittentes . . .	69	68	1	—	—
Febres typhodes	39	32	—	—	7
Febres gastricae	6	6	—	—	—
Febres sive catarrhales sive rheumaticae	97	83	8	—	6
Erysipelas	36	34	—	1	1
Rheumatismi acuti	12	12	—	—	—
Scarlatina	25	24	—	—	1
Morbilli	7	7	—	—	—
Variolae	9	7	—	—	2
Varicella	2	2	—	—	—
Chloasma	1	1	—	—	—
Morbus maculosus Werl- hofi	1	—	—	—	1
Erythema mercuriale	2	2	—	—	—
Crusta lactea	1	1	—	—	—
Tinea capitis	1	1	—	—	—
Psora	4	1	—	3	—
Herpes	1	1	—	—	—
Lepra squamosa	1	—	—	1	—
Plica	4	1	—	3	—
Anasarca	6	5	—	—	1
Anaesthesia	1	1	—	—	—
Ophthalmitis	5	4	1	—	—
Amaurosis incipiens	1	—	1	—	—
Obscuratio corneae	2	—	2	—	—
Otalgia	3	2	1	—	—
Alalia	1	—	1	—	—
Epistaxis	5	5	—	—	—
Spasmus faciei	1	1	—	—	—
Cephalalgia	3	2	1	—	—
Hemicrania	1	1	—	—	—
Encephalitis	1	1	—	—	—
Hydrocephalus acutus	3	1	—	—	2
Hydrocephalus chronicus	1	—	—	1	—
Apoplexia	2	—	—	1	1
Asphyxia ex fumo carbo- num	4	3	—	—	1
Lipothymia	1	1	—	—	—
Melancholia	2	1	—	1	—

<i>Character morborum.</i>	sus- cepti.	sana- ti.	suble- vati.	trans- lati.	mor- tui.
Mania	3	1	1	1	—
Chorea St. Viti	1	1	—	—	—
Epilepsia	4	1	1	2	—
Convulsiones	2	1	1	—	—
Hysteria	5	4	1	—	—
Hypochondriasis	3	1	2	—	—
Hemiplegia	1	—	—	—	1
Paralysis extremitatum in- feriorum	1	—	—	1	—
Angina pectoris	1	—	1	—	—
Polypus cordis	1	—	—	—	1
Angina trachealis	2	1	—	—	1
Phthisis trachealis	2	—	—	—	2
Peripneumonia	21	15	—	—	6
Pneumonorrhagia	3	1	1	—	1
Phthisis pulmonalis	19	1	7	2	9
Catarrhus chronicus	2	1	1	—	—
Tussis convulsiva	6	5	—	—	1
Hydrothorax	7	3	1	1	2
Contusio pectoris	2	2	—	—	—
Cynanche faucium	12	12	—	—	—
Dysphagia	2	2	—	—	—
Vomitus	2	2	—	—	—
Cardialgia	2	2	—	—	—
Hernia incarcerata	1	1	—	—	—
Colica	3	3	—	—	—
Enteritis	1	—	—	—	1
Diarrhoea	6	5	—	—	1
Dysenteria	2	—	—	1	1
Ascarides lumbricoides	1	1	—	—	—
Taenia lata	1	—	1	—	—
Hydrops ascites	4	1	1	—	2
Peritonitis	3	3	—	—	—
Tumor omenti	1	—	—	1	—
Hepatitis	2	1	—	—	1
Abscessus hepatis	1	—	—	—	1
Obstructio hepatis	2	1	1	—	—
Icterus	10	7	2	—	1
Obstructio lienis	1	1	—	—	—
Splenitis	1	1	—	—	—

<i>Character morborum.</i>	us- cepti.	sana- ti.	suble- vati.	trans- lati.	mor- tui.
Scorbutus	3	3	—	—	—
Arthritis	5	2	3	—	—
Scrophula	2	I	I	—	—
Tabes	4	—	2	—	2
Lumbago	I	I	—	—	—
Phthisis renalis	I	—	I	—	—
Diabetes	2	—	—	2	—
Polydipsia	I	—	—	I	—
Stranguria	I	I	—	—	—
Calculus vesicae urinariae	I	—	—	I	—
Epididymitis	I	I	—	—	—
Induratio testiculi	I	I	—	—	—
Chlorosis	2	I	I	—	—
Puerperium	5	5	—	—	—
Metritis	I	I	—	—	—
Metrorrhagia	6	6	—	—	—
Steatoma uteri	I	—	I	—	—
Retroversio uteri gravidi	I	—	—	—	I
Hydrops ovarii	2	—	I	—	I
Scirrhus ovarii	I	—	I	—	—
Gangraena sicca pedis	I	—	—	—	I
Lues	14	8	3	3	—
Ulcera antiqua	4	I	I	2	—
Summa	566	424	53	29	60

Praeter morbos, quos in censum modo retulimus, extremi etiam quadriennii spatio, aegrotorum plus mille curam agere licuit medicorum disciplinae alumnis in clinico, quod societatis beneficorum sumtibus sustentatur: ex quo negotio magna illorum pars, quae ei sponte operam dabat, maximos cepit fructus. Etenim indies magis magisque ad hanc opinionem ipse me confirmo, nosocomia clinica

ad erudiendos instituendosque medicae artis studiosos vix sufficere, nisi iis, certe scientia provectoribus, aegros per urbem visitandi affatim copia detur. Aegrotorum enim in nosocomiiis cura a praxi, ut ita dicam, urbana tantopere differt, ut alterius vel peritissimi ad alteram parum idonei videantur, donec assiduitate quotidiana etiam huic adsuescant. Quo simul efficitur, neque in solis urbanis clinicis omnem spem collocandam, et tutissimam institutionis medicae viam habendam esse, quae utroque instituto utatur. In priore illo, urbanum dico, *infantum morbos* observandi occasio maxime erit aperienda; quorum quidem cura sane nihil est, quod medicum in artis hujus studio magis exerceat, quod ejus ingenium ad subtilius de morbo judicium ferendum magis acuat, quod in prognosi eum cautiorem reddat, quod denique indicationum, systematis cujusdam hypothesibus fultarum, fallacias melius detegat et aperiat.

Quae cum ita sint, discipulis meis morbos, quos dixi, frèquentius observandi facultatem oblaturus, duorum institutorum medico-philanthropicorum, *vaccinationis et puerperii*, condendorum auctor fui, quorum illud a. d.

xvi. Kal. Junias (17 Mai), ipsis *Jenneri*, viri immortalis, natalitiis sacris anniversariis, a. clōlōcccviii a me inauguratum est, hoc a. d. vii. Idus Novembres a. clōlōcccix auspicatus sum. Et vaccinationis quidem institutum suis reditibus sustentatur, collatis ab opulentioribus, qui *vaccinium*, quod dicitur, sibi parare cupiunt, muneribus, quae in vaccinandorum liberorum parentes egenos pro re nata distribuuntur. Alterius autem instituti, cujus beneficio puerperae ex summa inopia laborantes domi sublevantur, sumtus necessarios suggerunt matres familias Vīlnenses, auspiciis matronae generosissimae nobilissimaeque, *Mariae L. B. a Bennigsen*, quae quidem humanitatis pariter atque artis seminaria, privatorum hominum maxime liberalitate sustentata ideoque Lithuanorum, et virtutis et benignitatis et prudentiae maxima documenta, numen propitium utinam tueatur, ne, quod vehementer timendum est, his temporibus difficillimis magnum aliquod detrimentum capiant! Vix enim unquam in summis occupationibus, quibus institutorum horum cura me implicat, plura hominum adminicula nactus sum, quam in praesentia, stipatus nimirum medicis, qui,

tirocinio posito, arte salutifera miseris succurrere gestiunt. Inter quos honoris causa nomine virum egregium, *Herberski M. D.*, ne de aliis loquar, praesertim de seminarii medico-chirurgici, *Summi Imperatoris* auctoritate et munificentia in academia nostra stabiliti, sodalibus.

Cujus seminarii quum summa conjunctio ac necessitudo cum clinico sit instituto, cujus acta scribimus, haud abs re videtur, pauca hic de illius origine ac condendi ratione et consilio subjungere. Etenim medicorum per Imperium Rossicum maximae penuriae consulturus, rei medicae et studiorum summis apud nos Moderatoribus auctor fui, ut quinquaginta juvenum, intra fines Imperii Rossici e Polonorum gente electorum, qui Imperatoris sumtu in Academia Caesarea Vilnensi arti medico-chirurgicae addiscendae operam darent, constitueretur sodalitas. Annuit rogationi *Caesar*, cuius summae auctoritati eam subjecerat rationum Imperii internarum tunc temporis administrator, vir meritis gravissimus ac sempiterna colendus memoria, Comes Illustrissimus, *Victorius a Kotschubey*. In sodalium numerum non adscribuntur, nisi ii, qui in gymnasio-

rum aliquo (octo autem instituta sunt in totidem praefecturis Poloniae Rossicae) studiorum curricula non sine laude emensi sunt. In academia lectionum medico - chirurgicarum cursus quatuor vel quinque annorum spatio absolvitur. Quo confecto, quum, severiter exploratis quantum profecerint, suis cuique honor et gradus academicus ex merito redditus est *), unius anni tempus praxi medicae in magno quodam aegrotorum hospicio impendere tenentur. Tum demum ad medici et chirurgi munera obeunda, sive castrensia penes exercitus terrestres vel navales, sive in praefecturis inter togatos dimittuntur. In quo officio praestando septem annos continuos exigant, legibus cautum est. Quibus exactis cuique liberum arbitrium permittitur aut persequendi initum honoris cursum, aut artem, ubi libuerit, exercendi. Haec habebam fere, quae de seminario hoc medico - chirurgico lectores meos scire vellem. Nam quae plura fortasse his adjici possent, aliis relinquere malebam.

Ad rem ipsam igitur aggrediamur, prae-

*) Gradus academici apud nos sunt sequentes. Medicus; Doctor medicinae; medico - chirurgus; Doctor medicinae et chirurgiae.

missis ex more tabulis meteorologicis, quos humanitati Ill. *Joannis Sniadecki*, astronomi observatoris rectorisque hujus universitatis debemus. Eas autem ad calendarium Romanum accommodatas esse, contra in morborum historiis dies ad vetus calendarium Julianum, duodecim dierum moram inducens, notatos esse scito.

I N D E X.

Tabulae meteorologicae quatuor.

CAP. I.	Febres intermittentes	pag.	1
— II.	— typhodes	—	3
— III.	Morbilli, Variolae, Scarlatina	—	15
— IV.	Erysipelas. Zoster	—	18
— V.	Erythema mercuriale	—	22
— VI.	Lepra. Plica Polonica	—	29
— VII.	Morbus maculosus haemorrhagicus Werlhofii	—	40
— VIII.	Epistaxis	—	43
— IX.	Hydrocephalus acutus	—	44
— X.	Epilepsia. Chorea St. Viti. Melan- cholia	—	49
— XI.	Angina laryngea	—	55
— XII.	Angina pectoris. Polypus cordis	—	73
— XIII.	Phthisis pulmonalis	—	82
— XIV.	Dysphagia	—	85
— XV.	Cardialgia. Vomitus	—	87
— XVI.	Hepatitis. Icterus	—	89
— XVII.	Diabetes	—	92
— XVIII.	Polydipsia	—	106
— XIX.	Retroversio uteri gravidi	—	108
Appendix		—	109

CAPUT I.

Febres intermittentes.

Quo primum Vilnam veneram, medici hujus urbis uno ore fatebantur, febres intermittentes hic sat raro obvenire. Rem jam anno MDCCCVII aliter se habuisse, ex secundo hujus operis volumine apparet *). Ab eo tempore ad hanc usque diem copia febrium intermittentium quovis anno augebatur, et ita quidem, ut, a mense Martio usque ad mensem Septembrem, communissimum sisterent morbum. Causam hujusmodi phaenomeni investigans, nullam aliam, quae probabilitatis saltem notam offerret, detegere potui, nisi resectionem nemorum prope urbem. Fieri enim ita videtur, ut effluvia paludum, olim in centro sylvarum reclusa, nunc facilius ad urbem perveniant.

Febres nostrae intermittentes plerumque typum sequuntur tertianae, sive simplicis sive duplicis. Occurrit frequenter et quotidiana, aliis in regionibus permultis admodum rara. Contra ea nullam hucusque quartanam Vilnae conspexi. Et subcontinuae haud saepe obveniunt.

*) Cap. IV.

Indoles febrium intermittentium hic regnantium benigna. De perniciosis quidem non raro loqui audivi, ipse vero eas nunquam in Lithuania vidi. Multi sane nomine febris perniciosae abuti solent.

Raro tandem febres intermittentes naturae ita simplicis apud nos observantur, ut mox cinchonae vel alii febrifugo locus esse possit. Plerumque enim gastrici et quidem saepe verminosi quid offerunt. Nil igitur mirum, egregios quotidie hoc in morbo effectus ab emeticis et purgantibus cerni. Hujusmodi remedia vel febrem extemplo auferre, vel eam saltem multum infringere solent. Infringunt enim hinc inde ita, ut forma febrilis fere evanescat, relicta sola debilitate, typum tamen pristinae adhuc febris servante, et non nisi cortice profliganda. Quid de hoc divo remedio sentiam, abunde alio loco *, exposui. Ac revera omnia in clinico nostro cum remediis surrogatis nuper laudatis tentata pericula plus minusve spem frustrarunt. *Arsenicum* quidem raro, uti jam dictum est **), adhibuimus; adhibuimus tamen non ita pridem, et non sine omni rerum successu. In genere vero medici Lithuaniae huic remedio haud multum favent. Abhorret ab eo vel vulgus. A temporibus enim immemorabilibus arsenicum a Judaeis et agyrtis adversus febres intermittentes in Lithuania adhibebatur. Quin immo: compertum est mihi, certa amuleta, St. Virginis imagine instructa, quorum usui interno vulgus magnam tribuit

*) Praxeos medicae universae praecepta. Part. I. §. XXX. No. 12. p. 61.

***) L. c. No. 32, p. 78.

virtutem antifebrilem, eam ex solutione arsenici, qua imbuuntur, repetere.

Et *fabae cofeae arabicae*, et *nuclei amari amygdali communis*, et *cortex fructus punici granati*, et *cortex pruni padi*, &c. in clinico nostro effectum fere destituebantur. Nutui autem vix non semper respondebat *residuum corticis cinchonae officinalis* *), atque paucae illi rebelles febres et optimo cortice non sine difficultate sanabantur.

CAPUT II.

Febres typhodes.

Suppressis permultis nosocomiis militaribus Vilnae, tempore ultimi belli Gallici, inter ipsas civium habitationes erectis, atque cessante incauta militum aegrotantium transportatione, febris typhodes acuta, vulgo typhus, extemplo hic evanuit. Solum excipi debet typhus, inter nonnullos discipulos egenos mense Martio et Aprilis anni MDCCCX observatus. Erat ille nequaquam malignus, atque ad unam domum, angustam nimis, limitatus. Moderatores sane Universitatum et Gymnasiorum non satis curae circa habitationes alumnorum, nec non circa morbos, inter eos sese manifestantes, impendere possunt. Pulcerrimum coram oculis illis est hac in re exemplum, eminentis Gymnasii

*) L. c. No. 15. p. 63.

Krzeminec, cujus auctor et exactor egregius, excellentissimus Comes *Czacki*, prope Gymnasium consulto medicum constituit, atque optimas politiae medicae leges, ad tuendam discipulorum valetudinem, praescripsit. Vilnae eo facilius est sanitati civium studere, et praecipuis typhi flagellum antevertere, quum constitutio atmosphaerae nostrae febribus hujusmodi ita obstet, ut nonnisi pessumdatis cunctis adversus contagii propagationem regulis, caput quodammodo attollere queant. Hoc ultimo adeo anno, (probabiliter simul ob minus pretium, quo res ad vitam sustentandam necessariae constabant), typhus tam raro occurrebat, ut vel necessaria pro clinico instituto illius exemplaria desiderarentur. Obvenit tamen unum ex iis memoratu dignum.

Observatio. Juvenis floridus, septendecim annorum die prima Junii MDCCCXI ad clinicum deportatus est, typho laborans, insignitus magna virium prostratione, calore urente, siti inexplebili, cute rubra, oculis splendentibus, summa cephalaea, epistaxi, peticulis, pulsu ad 110, duro, nec non delirio horis nocturnis. *Decima erat morbi dies.* Instituebatur nihilominus secunda quavis hora adpersio totius corporis aqua frigida, praescribendo pro usu interno aquam glacialelem cum acido sulphurico et syrupo violarum q. s. ad gratum saporem. *Die 11 morbi.* Quinquies instituta adpersione aeger obdormivit. Mussitavit autem sub somno. Calor cutis et capitis dolor longe imminuti; pulsus idem, vires instauratae. Seposita adpersione, continuetur in acido sulphurico. Ita diebus 12. 13. 14. morbi, qua ultima die,

praevis subsultibus tendinum, tandem somnus per duo nycthemera protractus, feбри finem feliciter imposuit.

Epicrisis. Docet praecipue casus praesens, adspersionem sive lotionem cum aqua frigida, non solum in *recenti* typho, sed *vel provento morbo* institui posse, dum ea caeterum indicata est. Adspersionem vero hic indicatam fuisse, ex symptomatibus elucet, imaginem genuinae *febris ardentis* sive *causi veterum* exhibentibus. Praeterea adspersionem, de qua sermo, indicabat potissimum sub allata rerum positione aestatis temperies, tunc temporis ad 27 gr. thermometri Reaumuriani.

Eodem die, quo juvenis, cujus tradidimus historiam, in clinicum venerat, vel alius aegrotus afferebatur, *simili* fere morbo, si ex adspectu iudicium tuleris, laborans. Liceat et illius exponere historiam.

Observatio. Vir quadraginta annorum, robustus, liquoribus fermentatis deditus, instituta peregrinatione sacra sub urentibus radiis solaribus, vix domum redux vehementer horruit, subsequente aestu totius corporis cum dira cephalaea et vomitu. Altera die delirium ferox accessit, quo vigente fugam dedit, atque per urbem vagatus est. Domum deportato chirurgus parvam venae sectionem in pede cum levamine instituit, applicitis dein vesicatoriis ad suras. At paulo post symptomata iterum recrudere, ita ut aeger die sexta morbi, prima Junii, sub sequenti rerum positione ad clinicum delatus fuerit. Facies rubra, sudore cooperta, oculi feroces, rubri, splendentes; delirium cum risu quasi sardonico. Suscitatus

iterumque suscitatus, ut sedem doloris indicaret, manum capiti admovebat. Manus tremulae, captatio floccorum, pulsus inconstans, 116; sitis magna, lingua carnis crudae instar, hypochondria tensa, alvus clausa, urina ignea. Declaratur morbus pro *encephalitide*, atque quatuordecim hirudines tum retro aures, tum ad tempora, tumque ad angulum internum oculi admoventur, exhibito interne sero lactis tamarindinato cum nitrate potassae, non neglecta applicatione glaciei, vesica porcina contentae, super caput, injectoque clystere antiphlogistico. *Die 2. ingressus, 7. morbi.* Nox continuis deliriis perturbata; facies melior, pulsus 104, color minor. Respondet quaestionibus, dummodo viriliter institutis. Alvus septies liquide deposita. Continuetur fomentatio capitis, caeterum nil nisi aquam habeat fontis, cum syrupo vaccinii oxycocci. *Die 8. morbi.* Dormivit noctu, aeger fere mente compos, pulsus mollis, constans, 100; lingua albo muco oblecta, sitis pauca, alvus ter mota, abdomen molle sed tumidum et attactum ad hypochondrium dextrum respuens. Removeatur fomentum frigidum a capite, applicenturque abdomini herbae aromaticae sub forma cataplasomatis calidi. Caetera continentur. *Die 9.* Noctu dormivit alternatim et deliravit. Pulsus 96; alvus quinquies mota, caeterum sat bene se habet. Ita morbus sine pharmiacis ad diem duodecimam usque decrevit, qua die convalescentiae periodus incepit. Sub ea multum adhuc a vesicatoriis foras applicitis et neglectis perpressus est. Exiit sanus ultimis Junii diebus.

Epicrisis. En *encephalitidem*, quam facile fuisset cum *typho* confundere. Confusionem hujusmodi truculentam hodie dum haud raram esse, tristis docet quotidiana experientia. Quin immo, opinio nuper a cl. *Marcus* tradita *), causam proximam typhi sistere inflammationem cerebri, huic confusio omnino inniti videtur. Quamquam enim inficias non ibo, in febribus typhodibus proVectis posse vel cerebrum, aliorum viscerum instar, erysipelacea interdum inflammatione obduci, in ea tamen opinione firme versor, *primariam atque genuinam encephalitidem, toto coelo a typho differre.* Ut fundamentum, cui haec opinio superstruitur, magis magisque palam fiat; juvabit utrosque morbos inter se invicem comparare.

Typhus.

1. Plerumque a contagio oritur.
2. Rarissime aliter ingruit, nisi praeviis consuetis symptomatibus prodromis febrium.
3. Levis horror scenam aperit, vel frigus omnino desideratur.
4. Capitis dolor plerumque obtusus sive gravativus.

Encephalitis.

1. Nunquam a contagio originem trahit.
2. Extemplo hominem aggreditur.
3. A frigore ut plurimum conspicuo oritur.
4. Intolerabilis cephalaea.

*) *Ephemeriden* B. 1. Heft 1. sq.

Typhus.

5. Virium jactura magna, saltem motuum voluntariorum imbecillitas.
6. Delirium *solum sub decursu morbi*, saepissime tacitum.
7. Plerumque peticulae, ecchymomata, vibices, miliaria &c.
8. Autopsia cadaveris parum notatu dignum exhibet.

Encephalitis.

5. Vires taurinae, in ipsis motibus voluntariis, (saltem apud adultos).
6. Delirium *jam ab initio morbi*, saepissime furiosum, (saltem apud adultos).
7. Plerumque nulla exanthemata.
8. Autopsia cadaveris conspicuas sequelas inflammationis offert.

Quodvis ex recensitis signis diagnosticis typhi et encephalitidis separatim consideratum, exceptiones sane non paucas agnoscit; at omnia simul sumta, vix errori locum concedunt.

Si febris typhodes acuta, uti supra monui, raro hisce ultimis annis apud nos observata fuerit, contrarium de iis febribus indolis typhodis dicendum, quae originem ex febribus catarrhalibus neglectis aut male curatis desumunt, quaeque re ipsa nil aliud nisi febrem catarrhalem typhodem constituunt. Morbus hic Vilnae saepe catastaticus est, praecipue tempore vernali et autumnali. Grassabatur epidemice initio hyemis MDCCCVII. Hoc ipso

tempore non raro *febris typhodes lenta*, vulgo *febris nervosa Huxhami* in conspectum venerat. Juvabit quatuor hujusmodi morborum observationes ex clinico instituto, unamque ex praxi privata, non neglecta eorum epicrisi, in medium afferre.

Observatio I. Floridus puer quindecim annorum, iter sub humida frigidaque tempestate instituens, in febrem catarrhalem, uti videtur, incidit, quam ad octavam diem usque negligere coactus fuit. Hac ipsa autem die, prima scilicet Octobris MDCCLVII ad clinicum recipiebatur. Praecipua febris typhodis symptomata cum magna pectoris affectione in conspectum veniebant, inter alia magna virium deiectio, subsultus tendinum, deliria, inscia alvina dejectio. Confugimus sensim sensimque ad radicem angelicae archangelicae, ad flores arnicae montanae, ad camphoram, ad vesicatoria &c. atque morbus curriculum suum sat bene percurrere et circa decimum septimum nychthemera declinare videbatur, cum sequenti nocte ab *atrocissimo dolore ad musculos gemellos cruris sinistri* correptus fuerit. Pars affecta attactum omnino respuebat; at nullum externum vestigium, nisi illud antea adhibiti rubefacientis, exhibuit. Applicuimus loco dolenti cataplasma ex mica panis, lacte, et croco. *Die 19. morbi.* Aeger ob doloris atrocitatem desperabundus; vires plus quam unquam fractae. Habeat decoctum corticis cum opio. *Die 20.* Status idem, crus affectum tremit et a digitis usque ad genu fere livet ac marmoris instar friget. Illiniatur parti affectae linimentum ex oleo Hyoscyami,

camphora et opio, non neglecto fomento ex herbis aromaticis. *Die 21.* Delirium, subsultus tendinum: cruris status idem. Exhibetur usui interno camphora, opio et moschonuapta. Ab hac die usque ad vigesimam quartam morbi, qua obiit, aeger inter vitam et mortem fluctuabat. Jam secundo ante interitum nycthemero, epidermis a crure affecto secedebat. Secto cadavere musculi gastrocnemii penitus consumpti, atque saccum ichore repletum referentes, superficies vero tendinis Achillis a gangraena correpta detegebantur.

Observatio II. Judaea vilmensis viginti circiter annorum mense Aprili mccccx febre intermittente subcontinua laboravit, quae in continuam, gravi pectoris affectione stipatam, transiit. En illico *atrocissimus ad musculos gemellos cruris dextri* dolor, et altera die symptomata nervosa supernis similia. In consilium vocatus, interitum praedixi. Post nonnullos dies revera desperabunda obiit. De cadaveris sectione apud Judaeos polonicos nequicquam est cogitare.

Observatio III. Juvenis viginti quatuor annorum, bonae corporis compaginis, initio mensis Februarii mccccviii, a febre catarrhali prehensus est. Ea in lentam nervosam commutata, aeger die 29 ejusdem mensis clinico committebatur. Symptomata ad pectus, cum pulsu duriusculo adhuc urgebant. Habeat decoctum emolliens cum nitrate potassae. *Die 20. morbi.* Affectio pectoris remisit; pulsus mollis, inconstans. Porrigitur camphora. Vires vero nequaquam eriguntur, noctes sunt insomnes; saepius sudores partiales occur-

runt; ita usque ad diem vigesimam tertiam morbi, qua vehemens ad umbilicalem regionem internus dolor illico accedit. Alvus tamen aperta, lingua pura, humida, urina turbida. *Die 24.* Dolor umbilici, applicitis fomentis calidis evanuit, caeterum status idem usque ad vigesimam sextam morbi. Hac die iterum maximus abdominis dolor surrexit. Mox facies mutabatur, lingua facta est rubra, sicca; pulsus contractus, durus ad 100. Porro alvus clausa; subsultus tendinum; abdomen attactum omnem respuens, non tumidum. Instituitur venae sectio ad uncias decem; applicantur fomentationes emollientes abdomini, et praescribitur emulsio ex mucilagine gummi mimosae niloticae cum oleo amygdalarum et succo inspissato fraxini orni. *Vespere.* Facta venae sectione, dolorum remissio per spatium trium horarum. Sanguis conspicuam offert crustam inflammatoriam. Pulsus minus contractus, debilis, ad 87; subsultus tendinum nulli. Alvus adhuc clausa, dolores recrudere. Repetatur venae sectio ad uncias septem. *Die 27.* Sanguis iterum largo corio pleuritico coo-pertus; alvus clausa; quinquies serum ex viridi flavescens cum totidem ascaridibus lumbricoidibus evomuit. Abdomen summopere tensum et dolens, pulsus exilis, extremitates frigidae, facies hippocratica. Vires necdum valde fractae. Praemisso clystere, balneum exhibetur tepidum, quo facto largum vesicans abdomini imponitur. Oleum amygdalarum recens interne. *Vespere.* A balneo levamen obtinuit. *Die 28.* Status idem. Additur opium oleo, praescribuntur clysteres ex ferula assa

foetida, et reiteratur balneum. *Die 29.* Aeger praevio singultu moritur. *Sectio cadaveris.* Aperto abdomine aliquot unciae materiae puriformis in conspectum venerunt. Peritoneum, in specie omentum et intestina crassa, vehementer inflammata. Includebant ea quinque ascarides lumbricoides. Caetera in singulis cavitatibus normalia.

Observatio IV. Adolescens valetudinarius, quamvis floridus, peracto diuturno atque incommodo itinere, die morbi quinta, octava mensis Januarii MDCCCIX gravi febre typhoide laborans ad clinicum defertur. Delirium cantu insignitum, oculi feroces, genae profunde rubentes, respiratio difficilis, abdomen tumidum, calor mordax, pulsus 108, debilis. Morbus irritis omnibus auxiliis de die in diem augetur, supervenientibus subsultibus tendinum, suspiriis, anxietate. Ad decimam quintam perductus, alvus deponitur cum multo sanguine atro, coagulato. Decrescunt nunc magis magisque vires, atque delirium mutatur in soporem. Ita jacet per duos dies, alvo clausa. En vero tertio nycthemero nova alvina depositio, *libras sex sanguinis* exhibens. Injiciuntur clysteres ex solutione aluminis; porrigiturque interne aqua lauri cinamomi. *Die 18 morbi.* Quatuor iterum alvinae dejectiones cruentae, sed longe minus copiosae. Pulsus 150. Facies hippocratica. *Die 20.* Moritur aeger, cujus cadaveris sectio impeditur.

Observatio V. Vir quadraginta annorum, curis domesticis diu vexatus, jam ab anno circiter secundam amittere incepit valetudinem,

multa phthiseos pulmonalis symptomata exhibens. Supervenit mense Martio MDCCCVII febris catarrhalis, quae tandem in nervosam lentam conversa est. Delato aegro die vigesima secunda Aprilis ad clinicum, eum adeo viribus fractum invenimus, ut vix verbum proferre posset. Adspectus erat misero similis, animam ex conclamata phthisi pulmonali agentis. Exhibito decocto radice orchidis morionis cum subcarbonate ammoniae empyreumaticae, porrectisque jusculis carneis, aeger de die in diem melius se habebat, ita ut quinta Maii a febre catarrhali typhode omnino restitutus, ac symptomata phthiseos in parvo tantum gradu exhibens, domum petere posset.

Epicrisis. Ut Lector primas duas observationes cum iis a *Burserio* allatas *) compareret, enixe rogamus. Operae enim pretii est, exempla hujusmodi *gangraenarum spontaneorum*, quae aegros interdum in febribus inopinate et sub optimis caeterum auspiciis e medio tollunt, colligere. *Tertiae observationis* aeger multas nobis procreavit angustias, atque dubii adhuc haeremus, an forte salvari potuisset, si major vermium ratio habita, atque altera instituta haud fuisset venae sectio. *Quarta observatio* casum exhibet, ter a nobis visum; prima vice in saltatore theatri Vindobonensis; secunda in institutore Gallo Vilnae, et tertia in aegro, de quo sermo est. Nullus horum aegrorum convaluit. *Quinta tandem observatio* docet febrem typho-

*) Institut. Medicinae practicae. Ed. Mediol. t. I. p. 138.

dem lentam connubium cum phthisi pulmonali inire posse; et ita quidem, ut periculum in mora, quod recenti morbo tribuendum est, praegresso illi tribuatur. Nulla sane diagnosi difficilior ea febris typhodis lentae, in hominibus aliis morbis jam labefactatis, nam mirum in modum intricantur tunc symptomata. Si quid hic lucem afferre potest, est pristini morbi praeceptis nimis et haud expectatum curriculum, praesertim inopinatus virium lapsus, nec non notio constitutionis annuae.

Sicuti vero febris lenta nervosa aliis *morbis* interdum supervenire solet, ita et *convalescentiae*, praepremis illi, quae febres catarrhales sive pleuro-peripneumonias sequitur. Audias, rogo, exemplum.

Observatio. Vir quadraginta annorum die 24. Februarii MDCCCXI ad clinicum delatus est, gravi pleuro-peripneumonia rheumatico-gastrica laborans. Sexta jam erat neglecti morbi dies. Praescripto decocto radicis althaeae officinalis cum nitrate potassae, morbus decima die diarrhoea et sudoribus, nec non urina largo sedimento puriformi instructa solvebatur. Secuta est convalescentia. Hac, ad diem 2. Martii perducta, audivimus a custode, aegrum noctu proprias induisse vestes atque fugam tentasse, quod primum suspicionem somnambulismi excitaverat, quam vero patientis uxor diluit. Propius eum examinando, deteximus pulsum exilem ad 60, extremitates frigidas, sudore viscido coopertas, faciem luridam, oculos fixos, prostrationem virium magnam, quin aliae evacuationes praegressae fuerint, quam modicae illae, quae crisi pristini morbi

constituerunt. Declarabatur hinc morbus pro febre typhode, ac praescriptum est infusum florum arnicae montanae alternatim cum quatuor granis camphorae secunda quavis hora; non neglectis jusculis carneis et vino generoso rubro. Sub hac methodo aeger sensim sensimque convaluit, ita ut versus finem mensis xenodochio valediceret.

CAPUT III.

Morbilli, Variolae, Scarlatina.

M*orbilli*, de quibus in secundo actorum clinicorum volumine sermo fuit *), circa tempus aequinoctii vernalis anni MDCCCVII extincti fuere. Mense Maio anni sequentis iterum in conspectum venerunt, at sporadice tantum et solum per sex circiter hebdomadas. Ab eo tempore usque ad mensem Maium MDCCCXI nulla amplius de hoc morbo vestigia obveniebant. Hic vero caput de novo attulerunt morbilli et quidem epidemico modo. Contagium potissimum juvenes, pubertatis epochae proximos, aggrediebatur. Frequens erat vomitus in omnibus morbi stadiis, et semper, ut vidi, cum levamine. In genere indoles morbi erat benigna, sub recta saltem medela. Consistebat vero haec in antiphlogisticis, lenibus purgantibus mixtis, debitaque patientia adhibita, ut

*) p. 43.

scilicet morbo tempus concederetur, curriculum suum absolvendi. Medici, qui patientes pharmacis obruebant, eo magis detrimentum attulerunt, quo magis illa erant irritantia aut narcotica, quoque maturius porrigebantur. Quid igitur de formulis cogitandum est, pulverem Doveri, extractum hyoscyami, atque aeternum illum spiritum Mindereri continentes atque jam sub stadio invasionis sive eruptionis exhibitis? O bone *Sydenhame!*

De morbillis non desinam loqui, quin dicam, *tussim convulsivam* tempore, de quo in praesenti libro rationem reddo, nunquam simul cum morbillis grassatam esse. Grassabatur autem verno et autumno MDCCCIX. Optimum illi erat remedium infusum foliorum atropae belladonnae, in secundo, id est, convulsivo morbi stadio, consilio egregii *Schaefferi* porrectum. Nil autem praestitit unguentum *Autenriethii* ex tartritide stibii et potassae cum axungia porcina.

Rubeola, quam ita a morbillis distinguimus, uti varicellam a variolis, rubeola, inquam, praecedebat adventum morbillorum mense Maio MDCCCXI. Erat optimae indolis.

Contrarium de *variolis* dicendum, quae mense Octobri MDCCCIX et mensibus Januario, Maio et Decembri MDCCCX sese manifestarunt, et licet ob magnum numerum infantum *vaccinationis* operi subditorum epidemice regnare haud potuerint, tamen sat late grassabantur. Destituti enim adhuc sumus prudentissimis illis legibus, in regionibus aliis contra eas personas vulgatis, quae beneficium *vaccinationis* spernentes, sponte sese aut proprias familias

variolis praedam dant. In ea nempe et nos versamur opinione, Regimen omni jure aegros, variolis laborantes, instar eorum, qui peste decumbunt, pertractare posse. Ad variolas vero nostras quod spectat, eae quidem re ipsa non fuerunt malignae sive typhodes, at nihilominus saepe lethales, praecipue neglecta alvi evacuatione. Hac enim sedulo operata, omnia in melius mutabantur, virium mirifica subsequente recreatione. Nil vero boni sic dicta remedia excitantia, hic mehercle deprimentia, praestabant. Forte aegrum, quem ex variolis in clinico mortuum doleo, non amissem, si citius indolem morbi gastricam cognovissem. Amarum sane est errorum recordari, at dulce quodammodo, eos fateri, atque longe adhuc dulcius, eos evitare. — *Varicella* mense tantum Decembri mccccx. obvenerat.

Scarlatina spatio quadriennii, de quo scribo, nunquam quidem epidemica fuit, verum saepe sese prodidit sporadice; quin immo pro catastica haberi potuerat mensibus Januario, Febuario et Octobri mccccx. *Scarlatina* hujusmodi hoc notatu dignum exhibuit, quod vix aut ne vix quidem erat contagiosa. Vidimus plus vice simplici infantes *scarlatina* laborantes, ab aliis, hunc morbum necdum expertis, circumdatos, quin contagium eos inficeret. Nec rarum erat, quod devicta jam *scarlatina* atque sub ipso opere desquamationis, *miliaria* potissimum ad collum et ad nucham, cum levamine in conspectum venirent. Accidit id vel in virgine viginti annorum, die secunda Decembris mccccx ad clinicum

suscepta. Perducta enim hac aegra ad convalescentiam, frigori sese exposuit, unde crurum oedema, a quo non prius liberabatur, quam comparente die trigesima octava primi morbi originis, nova febre novaque desquamatione.

Tabula aegrorum exemplum fatalis scarlatinae exitus patefacit. Agitur de infante unius anni, in agone ad clinicum delato, ubi post nycthemeri curriculum obiit. Hoc casu excepto, inter centum et ultra aegros, quos spatio septem annorum Vilnae scarlatina laborantes curavi, nec unum amisi. Utinam de simili in scarlatina pertractanda fortuna et tunc, cum Viennae praxin exercerem, gloriari mihi liceret! Unde vero tanta eventus diversitas? Pendetne ea a mutatione rationis medendi, vel, quod conscientiae meae magis pacem conciliaret, a diversa morbi indole? Proh dolor! prius fere cogitare cogor.

CAPUT IV.

Erysipelas. Zoster.

Nunquam maiorem *erysipelatum* copiam observaveram, quam autumno MDCCCX et subsequente hyeme. Maxima pars aegrorum erysipelate decumbentium, de qua tabula nostra mentionem injicit, ad hoc tempus pertinet. Nulli corporis parti malum parcebat, frequentissime tamen capiti infensum. In uno

aegrorum nostrorum erysipelas a facie per partem capillatam capitis ad collum, thoracem, lumbos, nates, exceptis genitalibus, nec non ad brachia sensim sensimque migraverat. Quaevis eruptio febre, de novo invadente, stipata erat. Indoles mali inflammatoria. Die decima octava morbi, quo tempore partes affectae desquamabantur, *oedema lumborum et brachiorum* in conspectum venit, imminuta simul permultum urinae secretionem. Augebatur vero ea illico, evanescente simul oedemate, cum debitae muriatis hydrargyri et digitalis purpureae doses, non neglecto decocto radicis ononidis spinosae, porrectae essent. Comparuerunt dein permulti furunculi ad varias corporis partes, atque aeger, citra debilitatem, magnum accusabat lumborum dolorem. Tonica antiscorbuticis nupta, nec non vesicatorium ad locum dolentem, cuncta hujusmodi mala profligavere. Aeger, de quo sermo est, a die decima quinta Octobris mccccx usque ad vigesimam sextam Novembris ejusdem anni decubuit. Paulo post alter, cujus erysipelas a capite per dorsum ad lumbos descendebat, simili pacto harum partium *oedema* obtulit, diureticis ablatum. Tertium tandem ejusdem naturae exemplum nuper in praxi privata observavi. Inceperat morbus furioso delirio ad tertiam hebdomadam protracto; interea erysipelas sensim sensimque a capite descendens, totum truncum occupaverat, subsequente *oedemate* locorum affectorum cum deleta fere urinae secretionem. Methodus primum antiphlogistica, dein diuretica, aegrum haud juvenem et liquoribus

fermentatis deditum, orci faucibus eriperunt.

Proclivitas hujusmodi *erysipelatis* ad *oedema* de affinitate haud exigua inter hunc morbum et *scarlatinam* testari videtur, quae affinitas vel a desquamatione, utriusque morbo communi, confirmatur; quamobrem forte non multum ille erraret, qui *scarlatinam* pro *erysipelate* universali, specifico, contagiosoque declararet. Quomocunque res se habeat, non inutile erit monere, ut vel in convalescentia post *erysipelata* summa sit habenda urinae ratio.

Vel sequens *observatio* commemoratione haud indigna est. Saltator quadraginta novem annorum, jam pneumonorrhagiae obnoxius, et de phthisi saltem incipiente suspectus, versus finem mensis Novembris MDCCCX pustulas, ut narrat, miliiformes varias ad corporis partes expertus erat, quibus sponte evanescentibus, praegressis simul nonnullis tum animi pathematibus, tum erroribus in diaeta, derepente a febre vomituque effreni, bilioso, atque a singultu correptus est. Adhibito tertia morbi die sulphate magnesiae, levamen obtinuit; ac ea ipsa die *erysipelas*, sine omni pruritu, *ad abdomen* comparuit. delato aegro ad clinicum secunda fere morbi hebdomade, parum quidem febris, at pulsum tamen sano frequentiore, debilem sitimque magnam invenimus. Vomitus adhuc continuabat, ita et singultus valde creber et sonorus. Alvus aperta. *Erysipelas* lividi coloris, exiguo cutis tumore, nullo autem calore nullaque tensione stipatum cinguli instar *totum* circumdabat *truncum*, anterius ad medietatem

femoris descendens. Facies et inquietudo aegri de gravi testabantur morbo. Instituta cauta prognosi, haustum gaz acidum carbonicum evolventem (potionem Riverii) interne, et ad erysipelas sacculos calidos ex herbis aromaticis cum camphora praescripsimus. Secunda jam haustus portio vomitum et singultum compescebat. Deponebatur alvus quater cum magno levamine. Quinta introitus die, sudor universalis, toti morbo felicem imponebat finem.

Epicrisis. Erysipelas truncum instar cinguli circumdans pro *Zostere* haberi potuisset, nisi morbus hujusmodi id gentilitium possideret, quod *dimidiam tantum partem* organi aggrediatur, nostro autem in aegro *totus truncus* affectus fuerit. Praeterea pustulae miliiformes, quae *Zosterem* constituunt, desiderabantur. Tandem hoc in morbo universa non rubet cutis in parte affecta, quin immo peculiare illi est, cutim inter pustulas positam albescere. Incomprehensibile sane videtur, medicos tam diu, atque ad *Wichmannum* usque, *zosterem* pro varietate erysipelatis habuisse, cum tamen uterque morbus toto coelo inter se differat. Ipsum enim *erysipelas pustulosum* adeo a *zostere* differt, ut quisque, vel leviter in doctrina morborum cutaneorum versatus, morbos hujusmodi a se invicem distinguere possit. De hoc argumento abunde in altera parte primi voluminis praeceptorum meorum praxeos medicae agam. Hic sufficiat meminisse, *zosterem* tempore erysipelatis fere epidemice grassantis *haud frequentius obvenisse*, quam antea solitus fuerat. *Omni*

enim anno, praecipue ab autumnno usque ad ver nonnulla illius exempla occurrere solent, unde fere concluderem, zosterem in Lithuania communiorem esse, quam in Insubria et in Austria. Frequentissima morbi sedes est a medietate sterni super mannam sinistram, sub axilla ad processus spinosos vertebrarum dorsi. Vidimus tamen in ipso clinico exemplum zosteris dimidiam partem cruris sinistri circumdantis, ita alterum dimidii colli, tertiumque faciei. Hoc ultimo in casu, in clinico societatis beneficentiae observato, malum retro aurem sinistram incipiebat atque super genam ejusdem lateris, ad dimidium nasi extendebatur.

CAPUT V.

Erythema mercuriale.

Primum praesentis seculi decennium, nullum, ni fallor, inventum in re medica exhibet, quod illi *erythematis* sic dicti *mercurialis* palmam eripere posset. Effectus quidem mercurii peculiare in corpus humanum medicos in propria arte versatos, hucusque non latebant, qua de re inter alia *febris* sic dicta *mercurialis*, a nonnullis scriptoribus stabilita, abunde testatur. At, si excipiamus speciem *psudraciae*, quae apud personas cuti tenera instructas eo in loco saepe oritur, quo frictio-

nes mercuriales instituuntur, latebant fere omnino effectus specifici hydrargyri in cutem, donec medici Scotiae et Hyberniae, cl. scilicet *Benjamin Bell* *), *Alley* **), *Moriarty* ***), *M' Mullin* †) et *Spens* ††) illustraverint. Detexerunt nempe sub usu hydrargyri, interdum praevia febre, specificam eruptionem in cute oriri, quam sub nomine *erythematis mercurialis* descripserunt. Morbus hic ab eo tempore, a quo illius existentia innotuerat, mihi aliquoties visus, sane et prius obvenerat, verum procul dubio cum impetiginibus syphiliticis confundebatur. Duabus, quas de eo in medium allaturi sumus, observationibus morbi descriptionem breviter praemittamus.

Ingruit erythema mercuriale febris catarrhalis instar, socio nonnunquam ptyalismo. Vigente per unum alterumve diem febre, eruptio contingit, nunc sub forma papularum profunde rubrarum summopere prurientium, instar rubeolae; nunc sub ea, nodulorum sive tuberculorum ejusdem coloris veluti urticaria nodosa vel essera auctorum; nunc tandem sub forma vesicularum, fluido pellucido, saepe specificè foedente, repletarum, quae disruptae crustas uti in herpete gignunt. Sedes

*) A treatise on gonorrhoea virulenta and lues venerea. Vol. II. p. 228.

**) An essay on a peculiar eruptive disease arising from the exhibition of mercury. Dublin 1804.

***) A description of the mercurial lepra. Dublin 1804.

†) Essay on erythema mercuriale. Vide: The Edinburgh medical and surgical journal. 1806. no. V. p. 37.

††) History of three cases of erythema mercuriale. Vid. l. c. 1805. no. 1. p. 7.

communissima eruptionum est scrotum, et crura; non raro autem exanthema per totam corporis superficiem, non excepta semper facie, extenditur. Facta eruptione febris non solum non remittit, sed invalescit potius. Idem, in graviori saltem malo, vel de symptomatibus catarrhalibus dicendum. Duratio efflorescentiae varia, ab una scilicet hebdomade usque fere ad mensem. Versus finem vergente morbo vel desquamatio vel secessus crustarum incipit. Desquamatio locum obtinet, dum eruptio sub forma papularum vel tuberculorum contingit; crustae vero plerumque occurrunt, dum eruptio ex vesiculis constabat. Sunt hujusmodi crustae ex flavo brunneae. Alias vel solidescunt vesiculae et dein desquamantur. Ecce nunc nostras observationes.

Observatio I. Adolescens, ex stirpe valedudinaria originem ducens, in infantia tinea capitis, variolis, nequaquam vero morbillis obnoxius, luem syphiliticam sub forma dolorum osteocoporum et angina contraxit. Adhibitis quinque frictionibus, quarum una quavis solum ex drachma semisse unguenti mercurialis constabat, in febrem et pyalismum incidit, subsequente eruptione cutanea. Die decima morbi, mensis autem Novembris MDCCCIX decima tertia, ad clinicum susceptus est. Praeter consueta pyalismum symptomata aderant febris, tussis, pectoris dolor, atque magna inquietudo. Cutis variis in locis, praesertim ad crura et ad inguina, pustulis notata erat, pisi magnitudine, prurientibus, sero flavescente, non tamen foedente, repletis. Ordiebatur cura purgantibus antiphlogisticis. Seda-

ta ita febre et salivatione, die decima nona ejusdem mensis, perstantem eruptionem tum balneis sulphuricis, tum aqua gaz hydro-sulphureto leniter impraegnata, aggressi sumus. Vix adhibitis hisce auxiliis evanuit pruritus. Versus finem mensis vesiculae solidae redditae desquamationem exhibebant. Die vigesima tertia Decembris sanus domum petiit.

Observatio II. Famulus, viginti tres annos natus, voce rauca a variolis in infantia perpeffis instructus, febribus intermittentibus hinc inde obnoxius, vere anni MDCCCX luem contraxit, doloribus ossium, praecipue vertebrarum colli, atque maculis cutis cupreis insignitam. Continuis itineribus intentus, octoginta circiter mercurii solubilis Hahnemanni grana, sine omni ordine, spatio trium mensium adhibuit. Evanuerunt quidem maculae, imminuebantur quoque dolores, at comparente exulceratione ad glandem penis, quin novae infectioni locum dederit. Diebus ultimis mensis Octobris ejusdem anni, praevia lassitudine et inquietudine in febrem incidit symptomatibus catarrhalibus stipatam, cui tertia die peculiaris eruptio cutis adsociata est. Fertur illico, die scilicet prima Novembris ad clinicum, ubi sequentia observabantur. Corpus robustum, febris calore urente et pulsu pleno, duro, ad 100, nec non inexplebili siti stipata; ciborum desiderium deletum, tussis valida cum sputis mucosis, et respiratione difficili; pectoris lumborumque cruciatus, saliva copiosa, faucium dolor, et rubor, gingivae fungosae, sanguinem tamen non fundentes, exco-

riatio penis, et alvus tarda. Universa praeterea cutis obsessa a maculis coloris profunde rubri, quasi lividi, in medio tuberculo magnitudine nucis instructis, prurientibus, adpectu quasi venerei. Declaratur morbus pro lue febris catarrhali juncta. Aggredimur primum hanc ultimam consuetis auxiliis. *Die 3. mensis.* Status idem; ulcuscula, adpectu venerea, labia obsident. Somnus inquietus. *Die 5.* Exanthema magis magisque efflorescit, caeterum rerum conditio eadem. *Die 6.* Ardor eruptionis insignis, nox insomnis, febris aucta, pulsus plenum et durum exhibens. Instituatur venae sectio ad uncias sex. *Die 7.* Nullum levamen; habeat infusum foliorum digitalis purpureae cum decocto radicis orchidis morionis. *A die 8. ad 11.* Remisit febris cum singulis symptomatibus, excepta eruptione cutanea. Praescribitur decoctum lichenis islandici et radicis smilacis sarsaparillae cum lacte. *A die 11. ad 17.* Vires recreantur, ulcera penis et labiorum sanata, pulsus vero adhuc irritatus, licet raro ultra 80; eruptio cutanea eadem. Jungitur pristinis remediis digitalis purpurea, exhibito simul balneo sulphurico. *Die 22.* Color eruptionis de die in diem pallidior evadit, atque tuberculi in apice desquamantur. Urgent autem plus solito dolores colli et brachiorum. Habeat decoctum orchidis morionis cum acido nitrico et syrupo simplici. *Die 25.* Acidum fauces irritat tussisque promovet. Cutis jam normalis, excepta desquamatione epidermidis sub forma furfurum. Aeger praecipue de doloribus osteocopis conqueritur, qui fugantur usu de-

cocti corticis daphnes mezeraii. Exiit valens die duodecima Decembris.

Epicrisis. Fateor me rectam hujus morbi diagnosin solum absolutá jam cura instituisse. Quod nempe pro syphilitico habueram exanthema, id ex mercurio originem trahere, potissimum ex sulphuris praestantia cognovi. Citius forte ita judicassem, si vitium cutis, de quo agitur, ad spectum papularum instar primi aegri, vel eam *erythematis* obtulisset. Si enim per erythema cum maxima auctorum parte, et praecipue cum *Sauvages* et *J. P. Frank* intelligamus speciem erysipelatis chronici atque apyrectici, morbo nostro nomen erythematis nullo pacto convenire posse, quicumque facile intelliget. Arduum quidem foret, aptius mox invenire nomen, nisi forte illud genericum nimis *exanthematis mercurialis*. Verum necessitatem hac in re festinandi non videmus. Colligamus primum facta, nomina deinde sponte se exhibebunt. Interim sufficiat nosse et pro certo habere, mercurium hinc inde specificam excitare eruptionem cutaneam praevia sociaque febre quasi catarrhali, hancque eruptionem hucusque visam fuisse sub forma tum *rubeolae*, tum *urticariae nodosae*, tum *herpetis*, a quibus tamen morbis differt, quod praecipue relate ad rubeolam perbelle demonstravit *M. Mullin*, optimus de erythemate mercuriali scriptor.

Aetiologia novi, de quo agimus, morbi in ulteriori illius examine potissimum non negligenda videtur. Sequentia huc pertinentia facta jam innotuere. Mercurius morbo nostro ansam porrigit tum interne tum externe adhi-

bitus. Non requiritur semper magna illius do-sis. Nec in solis venereis, sed et in aliis morbis, testante saltem cl. *Mr Mullin*, effectum, de quo agitur, producit. Refrigeratio corporis potissima videtur caussa excitans. An praeterea peculiaris corporis idiosyncrasia hic admittenda sit, et quaenam, an scorbuticae forte indolis, ulterior potest docere observatio.

Quoniam vero hujusmodi observationi nil magis obstaret, quam confusio erythematis mercurialis cum impetiginibus syphiliticis, hos morbos inter se invicem comparare juvabit, atque nonnulla saltem signa diagnostica ita eruere.

Impetigo venerea.

1. Sistit vitium cutis apyrecticum.
2. Raro pruritu stipatur.
3. Ea comparente leniuntur saepe alia symptomata.
4. In mercurio certum fere remedium agnoscit.

Exanthema mercuriale.

1. Sistit vitium cutis febrile.
2. Saepe pruritu stipatur.
3. Ea comparente invalescunt cuncta mala.
4. A mercurio exasperatur.

Quaestio tandem memorabilis sese attentioni nostrae adhuc offert; utrum scilicet apparitio exanthematis mercurialis in morbo syphilitico de eradicata lue testetur nec ne? Negative certe responderem, si occasio errandi, praeprimis in observationibus circa morbos venereos, non tam facilis esset. Aeger

enim, secundae observationis objectum, absoluto sex mensium curriculo, de novo evolutam exhibet luem, atque licet iterum ulcere peni prehensus sit, tamen recentiore iure jurando abnegat infectionem.

CAPUT VI.

L e p r a . P l i c a .

Aeger *lepra squamosa* laborans, de quo tabula morborum mentionem injicit, solum ad clinicum institutum susceptus fuit, ut facultas, herculeum hujusmodi morbum commilitonibus exhibendi, mihi concederetur. Diuturna enim illius mora in instituto a multis rerum adjunctis impediabatur. Quamobrem nisui curationem perficiendi valedicens, totus fui in doctrina leprae exponenda, quam doctrinam vel in praelectionibus meis therapiae specialis fusius, quam vulgo fieri solet, tradere soleo. In ea nempe versor opinione, nil magis doctrinam morborum chronicorum cutis illustrare, quam studium exactum leprae, matricis videlicet multarum impetiginum, nec non aliarum aegritudinum, vel praesenti aëvo regnantium. Studium sane hujusmodi, hodie dum praepressis, permultis premitur difficultatibus. Pauci enim extant Europae medici, qui leprae, non dicam infinitas, sed saltem potissimas formas vel semel propriis oculis

observaverint. Felicior hac in re, quinques *lepram squamosam*, *lepram* vero *rubram*, si liceat pellagram ad eam revocare, millesies et ultra, bis tandem *lepram elephantiam artuum*, et semel ipsam *lepram nodosam* sive *elephantiam totius corporis* mihi videre contigerat. Observationes ita collectas sedulo cum leprae doctrina, a magno in rebus medicis *Henslero* *) classice exposita, comparare haud neglexi. Ampla denique opportunitate gavisus sum, cunctas formas luis venereae, nec excepto *sibbens* &c. observandi, utpote quae illis leprae interdum similes, medicis in uno alterove morbo minus versatis, maximas in diagnosi difficultates offerunt. Haec omnia eo solum fine in medium afferre audeo, ut lectorem benevolum certiore reddam, me in tradenda re ardua, de qua mox infra, iudicium proprium, non illotis, ut dicunt, manibus expositurum esse.

Permuli, quibuscum commercium litterarum alo, me vehementer ob id criminantur, quod post diuturnam licet in Lithuania moram, propriam necdum de morbo, hic aequae ac in reliqua Polonia endemice, grassante scilicet de *plica* sive de *trichomate*, patefecerim opinionem. Videant quaeso ex hoc, me iis saltem haud esse adscribendum, qui vel in gravissimis rebus sibi iudicium praecipitanter arrogare solent. Arduum enim jam jam est

*) Vom abendländischen Aussatze im Mittelalter, nebst einem Beitrage zur Kenntniss und Geschichte des Aussatzes. Hamburg. 1790. 8.

itineratori mores hominum regiones extraneas inhabitantium dijudicare, at longe difficilius adhuc de peculiaribus inter eos grassantibus morbis iudicium proferre. Hoc enim nisi sedulae et continuatae observationi superstruatur, plane futile evadit, et ad observationes iterum iterumque instituendas, comparandas, dijudicandas, rectificandasque, temporis mercede non parum requiritur. Quod vero temporis mihi inter varias, quibus destineor, occupationes supererat, illud plicae, utpote mirabili admodum morbo, attentionem totius orbis ad se trahente, libentissime consecravi. Ampla praeterea, quam vel inter pauperes omnium religionum exerceo, praxis ad copiosissimas colligendas observationes quammaxime idonea fuit. Iis cunctis nunc ad trutinam vocatis, quid de plica sentiam, candide unoque verbo patefaciam atque doctorum iudicio submittam. *Plica mihi videtur leprae species, vel saltem illius modificatio.* Argumenta, opinionem huiusmodi suffulcientia, sponte ex comparatione characterum generalium leprae cum illis plicae elucebunt, cui scopo sequens dicatur tabula.

Lep^ra.

1. Solum in Oriente, praecipue in Asia anteriori et in Aegypto endemica dici potest.

(Hensler l. c. p. 66.)

Plica.

1. Origo ex Oriente per Tatarorum incursiones repetitur.

(Sprengel pragm. Geschichte etc. 2. Th. §. 82.)

Lepra.

2. Quamvis in Occidente vel ante bella sacra extiterit, at tamen potissimum eorum gratia seculo 11. et 12. ibi diffusa est.

(*Raymond* histoire de Pelephantiasis p. 106)

3. Quo tempore ea grassabatur, *haemorrhoides* sistebant vulgatissimum malum, unde *Haly Abbas* in emendis servis praescribit: „ani statum intuere, ne forte sint in eo Emorroides, aut Morus, aut similia.“

(*Hensler* op. cit. p. 1.)

4. Transpiratio hominum illius germen continentium foetet.

(*Hensler* l. c. p. 138.)

Plica.

2. Anno MCCLXXXVII in Polonia innotuerat.

(*Sprengel*. l. c.)

4. Communem Poloniae (omniumque regionum septentrionalium) haemorrhoides sistunt morbum, saepe plicae junctum.

4. Feminae lithuanae transpirationem sui generis admodum ingratham habent.

(*Gilibert* Samml. pr. Beobacht. Leipz. 1792. p. 313.)

Hujusmodi factum, sane exceptionibus multis non destitutum, confirmamus.

Lepra.

5. Evolutioni morbi symptomata nervosa praecedere solent.

(L. c. p. 140.)

6. Pathognomonicum fere leprae signum est *anaesthesia*.

(L. c. p. 276.)

Plica.

5. Evolutioni morbi multa symptomata nervosa praecedere, omnes fatentur, non excepto cl. *La-fontaine*.

(Chirurg. med. Beobachtungen p. 16.)

6. De anaesthesia in plica nemo, ni fallor, auctorum loquitur, verum eam tamen semel conspexi. Triginta annorum femina, plica laborans die sexta Octobris MDCCCX ad clinicum suscepta, in publico examine cutem extremitatum superiorum ab apicibus digitorum ad cubitum usque, ac inferiorum ab apice digitorum ad genua usque, absente omni paralyseos suspitione, adeo insensilem exhibuit, ut nec acium puncturam, nec aestum aquae fervidae, persentiret. Ipsa per tria horae

Lep^ra.

7. Eruptionem illius saepe febris, symptomatibus fere rheumaticis stipata, concomitatur.

(L. c. p. 124. 392.)

8. Principium leprosum *tendit praecipue ad caput*, et vario modo signa sua habet. Habet ea vel sub crinibus.

(L. c. p. 301.)

9. Ad digitorum apices nec non ad ungues multae mutationes observantur.

- - - Praecipue ungues proprium colorem mutant, finduntur &c.

(L. c. p. 152.)

Plica.

momenta acidum nitrosum concentra- tum sine omni dolore in manus cavo tenebat.

7. Eruptio illius saepe frigus cum calore socium habet.

(Lafontaine. l. c. p. 19.)

Febrem eruptionis, de qua agitur, prodromum, facile cum rheumatismo acuto confundi posse, jam in secundo volumine praesentis operis p. 49, monui.

8.

9. Tumescunt ultimae digitorum phalanges, deformantur- que ungues.

Lepra.

10. Ulcera foeda cutem depascunt.
(L. c. p. 153. nota 40.)
11. Ulcera cicatrices relinquunt.
12. Certae illius species et vulpibus communes.
(L. c. in excerptis. p. 17)

Plica.

10. Ulcera foeda cutem depascunt.
11. Ulcera cicatrices relinquunt.
12. Et vulpes ea laborant.
(Lafontaine. l. c. p. 11.)

Comparisonem leprae et plicae ultro adhuc extendere possem, si limites praesentis operis id permetterent. Caeterum non inficior, plicae nonnullos leprae characteres deficere. Deficit potissimum illi vox rauca, deficitque forte lascivia, signa leprae fere gentilitia. Verum non obliviscendum, nos plicam non ad notas leprae species revocare velle, sed eam pro peculiari illius specie sive illius modificatione habere. — Si vero quis quaereret, cum quamam leprae specie plica praecipuam aliam affinitatem? responderem: cum ea, quae dicitur *Lepra alopecia* et *Lepra tyria*. Fateatur enim *Avicenna*, in lepra tyria crines non solum cadere; sed cutim simul excoriari *). Caeterum eo minus mirum videri debet, nos morbum endemicum Poloniae ad lepram revocare, cum plurimae aegritudines plicae adinstar aliis in regionibus jam dudum ad eam revocatae fuerint **). — Loquor de *Radesyge*

*) Libro canonis in medicina. Edit. Venet. 1555. fol. lib. IV.

**) De ipsa plica jam dixerat cl. *Schlegel*: „Ich meines Theiles halte den Weichselzopt, die Elephan-

et de *Spedalskhed Norwegiae* *); de morbo *Crimeae* **), de *Mal de la Rosa Asturiae* ***) et de *Pellagra Italiae Cisalpinae*. Morbus hic cum *lepra rubra* sive *scorbutica* magnam affinitatem alens, utpote ex stirpe leprae, revera nonnullas cum plica similitudines habet. Eruamus eas breviter.

Pellagra.

1. Incipit lassitudine, crurum imbecillitate, tristitia, gravitate capitis, et vertigine.
2. Apparente, praevio rubore, desquamatione cutis, cessant vel remittunt symptomata vix enarrata.
3. Crines saepe instar setarum porci rigent.

Plica.

1. Adoritur imbecillitate artuum, melancholia, dolore capitis, vertigine &c. (Lafontaine. l. c. p. 17.)
2. Evolutio trichomatitidis crisin fere morbi sistit. (L. c. p. 9.)
3.

tiasis und die Pellagra für identisch. (Ueber die Ursachen des Weichselzopfs. p. 79). At nullo argumento vagam hujusmodi opinionem confirmat; quae etiam nullo pacto cum illius hypothesibus circa plicae originem cohaeret.

*) *Hensler* Vorrede zu zwei Abhandlungen von den Kennzeichen, Ursachen und der Heilmethode der Radesyge von Arb. von Mangor. Altona 1797.

**) *Pallas* Reisen 1. B. p. 302. *Gmelins* Reisen 2. B. p. 69.

***) Description d'une maladie appelée *Mal de la Rosa* par Mr. *Thiery*. Vide *Recueil periodique d'observations de médecine etc.* à Paris 1755.

Pellagra.

4. Ungues deformantur.
5. Morbus oculis infensus, saepe visu duplici stipatus.

Plica.

4.
5. Oculi vario pacto laborant; bisque diplopia mihi obvenit.

Verum non desiderantur differentiae plicam inter et pellagram. Primum enim pellagra exclusive fere inter rusticos grassatur; plica contra tum ruri tum in urbibus. Secundo, pellagra vernali tantum tempore in conspectum venire solet, plica vero nulla non anni parte. Postremo pellagra longe magis exitialis quam plica. Quamvis enim et plica morbum sistat saepe exitialem et mutilatorem, attamen illi tot strages non adscribendae, quot illi adscribit cl. *Schlegel* *). Numerus enim incolarum, superficiei soli plicam generantis haud respondens, vix aut ne vix quidem huic morbo tribuendus, — quaeratur enim potissimum in pestibus Poloniae et Lithuaniae omni fere seculo infensissimis **); quaeratur in bellis iterum iterumque repetitis; quaeratur in dira, qua rustici gemebant, et ex parte adhuc gemunt, servitudine; quaeratur in liquoribus fermentatis, quibus vulgus abutitur; quaeratur denique in defectu politiae medicae, hisce in regionibus adhuc in incunabilis jacentis.

Investigationi plicae intentus, attentionem meam praeprimis *morbis* consecravi, qui

*) Op. cit. p. 18.

***) Praecepta mea praxeos medicae, in articulo de peste.

saepe cum ea connubium inire solent. Maximi enim mihi videtur momenti artificium hujusmodi in recondita cujusdam morbi indole exploranda. Inter alia, quae hic in medium proferre supervacaneum foret, deteximus, *cancrum* tum nasi, tum labiorum, tum mammarum non solum saepe plicam concomitari, *sed ipsa ulcera plicosa maximam analogiam cum ulceribus cancris habere* *). Analogia hac ductus, quid *conium maculatum*, a cl. *Lafontaine* simul cum aliis pharmacis generice commendatum, in plica valeret, tentare mihi proposui. Eventus non parum confirmavit spem; quamobrem ut virtutem conii maculati suffulcirem, illi adhuc *sulphur*, utpote remedium in plica celebratum, sequenti modo addidi. Rec. Extracti conii maculati drachmam unam, pulveris sulphuris puri drachmas duas. F. lege artis pilulae granorum trium, d. s. ter de die capiat no. quinque. Hisce denique pilulis egregium atque popolare remedium superbibendo suadeo, decoctum scilicet *herbae vincae pervincae*. Pauci extant plica laborantes, qui sub hac medendi methodo plus minus levaminis non experti fuissent, et nonnullis omnino profuit.

Permulta adhuc de plica in medium offerenda essent, si totam illius doctrinam, quatenus eam concepimus, exponere vellemus. Fiet hoc in secundo volumine partis primae institu-

*) Observatio hujusmodi pondus magnum addit, tum opinioni cujusdam medici Galli (cujus nominis haud recorder), qui existimat, vitium cancris originem suam a lepra desumere, tumque propriae circa idenditatem plicae et lebrae.

tionum nostrarum propediem in lucem edituro. Ad interim dicta sufficere mihi videntur ad infringendam opinionem nuper a cl. *Champseru* adversus egregium *de la Fontaine*, sane non ea urbanitate, quae Gallis, et in genere hominibus bene educatis propria est, expositam, plicam scilicet non sistere morbum, sed solum effectum neglectae munditiei. Nil a veritate magis alienum, si excipiatur *artificialis* illa plica, quam aegroti morbis diuturnis et obscuris laborantes, sibi ipsis hinc inde procurant, spe non semper inani freti, neglectam pectinationem et munditiam capitis posse evolutionem plicae et cum ea crisin morbi promovere. Genuinam plicam vel inter formosas matronas nostras, puritati sane non minus studentes, quam elegantissimae Parisiensium feminae, plus vice simplici inveni. Porro, quod de Polonorum impuritate dicitur, limites veritatis valde excedit. Vulgus Galliae meridionalis et Italiae certe haud purior polonico, attamen quid plica sit, plane ille ignorat. Nec facile crederem, vulpes, a cl. *Champseru* in Gallia visas, majori studio sese condecorare, quam eae, quae Poloniae nemora inhabitant, atque plicam experiuntur.

Plicam esse *indolis venereae*, nuper egregius mihi que carissimus vir, cl. scilicet *Larrey* *), contendebat. Eandem defenderat opinionem Dr. *Wolffram* **). Inter multa argumenta, quibus hanc opinionem diluere pos-

*) Bulletin des sciences méd. par la société médicale à Paris. Février 1808.

***) Versuch über die höchstwahrscheinliche Ursache des Weichselzopfs. 1804.

sem, unum tantum atque potissimum eligam. Si plica revera esset indolis venereae, cur adversus eam mercurius non solum nil boni efficit, sed potius plerumque nocet, quod saepe saepius expertus sum?

CAPUT VII.

Morbus maculosus haemorrhagicus Werlhofii.

Observatio. Puella decimum nonum annum numerans, necdum menstruata, cunctos morbos infantiles perpessa, anno MDCCCIX inopinante in largam narium haemorrhagiam incidit, postquam pristinos nunquam recuperare potuit vires. Anno MDCCCX mense Septembri supervenere chloroseos symptomata iis dyspepsiae juncta. Initio mensis Octobris, a febre, signis gastricis et faucium dolore stipata, corripiebatur, quae biduo elapso, aegram convalescentem dereliquit. Vix autem domesticis occupationibus iterum operam navare incepit, cum improvise maculae pulicum morsuum instar, tamen punctulo in medio destitutae, coloris profunde rubri, primum ad latera colli, dein ad mammas et supra totum corpus, exceptis facie et planta pedum, in conspectum venirent. Rediit simul faucium dolor non sine deglutiendi difficultate. Vires quidem languiebant, at non ita, ut ipsa aegra clinicum adire haud potuerit. Hic die decima quarta Octobris suscepta, praeter jam enarrata obtu-

lit, habitum chloroticum, oculos circulis lividis circumdatos, linguam maculis, iis, quae cutem occupant, fere similibus, obsessam; fere, inquam, nam maculae hujusmodi supra linguam pauculum elevatae erant, et disruptae instar minimorum varicum cruoris guttam fundebant, nullo relicto stigmatate. Caeterum gingivae bene constitutae, dentes firmi, halitusque inodorus. Fauces leviter rubent, pulsus, calor corporis, urina normales. Sitis nulla. Aegra praecipue dolorem lumborum atque symptomata dyspeptica accusat. Alvus tamen libera, hic inde sanguine tincta, ita sputa, tussis rara sine ullo pectoris incommodo excreta. Declarato malo pro morbo sic dicto *maculoso haemorrhagico Werlhofii*, scorbuto affini, ab eo tamen sicuti a peticulis diverso, primum alvum supertartritide potassae et subcarbonatae magnesiae, leniter sollicitavimus, imperata simul diaeta vegetabili.

Die 3. ingressus. Alvus bis liquida mota, non sine debilitatis sensu. Habeat elixirium acidum Halleri, et lavetur corpus bis de die acido nitrico debita quantitate aquae diluto.

Die 5. Supervenit insultus quasi hystericus, palpitatione cordis, sensu constrictionis ad regionem epigastricam, et sussurru aurium stipatus.

Die 6. Pulsus febrilis, cephalaea.

Die 7. Mane apyrecta, vespere iterum febricitat; pulsus 102.

Die 8. Praevia nocte irrequieta, mane aliquoties in lipothymiam incidit, subsequente epistaxi ad uncias circiter novem. Sanguis normalis. Maculae, quotquot erant, illico evanuerunt. Rediit similis epistaxis ad vespere; quare undique clauduntur lege artis nares;

continueturque in elixirio acido. *Die 9.* Aegra summopere debilis et ad lipothymias pro-
 na; pulsus 120, irritatus, calor magnus, ma-
 culae nigricantes ad superficiem internam
 labiorum obveniunt. Habeat mixturam nitra-
 tam. *Die 10.* Status idem, praeter aphthas
 cavum oris obsidentes, gingivas nunc sangui-
 nem fundentes, orisque foetorem. Praescri-
 bitur decoctum tamarindorum cum nitrata
 potassae. *Die 11.* Omnium symptomatum
 remissio, alvus bis cum levamine mota; con-
 tinuetur in medicamento; infusum salviae pro
 collutorio. *Die 12.* Nox inquieta, alvus ter
 mota, calor sanus, pulsus 96. Quiescat. *Die*
13. Aegra sat serena, febris nulla. Habeat
 infusum radicis acori calami cum tinctura aro-
 matica sulphurica. *Die 14.* Omnia in melius
 mane; at vespere sine nota causa anxietas
 magna, tremores digitorum, pulsus 110, calor
 auctus. *Die 15.* Aegra soporosa neque quae-
 stionibus respondet, neque expetitam linguam
 porrigit; ichor cruentus ex ore depluit, sub-
 siliunt tendines, pulsus regularis, parvus,
 ad 112. Morbum in febrem typhodem trans-
 iisse existimantes, aquam florum matricariae
 chamomillae cum tinctura castorei et succinate
 ammoniae exhibuimus, non neglectis epispa-
 sticis ad suras. *Die 16.* Status idem. Exhi-
 betur acidum muriaticum oxygenatum cum
 decocto radicis orchidis morionis. *Die 17.*
 Supervenere convulsiones. De novo maculae
 primis similes corporis superficiem occupant;
 calor cutis urens, pulsus 180, respiratio 56,
 alvus et urina in lectulum depositae. Noctu
 mors. Sectio cadaveris a matre non conce-

ditur. Probabiliter ea haemorrhagiam quamdam internam, forte in ipsa cavitate cranii exhibuisset. Dolendus casus! —

CAPUT VIII.

E p i s t a x i s.

Observatio. Femina viginti quinque annorum, duarum prolium mater, sex abhinc mensibus infantem ablactans, atque ab ultimo partu necdum menstruata, jam a nonnullis hebdomadibus repetitis narium haemorrhagiis cruciabatur. Die nona Februarii MDCCCVIII ad clinicum institutum venerat. Habitum offerebat fere cachecticum, albugineam subflavescentem, alvum tardam, tensionem atque durti-
ritiem ad hepatis regionem, anxietatem, inprimis post cibos assumptos. Hinc inde experiebatur cardialgiam, socia interdum lipothymia. Nulla vel scorbuti vel haemorrhoidum signa. Urina normalis. Ita pulsus, nullo in brachio dicrotus. Sanguis ex *utroque nare* saepius copiose manabat. Ala tamen dextra nasi, prae sinistra, adventante epistaxi, rube-
bat. Sanitati restituitur remediis resolventibus, non neglecto muriate hydrargyri.

Epicricis. Epistaxin hinc ab obstructione hepatis potissimum derivavimus, atque praesentem occasionem avidè arripuimus, ut tyronibus ostenderemus, quanti sit momenti, in epistaxi abdominis rationem habere. Quo-

modo autem viscera abdominalia obstructa narium haemorrhagiis ansam porrigere queant, duce *Onofrio* *) ex principiis mechanicis explicui, quae vel in epitome de curandis hominum morbis, auctore *J. P. Frank*, in medium feruntur **).

C A P U T IX.

Hydrocephalus acutus.

Quo magis diagnosis hydrocephali acuti illustrabitur, quo rectius prima hujus morbi origo, encephalitis, aut status illi affinis ab aegritudinibus, cum quibus similitudinem alit, uti e. c. a febribus sic dictis nervosis, distinguetur, eo major invenietur copia aegrorum hydrocephalo acuto laborantium. Fateri enim nequaquam haesito, morbum, de quo agitur, unicuique fere aetati, nec senili excepta, familiarem esse. Limites et analogiam hydrocephalum acutum inter et apoplexiam determinare, fertilem campum ulteriori investigationi offert. In genere nullius fere morbi diagnosis ampliores agnoscit limites, ea hydrocephali acuti, praecipue si morbus istiusmodi simul cum hydrothachitide acuta, nec non cum hydrope acuto tunicarum vaginalium nervorum

*) *Vincentius Onofrio* de narium haemorrhagia commentarius. 1779. §. 30 sq.

***) Vol. IV. Cap. de Epistaxi; p. 133.

consideretur. Res tanti momenti hic nec in transitu tangi posse, quisque ipse intelligit, qua de causa satis esto, observationes de hydrocephalo acuto, in clinico instituto collectas, breviter exponere.

Observatio I. Faber ferrarius, torosus, viginti sex annos natus, initio mensis Octobris MDCCCVIII, sine nota causa a terribili capitis dolore, diu noctuque excruciante, febreque acuta stipato, correptus est. Post nonnullorum dierum curriculum, quin morbo medelam opponeret, in effrenem vomitum incidit, quo facto capitis dolor remisit, evanescente omnino febre. Remansit autem gravedo capitis, et vomitus hinc inde occurrens. Elapso mense cephalalgia de novo recrudit, unde aeger die 19. Novembris ejusdem anni clinico sese commisit. Praeter diram cephalalgiam, pulsationis sensum atque susurrum in auribus accusabat. Conquerebatur praeterea de visu labefactato, et de brachiorum torpore. Pupilla oculi sinistri vix aut ne vix quidem contrahebatur. Tremebat lingua, oblique dextrorsum exerta. Urina haud multa, conditionis sanae; alvus tarda, pulsus normalis, nulla febris. Praescribitur setaceum ad nucham, calomel cum digitali, et infusum florum arnicæ montanae. *Die 20 mensis.* Supervenerunt motus convulsivi oculi dextri. *Die 21.* Omnium symptomatum levamen; urina ad libras octo. Ita usque ad diem 27; hic enim inopinate febris laborare incepit. *Die 28.* Continuat febris, multis nunc symptomatibus gastricis stipata. Purgatur aeger cum levamine. *Die 4. Decembris.* Aeger omnino a

febre aliisque symptomatibus, supra allatis, liber, nil nisi debilitatem accusans. Exiit sanus, post duas hebdomades.

Observatio II. Famulus vigesimum tertium annum agens, die quarta Februarii MDCCCIX ad clinicum deportatur. En rerum statum. Aeger vix mente compos; suscitatus balbutiendo monosyllaba profert; facies lurida, pupillae dilatatae, seseque nequaquam contrahentes; os sinistrorsum retractum; lingua tamen recte exeritur; scretio continua atque ita valida, ut saliva undique portetur, deglutitio concessa, singultus sonorus, cum evidenti diaphragmatis motu; abdomen molle, summa inquietudo; manus saepe capiti admovetur, pulsus 56, debilis, regularis; urina pallida, sat copiosa. De morbi historia nil aliud innotuit, nisi quod aeger duobus abhinc annis, haemoptoe ex tussi chronica laboraverit, quodque nuper sub itinere, assumto cibo praeter modum calido, epotaque mox aqua frigida, in singultum inciderit, cui praesens morbus sese sensim sensimque adsociaverat. Confugimus spatio decem dierum ad varia remedia, inter quae potiora erant, vesicatoria, calomel, arnica, moschus, assa foetida, oxydum zinci, atque anthelminthica varia. Die 17. mensis, brachium sinistrum tam arcte pectori admotum invenimus, ut deduci haud posset. Die sequenti, cessante rebeli singultu, opisthotonus in conspectum venit. Die 19. Profundus sopor. Die 20. Mors. *Sectio cadaveris.* Cranium durae matri parum adhaeret. Cunctae hemisphaerii sinistri venae, ac si arte injectae essent. Ventrículus cerebri dexter normali duplo amplior,

ad minimum uncias tres seri limpidi continens. Plexus chorioideus magna hydatide obsessus. Caetera in cavitate cranii et spinae, secundum normam, excepto processu clinoido ossis sphenoidi dextri, qui valde erat acuminatus et prominens. Pulmões nonnulla tubercula offerebant. Erant hinc inde cum pleura concreti. Valde vero lobus inferior pulmonis dextri parti musculari diaphragmatis adhaerebat, quae pars duplo crassior erat. Viscera abdominalia sana.

Observatio III. Puella trium annorum, sanae constitutionis, praevio ante hebdomadem lapsu super occiput, nullo tamen relicto vestigio externo, morosa reddita est atque anxiosa. Superaccessit paulo post febris; referente matre, insigni capitis dolore vomituque, dein somnolentia stipata. Nona morbi die, decima septima Maii MDCCLXXI, nulla fere adhibita medela, instituto clinico committitur. Aegra profundo sopore sepulta jacet; oculi dum aperiuntur, quod raro sponte fit, lacrymis innatant, quarum plurimae ac si fleret per genas depluunt; pupillae paululum dilatatae, verum contractiles; facies alternatim pallet rubetque, suspirat frequenter, strident dentes, auditus, uti videtur, deletus, ita vox: deglutitio tamen concessa, pulsus 80, debilis, irregularis, calor cutis fere naturalis, urina pauca, sedimentum album puriforme deponens, jactatio continua extremitatum inferiorum. *Die undecima morbi.* Aegra manus continuo ori admovet easque mordere satagit. Respiratio spatio sexagesimae horae partis 28, suspiriis intercepta; paresis palpebrae dextrae,

pupilla hoc in latere jam vix contractilis, oculi quasi crystallini; vasa conjunctivae ad angulum internum oculorum ac si arte injecta essent, copiosam materiam puriformem secerunt. *Die duodecima.* Retractio brachii dextri; utraque brachia elevata proprio pondere concidunt; strabismus; extremitates subfrigidae, pulsus 85, exilis, irregularis. *Die decima tertia.* Statuae instar aegra, oculis firme clausis, decumbit; rigent extremitates, respiratio 36, pulsus 173, mors ad noctem. *Sectio cadaveris.* Nullum vestigium laesionis externae. Scissis tamen tegumentis cranii, ecchymosis pollicis circumferentiae, circa foramina parietalia cernitur. Loco huic respondente, parvum extravasatum sanguinis inter duram et piam matrem obvenit. Vasa meningum et cerebri turgida. Pia mater rubet, et lympa coagulabili obtecta est. Cuncti sinus sanguine fere vacui. Quotquot autem sunt ventriculi cerebri, sero, in toto ultra uncias sex, repleti. Innatat in eo vel medulla oblongata. Nulla tamen aqua in specu vertebrali. Viscera pectoris et abdominis normalia.

Epicrisis. Remedia non pauca ultimo hoc in casu adhibita fuere. Hirudines quidem in provento jam jam morbo cum pulsu debili nequaquam applicare ausi sumus. Eo liberiori manu digitalem purpuream, mercurium, vesicatoria, arnicam &c. adhibuimus, licet nunquam spe sanationis freti. Peculiari nobis attentione dignum videtur, quod oculi in hac nostra aegra, *lacrymis ita innatabant, ac si ea fleret.* Vidi hujusmodi symptoma

nuper altera vice, in puella sex annorum, filia excellentissimi gubernatoris rerum civilium Vilmensis, letali hydrocephalo acuto laborante. Inconsciae, uti reor, aegrotulae, pallida facies interdum roseo suffundebatur colore; succedebant leves motus convulsivi musculorum faciei, ac inde lacrymarum multarum secretio. Nunquam vero in hydrocephalo acuto corpus aegri ita statuae instar immobile vidi, quam in puella, tertiae observationis subjecto.

C A P U T X.

Epilepsia. Chorea St. Viti. Melancholia.

Observatio epilepsiae Famulus, viginti annos natus, robustus, plethoricus, gravioribus laboribus intentus, epistaxi et vermibus olim, ante annum autem dimidium, uti refert, accessui auris sinistrae, sponte extrorsum disrupto, obnoxius, atque ab uno mense praegresso blennorrhoea, doloribus osteocopis nocturnis laborans, die vigesima sexta Januarii MDCCCX. mane genuinum epilepsiae paroxysmum, per quartam horae partem protractum, nulla praegressa evidenti causa, perpessus est. Peracto insultu solum de debilitate conquerebatur. Redierunt tres similes paroxysmi, unus scilicet vespere, duoque noctu. Et sequens dies binis insultibus insigniebatur. Die vigesima octava ejusdem mensis suscepto aegro ad clinicum

vespertinis horis, conquerebatur de capitis gravedine, de susurru aurium: pulsus erat 46, plenus durus et tantisper irregularis; pupillae contractae. Duas hirudines narium orificiis applicari jussimus, praescribendo simul decoctum hordei cum nitro et oxymelle, et positionem trunci erectam. *Die trigesima.* De tractis sex unciis cruoris levamen expertus est, nullumque paroxysmum usque ad vesperam, qua umbra illius in conspectum venerat, cum pulsu pleniori quam prima die. Septem cruoris unciae e vena brachii educuntur. *Die trigesima prima, mane.* Aeger noctu de cephalalgia conquerebatur, nunc observatur anxius ac vix mente praesens; pulsus 54, plenus, regularis. Habeat ter de die grana duo calomelanos et infusum florum arnicae, *vespere* omnia in melius, aeger animo praesens non nisi de capitis dolore conqueritur. Ita *die prima Februarii.* *Die secunda.* Perstat cephalaea; applicetur vesicatorium nuchae. *Die tertia.* Nil quidem novi, sed magna corporis, praecipue pulsum irritatio. Porrigitur elixir acidum Halleri. Sic sat bene res ad *diem nonam* usque procedebat. Hic praevia anxietate iterum formalem paroxysmum epilepticum expertus est, subsequente parva epistaxi, pulsus 75, debilis. Adhibentur anthelminthica, sed alvus sine vermibus pluries movetur. *Die duodecima.* Conqueritur potissimum de cephalaea. Exhibentur ter de die grana duo foliorum digitalis purpureae et granum unum calomelanos. Comparente post hebdomadem ptyalismo, seponuntur pharmaca; eoque ad finem perducto aeger omnino convaluit.

Epicrisis. Quasnam indicationes hinc sensim sensimque secuti simus, sponte elucet. Arduum autem foret determinare, quo pacto ultimum, quod praescribatur, remedium, profuerit, utrum scilicet specificè in syphilidem agendo, utrum resorptionem extravasati cuiusdam in cranio promovendo? ultimum fere crediderim, de praesentia syphilidis haud certus.

Observatio choreae S. Viti. Gracilis puer, tredecim annorum, studiis incumbens, vix sanato panaritio digiti manus dextrae per pressoque levi terrore, motus involuntarios brachii ejusdem percepit. Motus hujusmodi paulatim post caput, et sensim sensimque totum corpus aggressi sunt. Allato aegro ad institutum clinicum die vigesima octava Decembr. mccccx, elapso vix primo morbi mense, eoque lecto commissio, continuas hinc totius corporis gestulationes observavimus. Rogatus, ut manus pulsuum explorandorum gratia exhiberet, incredibili velocitate nutui satisfaciebat. Non minus prompte interrogationibus respondebat. Gressus vero instituere solebat inaequales, livaricatis quodammodo cruribus, et saepe, fere saltando. Calor et pulsus, caeteraeque functiones normales. Movebatur alvus purgante anthelmintico, at licet sub repetitis evacuationibus nonnulli ascarides lumbricoides secesserint, morbus tamen eodem pacto perstabat. Die decima quarta Januarii exhibebatur infusum herbae chenopodii ambrosiodis, ex uncia semis ad colaturam librae unius paratum. Sumto hoc remedio curriculo nychthemeri omnia in pejus ruebant, ac aeger valde irritatus

videbatur, quamobrem illud seposuimus. Placato tumultu, quo vigente aeger sine pharmacis relinquebatur, redivimus die vigesima tertia ejusdem mensis ad pristinum remedium, imminuta tamen dosi ad drachmas duas. Jam secunda ab usu hujus pharmaci die, gesticulationes imminuebantur. Verum die vigesima septima mensis, febris symptomatibus rheumaticis et catarrhalibus stipata, ut remedium iterum seponeretur, nos coegit. Febrem vero hanc naturae iterum commisimus, nil nisi decoctum malvae praescribendo. Protracta ea per quatuor dies, atque sine ulla evidenti crisi terminata, gesticulationes de hora in horam imminuebantur, ita ut aeger mense Februarii clinicum omnino sanus derelinquere posset.

Epicrisis. Febrem hoc in casu salutarem fuisse, nemo facile inficias ibit. Utrum vero ea a chenopodio excitata fuerit nec ne, vix secure stabilire audeo. Eadem adest obscuritas relate ad causam morbi. Arduum enim foret determinare, utrum aegritudo, de qua agitur, orta sit a praepostera forte sanatione panaritii, an a terrore? quomodocunque res se habeat, *chenopodio ambrosioidi* debitam in chorea sananda laudem libenter tribuimus, licet haud semper prodesse soleat. Profuit mihi tamen vel nuper iterum in praxi privata, at aliis remediis junctum. Liceat hunc casum breviter in medium afferre.

Nobilis puella, decem circiter annorum, ex Provincia Minsk, summa cura ab optimis parentibus educata, inter alia multa praecipue in calligraphia excellebat. En vero, sine ulla nota causa dexteritatem hac in arte de die in

diem magis magisque amittere incipiebat. Parentes hoc incuriae adscribentes, plus vice simplici filiam reprehendebant, at incassum. Quin immo, post unum alterumve mensem, scribendi potestas, ob involuntarios motus continuasque gesticulationes brachii dextri, omnino fere debebatur. Tunc solum morborum quid late parentes detexerunt. At variae erant multorum medicorum opiniones circa nomen, morbo huiusmodi impertiendum, eoque saltem, donec usque eum pro chorea St. Viti declaraverim. Causam morbi refrigerationi aestuante corpore post exercitium in arte saltandi susceptae adscribens, curam cortice mezerei ad brachia, aethiope antimoniali et chenopodio ambrosioide inchoandam esse suasi, quae felicissime spatio nonnullarum hebdomadarum terminata est.

Observatio melancholiae. Femina viginti trium annorum, ad octavum vitae suae annum ab incunabulis abusui aquae vitae dedita, et hoc tempore semper valetudinaria, dein vero sobrie et sana vixit. Anno aetatis decimo octavo, praeviis animi pathematibus, vestigia maniae exhibuit, quae vero post septem dierum spatium evanuerunt. Marito nupta, feliciter peperit bis. Ultimo partu vix absoluto, a curis domesticis vexata, incepit aliena loqui, somno destitui, fugam tentare atque sibi ipsi vim inferre. Separabatur a prole, cui ubera praebebat. Postquam tempus domi per duas hebdomadas triverit, die vigesima prima Octobris MDCCCIX ad clinicum suscipiebatur. Corpus emaciatum atque aspectus luridus; oculi moesti cernuntur. Lactis secretio eaque lo-

chiorum haud suppressa. Lingua subsicca, calor sanus, cutis sudore viscido madida, pulsus contractus ad 90, vires non multum fractae, insomnia, subsultus tendinum atque tremores nulli. Quaestionibus vix aut ne vix quidem, aut incohaerenter respondebat. Exhibetur camphora supertartritidi potassae nupta, applicanturque cantharides cruribus. *Die decima septima.* Jam omnia in melius mutata sunt. Aegra reficiente fruitur somno. Auctur dosis camphorae a granis duobus ad grana quinque omni secunda hora. *Die trigesima.* Aegra mente compos, de debilitate solum conqueritur. Additur camphorae infusum florum arnicae montanae. *Die nona.* Vires auctae; desiderat balneum; conceditur. Adhibito balneo miliaria super totum corpus excepta facie prorumpunt. Evanescent post triduum, relinquuntque patientem sanam. Dereliquit nosocomium die undecima Novembris.

Epicrisis. Dubia premebant, utrum praesens morbus ad vesanias, an ad febrem typhodem pertineret. Hanc videbantur confirmare anni tempus, lingua sicca, sitis, sudor et pulsus sano frequentior. At deficientibus tremoribus, subsultibus tendinum viriumque conspicua prostratione, et praecipue quoniam aegra jam semel vesaniam perpessa erat, morbum pro melancholia declaravimus. Ad camphoram fidenter confugimus, utpote ad remedium in vesaniis puerperarum sat secure effectum praestans, praecipue lenibus evacuantibus nuptum.

CAPUT XI.

Angina laryngea.

Tempore, quo medici totius fere orbis terrarum operam dant doctrinae de angina laryngea, vulgo *croup* vocant, praesens caput vel mihi opportunitatem offert, observationes circa hunc morbum, spatio viginti annorum collectas, eo scopo exponendi, ut scribentibus monographiam de hoc morbo materiam, attentione forte hinc inde non indignam, suppeditarem. Et primum quidem dicam, me anginam laryngeam ab anno MDCCXCI. usque ad annum MDCCXCVI, quo tempore praesidem *Ticini* exercebam, semel tantum vidisse. Decumbebat ea graviter adolescens, decimum octavum circiter annum numerans, methodo antiphlogistica sanitati restitutus. Juvenis tunc adhuc medicus, necessitatem cunctas observationes chartis committeendi necdum satis cognoveram, qua de causa extensam morbi historiam desidero. *Viennae* ab anno MDCCXCVI. usque ad annum MDCCCIV. morbum, de quo agitur, inter millenos aegros, nec semel conspexi. *Vilnae* tandem morbus mihi primum, mense Junii MDCCCVI., in filio architecti *Rossi*, sex annos nato, obvenit. In agone jam constituto aegrotulo, hujusmodi observationem silentio praetereo. Non ita sequentes:

Observatio I. Die vigesima octava Januarii MDCCCVIII. suscepta est ad clinicum femina triginta quatuor annorum, quinque prolium mater, septimo mense gravida, quae postquam refrixerat, in febrem catarrhalem incidit. Morbo omnino neglecto, vigesimo illius tantum die auxilium nostrum imploraverat. Invenimus magnam virium prostrationem, febrem cum pulsu frequente, regulari, debili, faciem luridam, linguam siccam, respirationem difficilem cum sibilo, vocem raucam, exilem; tussin clangosam, siccam, dolorem ad laryngem, deglutitionem et decubitus haud impeditum, faucesque parum rubentes. Anginae hujusmodi laryngeae symptomata morbo solum ante biduum supervenere. Percipiebat foetus motum. Quoniam aegra vix ad nosocomium allata erat, atque de morbo confuse tantum rationem reddebat, praescripto ad interim decocto radicis orchidis morionis cum syrupo papaveris albi, ulteriori observationi relicta est. *Die vigesima nona.* Cuncta remisere symptomata. *Die trigesima.* Omnia in pejus, symptomata enim anginae laryngeae vehementer urgent. Ipsa nunc deglutitio difficilis; rubor faucium major, aegraque soporosa. Accusat pristinum laryngis dolorem, se nunc ex utraque parte ad aures usque extendentem. Hirudines decem ad collum; repetatur medicina. *Die trigesima prima.* Nox inquietata erat ob tussin continuam, sub qua aegra frustulum membranaceum, convolutum, longitudine pollicis, simul cum multa lymphâ coagulabili, rejecit. Magnum exinde levamen accepit. Applicetur vesicatorium ad laryngem, habeat-

que interne calomel. *Die prima Februarii.* Febris jam nulla; respiratio adhuc difficilis, sputa pauca. Habeat et decoctum radices polygalae senegae. *Die tertia.* Convalescentiae proxima; salivatio nulla, quamvis drachmam unam mercurii dulcis adhibuerit. Habeat decoctum orchidis morionis cum liquore acetatis ammoniae. *Die quarta.* Salutaris apparet diarrhoea. *Die sexta.* Convalescit. *Die duodecima.* Si excipias vocem parumper raucam, omnia secundum normam procedunt. Dimittitur.

Observatio II. Puella septimum annum agens, admodum formosa, filia mulieris vulgaris, mense Martio MDCCLVIII. in anginam laryngeam incidit. Noctu, tertio morbi nychthemero, aegrotulae suffocationi proximae, cum magno levamine oleum olivarum a matre porrigebatur. Altera die duo frustula membranacea, complanata, longitudinis et latitudinis ad minimum pollicis rejectit, et inde convaluit. Curabatur a cl. professore *Lobenwein* calomelane, et vesicatorio ad laryngem. Vidi aegram rejectis jam frustulis polyposis, quorum firmiora nunquam conspexi.

Eo ipso tempore duo infantes cl. professoris *Spitznagel* noctu simul a symptomatibus hujus morbi correpti fuere. Appositis mox hiru-
dinibus ad collum morbus in incunabulis suffocatus est.

Observatio III. *Amalia Abbt*, Praefecti militum filia, quatuor annos nata, collo brevi instructa, formosissima, atque ingenio praecoci praedita, jam spatio hebdomadis motus febriles perceperat, simulque pustulis mihi non

visis ad linguam laboraverat, quum die octava Aprilis MDCCCVIII. derépen- te a respirandi quadam difficultate corripere- tur, quae altera die hora quarta pomeridiana inopinate ita increvit, ut aegra suffocationis periculum incurreret. Hora sexta ejusdem diei primum advocor. Inveni aegrotulam jocis intentam, hilarem. Nec physiognomia, nec pulsus morborum quid indicabant. Respiratio vero tantisper erat impedita raraque, licet tussis sonum suspectum edebat. Nolens matrem in pro- vecta graviditate versantem perturbare, suspicionem de possibilitate latentis *croup* solum patri patefecit. Linctum interea praescripsi. Reversus hora noctis decima, aegrotulam optimo appetitu instructam coenamque sumentem inveni. Praeter respirandi difficultatem, nunc vix perceptibilem, nil prorsus morborum exhibuit, enim vero vel tussis illa horis pomeridianis observata evanuerat. Jussi, ut continuaretur in linctu, utque, si quid novi contingeret, quacunque demum hora illico advocarer. Aegra noctem inquiete transegit. Altero mane *die decima Aprilis, tertia morbi* respirandi difficultas derépen- te increvit, cum tussi frequenti, sonum clangosum edente, voceque quodammodo rauca. Sciscitata aegrotula de sede doloris, tracheae infimam partem super sternum indicabat. Febris indicia nulla. De praesentia *croup* nihilominus nullo pacto dubitans, lateribus colli octo hirudines admoveri jussi, praescribendo simul emulsionem amygdalinam cum nitrate potassae. *Horis pomeridianis.* Hirudines sex circiter sanguinis uncias detraxere. Cuncta symptomata aucta; respiratio sibilosa, tussis

clangosa, sicca, et febris evidens. Capiat omni hora granum unum calomelanos; applicetur vesicatorium nuchae. Medici alius consilium posci. *Horis vespertinis.* Status rerum idem. Consilio cl. prof. *Lowenwein* augetur dosis calomelanos ad grana duo, atque collo unguentum illinitur ex drachma una tartritidis stibii et potassae cum uncia una axungiae porcinae. *Die quarta morbi, summo mane;* nox pessima, tussis clangosa, cum sputis puriformibus et cruentis, sine ulla vero membrana. Respiratio sibilosa, gemebunda. Facies lurida, sublivida, oculi semiclausi consueto nitore destituti, caput reclinatum, mens praesens, pulsus 130, calor urens, cruciatus abdominis. Augetur dosis calomelanos ad grana tria. *Hora octava matutina.* Vocato in consilium praeter cl. *Lobenwein* et cl. professore *Spitznagel*, aegrotulae eodem modo se habenti, idem exhibetur remedium. Praescribuntur praeterea sinapismi ad plantas pedum, et unguentum mercuriale collo illiniendum. *Meridie.* Aegra in agone. *Hora prima pomeridiana:* Moritur. Sectio cadaveris a parentibus nullo pacto conceditur.

Observatio IV. Die vigesima quarta Aprilis MDCCCVIII hora octava matutina ab amicissimo clarissimoque professore *Nizkowski* ad filiam quadriennem civis Vilmensis, suburbium *Sarzeo* inhabitantis, ducor. Infans hic, constitutionis scrophulosae, praegressa raucedine per spatium trium dierum, vigesima tertia Aprilis, consuetam amisit hilaritatem atque in febrem incidit continuam, cum tussi clangosa, sputis puriformibus, at nec sanguine nec

membranis stipata. Respiratio difficilis admodum cum sibilo perficiebatur. Nox secuta est irrequieta cum crebro suffocationis periculo. Invenimus praeter enarrata faciem tumidulam, caput reclinatum, deglutitionemque difficilem. Mirum in modum larynx sub quavis inspiratione attollebatur, et vehementer laborabant muscoli abdominales. Dolebat venter, alvus clausa. Octo hirudines collo, et pectori dein vesicatorium admoventur. Interne grana tria calomelanos omni hora. *Hora undecima.* Aegram cum discipulis clinici instituti adii. Copiosus ab hirudinibus detractus sanguis levamen attulit. Sputa copiosiora; operi ea rejicendi intenta, semel bilem evomit. Praeter praescripta ordinatur semicupium tepidum. *Hora prima pomeridiana.* Aegrotula debilior, ac suffocationi proxima. Sibilus respirationis vel in atrio persentiebatur. *Hora sexta pomeridiana.* Jacet in agone. Mors secuta est inter horam octavam et nonam vespertinam. *Autopsia cadaveris* die vigesima quinta Aprilis, praesentibus cl. *Briotet, Lobenwein, Nizkowski* et me instituta sequentia obtulit. Adspectus cadaveris personae strangulatae. Color superficiei externae epiglottidis normalis. Rima glottidis valde angusta, ac copiosa materie puriformi obducta. Oritur circa marginem inferiorem illius pseudomembrana, quae toti superficiei internae laryngis arcte adhaerens, usque ad anulum septimum tracheae descendit. Reliqua tracheae portio usque ad bipartitionem inflammata. Bronchia copiosa spuma sanguinea repleta. Pulmonis superficies externa rosea; substantia

eorum sub compressione digiti vehementer crepitat.

Facta hujusmodi attentionem omnium fere civium et potissimum matrum ad se traxerunt. Ut illis morbus, de quo die noctuque sermocinabant, accuratius innotesceret, utque comparentibus primis illius indiciiis mox medici consilium quaerent, societati nostrae medicae proposui, ut diario publico Vilmensi brevem morbi hujus notitiam inserendam curaret. Arrisit propositum sociis praesentibus, qui negotium hujusmodi notitiam societatis nomine elaborandi mihi commisere. Quoniam autem haec notitia brevitatis causa medicis et chirurgis ruri praxin exercentibus et libris extraneis haud instructis nequaquam satisfacere poterat, in eorum usum opusculum de angina laryngea sermone vernaculo conscripsi *). Vix publici juris reddito hoc opusculo, mense scilicet Maio MDCCCVIII, duo adhuc casus croup cl. professore *Spitznagel* obvenerunt. Ab eo autem tempore usque ad mensem Septembrem MDCCCIX, nulla amplius inter nos colligebantur nova exempla. Aliter vero dein accidit.

Observatio V. Die vigesima octava Septembris MDCCCIX linguae gallicae cl. professor a *Pinabel* post mediam noctem me adiit, infantem suum, puerum duorum annorum, illico in periculum suffocationis incidisse et verisimiliter angina lar. laborare. Accedens invenio aegrotum magna febre laborantem, cum respiratione difficili, tussi clangosa, voce rauca

*) O Doznawaniu i leczeniu choroby Zapalenia Krtani croup zwany Jozefa Franka. W Wilne. 1808.

facie tumidula, rubra. Interrogato aegro circa doloris sedem, digitum laryngi admovebat. Causa morbi, uti videtur, mōra in cubiculo humido recenter dealbato. Decem hirudines robusto infanti circa collum applicantur. De tracto multo sanguine tantum levamen secutum est, ut singula morbi symptomata evanuerint. Remansit solum febris, catarrhalis instar, sudore, quarta morbi die, curriculum suum feliciter absolvens.

Mense hoc ipso Septembri duo letalia croup exempla expertissimo nostro practico Dr. *Szymkewicz*, obvenerunt. Mense Maio mccccx cl. Dr. *Barankewicz* morbi ejusdem in infante novem mensium, ubera adhuc sugente, observavit, calomelane sanato. Eodem fere tempore sequens habui ejusdem morbi exemplum.

Observatio VI. Puer robustus septem annorum, filius praefecti militum *Dombrowski*, suscepto refrigerio e schola leviter tectus rediit, ortaque exinde raucedine per triduum, die trigesima Octobris mccccx in tussin, respirandi difficultati junctam, incidit, subsequente versus noctem suffocationis periculo. Evanuerunt hujusmodi symptomata altero mane, et ita quidem, ut advocatus ea ipsa die hora prima pomeridiana, vix morborum quid detegere potuerim. Tumebant solum glandulae submaxillares, et pulsus tantillum febris indicabat. Quo pacto praegressa nocte laboraverat, absente patre, reticetur mihi. Sua deo lenia diapnoica. Hora quinta pomeridiana pater ipse me adit, se valde dolere aiens, quod mane domi non fuerit, dubitans nempe, quin adstantes mihi veram scenae nocturnae imaginem

exposuerint. Addidit, filium hodie mane fere valentem, hoc ipso momento iterum in paroxysmum, perpesso omnino similem, incidisse. Festino illico in locum ac aegrum invenio absoluto *croup* detentum. Ut duo adhuc medici in auxilium ducantur, curo. Eliguntur egregius *Sniadecki* et Doctor *Wichert*. Communi nunc consensu gutturi duodecim hirudines applicantur, exhibeturque omni dimidia hora pulvis ex grano uno calomelanos et moscho. Praeterea propono, quod si praesentem paroxysmum nova sequeretur symptomatum quies, cortex cinchonae exhibeatur, annua constitutione multum febribus intermittentibus favente. *Die prima Aprilis mane*: nulla remissio immo morbus continuo crescit. Continuetur in pulveribus, atque unicuique eorum superbibat vasculum semis decocti saturati radicis polygalae senegae ac applicetur vesicatorium pectori. *Hora quarta pomeridiana*. Cuncta symptomata augentur, praeter tussin, a matutinis horis omnino deletam. Aegri adspectus miserrimus. Palpebrae, ut in comate vigili, semiclausae; supercilia in arcum adducta, ac si aeger in palpebris elevandis vim adhiberet. Mens omnino praesens. Nares veluti apud equum sub cursu, hiantes. Labiis acuminatis, sicuti sub suctionis opere, aërem attrahit. Respirationes viginti novem in sexagesima horae parte et sonorae. Sonus inspirationis valde ab eo expirationis diversus, primus enim ille longe magis stridulus. Pulsus 120, debilis, regularis. Multi sudores, magna inquietudo. Aeger saepe praecipitanter sese in lecto erigit, suffocationem timens. Salivatio

nulla; alvus liquida; vires sufficientes ut trullam petere possit. Moritur hora nona vespertina. Haud permittitur cadaveris sectio.

Mense Januario MDCCCXI cl. Professor *Spitznagel* societati medicae casum croup, pro secunda vice propriam prolem invadentis, retulit. Adhibita in primo morbi limine debitis auxiliis, vita salvata est. *Croup*, secundo vice invadentis exemplum, letale vero, infra ex propria experientia narrabo. Praemittam illi duo casus ejusdem morbi ex clinico instituto desumptos.

Observatio VII. Puella quatuor annorum, habitum scrophulosum exhibens, naturales variolas perpessa, caeterum semper sana, nocte ultima mensis Aprilis MDCCCXI, inopinate raucedine et violenta tussi corripitur, quaeque per totam sequentem diem continuant. Altera die, secunda scilicet Maii, tussis fortior et clangosa fit, ita ut vomitui ansam porrigat; augetur raucedo, et respiratio difficilis evadit, ad vesperam ejusdem diei clinico committitur instituto. Observatur anxietas et jactatio conspicua, respiratio admodum difficilis et sibilosa, tussis clangosa, nunc sicca, nunc sputis mucoso-puriformibus, sine frustulis membranaceis at cum vomitu absoluta; facies tumidula ex rubro livescens, calor sano vix major, pulsus 120, durus, parumque irregularis. Sciscitata aegra circa sedem doloris, digitum tum laryngi tum ori admovebat. Aperitur vena jugularis, detrahunturque sex unciae cruoris, porrecto simul nitrate potassae cum decocto quodam emolliente. Sanguis eductus firmus,

parum seri minimamque crustam inflammato-
riam exhibet; aëgotula debilior, caetera sym-
ptomata eadem. *Hora undecima nocturna.*
Auetur potius malum; vomitus tamen cessa-
vit. Habeat omni hora grana duo calomelanos;
applicetur vesicatorium pectori. *Die tertia*
Maii, mane. Crescit morbus, deglutitio, non
solum ab angustia respirationis, sed per ob-
staculum in faucibus impedita; faucium tamen
nullus rubor; pulsus 160; debilis; alvus quin-
quies mota. Rec. Calomel., moschi aa granum
unum, pulveris ipecacuanhae cum opio (pulvis
Doveri) granum semis; sacchari grana sex.
Misce, capiat omni hora pulverem; superbi-
bendo decoctum saturatum radice polygalae
senegae. Illiniatur collo drachma una unguen-
ti mercurialis. *Vespere.* Non desinit augmen-
tum capere terribilis aegritudo. Alvus clausa.
Iterum vomitus materiæ mucosæ. Repetatur
frictio mercurialis; continuetur in caeteris.
Versus noctem aegra jam suffocata perit. *Se-*
ctio cadaveris. Adspæctus cadaveris personæ
suffocatae; superficies tracheae, externa omni-
morborum offert; rima glottidis a materia glutin-
osa puriformi obturata; pseudomembrana
nulla; interna superficies laryngis, praecipue
latus sinistri cartilaginis thyreoideae valde
inflammata; inflammatio haec extenditur us-
que ad bifurcationem tracheae. Haec ipsa
aeque ac bronchia spuma purulento-sanguinea
repleta; pulmonum superficies externa rosea;
portio superior oesophagi naturali rubicundior;
cor reliquaque viscera normalia.

Observatio VIII. Die decima septima
Maii MDCCXI mater quaedam prolem suam

trium annorum cum dimidio super brachium ferens, mihi in platea, auxilium quaerendi gratia, obviam venerat. Jam ex longinquo sibilum respirationis et angorem anginae-lar. proprium animadverti. Confirmabatur diagnosi ulteriori examine. Tertia jam erat morbi dies; caussa illius probabilis refrigeratio et mora in cubiculo recenter dealbato. Ab initio morbi infans saepe vomuerat. Suscepta prole cum matre ad clinicum institutum horis pomeridianis, sequentia observata sunt. Febris valida, facies rubore suffusa, caput reclinatum, respiratio difficilis, sibilosa; vox stridula, tussis cum clangore, nunc sicca nunc sputis puriformibus stipata, deglutitio facilis, ciborumque desiderium haud deletum. Aegrotula continuo manus naribus scalpendi gratia admovebat. De sede doloris interrogatus infans, manum nunc ori, nunc laryngi admovebat. Octo hirudines collo apponuntur, porrigiturque omni hora granum unum calomelanos. *Noctis hora nona*: Facies pallida, labia livida, pulsus 140, calor auctus, alvus octies mota, patiens debilior, caetera in eodem statu. Seponitur calomel, atque illius loco secunda quaque hora drachma dimidia unguenti mercurialis collo illinitur; praescripto simul linctu. *Die decima octava Maii, quarta morbi, mane*. Nox somno transacta, infans serenior, pulsus 130, calor normalis, caput haud reclinatum, respiratio facilior, fere sine sibilo, tussis rara, vix clangore instructa; vox sana, alvus clausa. Continuetur unguentum; habeat pro potu infusum florum tiliae et pro medicamento: Rec. olei amygdalarum drachmas duas. Mucilaginis

gummi mimosae niloticae, syrupi althaeae $\hat{a}\hat{a}$ unciam unam, aquae fontis uncias duas. Cap. omni hora cochleare unum. *Vespere*. Exacerbatio omnium symptomatum atque status rerum hesterno omnino similis. Continuetur in pharmacis. *Die quinta morbi, mane*: nox sat bona; pulsus 125, calor fere sanus, caetera symptomata remisere quidem, at non multum. Rec. foliorum atropae belladonnae grana tria. Infunde c. s. q. aquae fontis fervidae per quartam horae partem ad colaturam unciam trium, cui adde syrupi simplicis unciam unam. *Vespere*. Aegra soporosa est, calor magnus, respiratio difficilior, tussis cum clangore, sicca. Seponatur medicamentum atque illius loco pristinum iterum exhibeatur, non neglectis frictionibus mercurialibus. *Die sexta, mane*. Symptomatum febrilium remissio, reliqua in eodem statu, si excipias tussin nunc cum sputis puriformibus, sine frutulis membranaceis, absolutam. Habeat decoctum radices polygalae senegae et continuet in frictionibus. *Vespere*. Conspicua symptomatum remissio; pulsus tamen 130. Continuetur. *Die septima mane*. Nova omnium exacerbatio. Rec. aquae melissae, syrupi cinchonae $\hat{a}\hat{a}$ unciam unam, extracti cinchonae drachmas duas, M. D. S. capiat omni quarta horae parte cochleare cofeanum accedente nova remissione. Praeterea omni secunda hora clyster ex unciis quatuor decocti cinchonae saturatissimi. *Vespere*. Tria medicamenti cochlearia, ducque clysteres adhibiti fuerunt. Nunc symptomatum singulorum *intermissio* per horam, dein novus atque

vehementissimus morbi paroxysmus. *Die octava, manè.* Status aegrae pessimus; tussis cum clangore, respiratio 44, laboriosa, sibilosa; pulsus 120, debilis; oscitationes valde frequentes. Cap. omni dimidia hora granum unum moschi, praeterea decoctum polygalae et frictiones mercuriales, ut supra. *Vespere.* Status idem. *Die nona, mane.* Adspectus aegrae terret; decumbit enim reclinato capite, ore aperto; respiratio abdominalis, ad 50, atque ita constituta, ut inspiratio quasi rhonchum, exspiratio autem sibilum exhibeat. Tussis rara, sicca. Continuetur. *Vespere.* Notabilis remissio. *Die decima mane:* Sudavit noctu prima vice, aegra serenior, appetitus ciborum nunquam deletus, major adhuc pristino; respiratio vix a statu normali recedit; continuetur in omnibus, injiciendo omni secunda hora clysterem ex drachma una pulveris cinchonae cum unciis tribus aquae. *Vespere.* Aegra serena, respiratio tamen difficilis 45, pulsus 126. Continuetur in omnibus nec excepto unguento; salivationis enim indicia hucusque nulla, quamvis jam unciae duae et semis unguenti mercurialis illinitae sint. *Die undecima, mane.* Somnus placidus, respiratio 34, fere libera, pulsus 108, elevatior, calor normalis, adspectus infantis sanus. Seponatur moschus et unguentum mercuriale, continuetur in polygalae decocto et in clysteribus ex cortice. Sic, diebus *duodecima, decima tertia* et *decima quarta.* *Decima quinta.* Infans, licet caeterum sanum exhibeat adspectum, et functiones rite perficiat animales, attamen respirationem adhuc diffi-

cilem cum sibilo offert, dum expergefit, aut post ejulatus, sive a cibis assumtis. Et pulsus frequentiam normalem saepe excedit. Habeat infusum foliorum digitalis purpureae ex granis quinque ad colaturam unciae unius et semis cum dimidia uncia syrupi simplicis. Porro lateribus laryngis cortex daphnes mezerei applicetur. *Die decima sexta, mane.* Omnia bene, excepta angustia respirationis, cum sibilo. Continuetur in usu digitalis; praeterea omni secunda hora granum unum calomelanos. Ita diebus duobus sequentibus. *Die decima nona.* Respirandi difficultas major, novaque tussis cum clangore et screatu difficili. Rec. radicis cephaelidis ipecacuanhae grana quatuor. Capiat; quo sumto remedio bis cum levamine vomuit. *Die vigesima.* Respiratio facilior, licet adhuc sibilosa; tussis rara, cum sputis puriformibus, caetera bene. Habeat decoctum lichenis Islandici cum lacte. Hoc remedio per spatium quindecim dierum usa est, quo tempore, sanatis ulceribus a cortice mezerei inductis, domum deportabatur, germen morbillorum, a vicina, uti videtur, aegra susceptum, secum ferendo. Vix enim domum reversa, morbillos indolis benignae perpessa est. Liberata ab hoc morbo, simul liberabatur a reliquis anginae laryngeae. Sana omnino evasit.

Observatio IX. Filius quadriennis Di. *Pinabel*, cujus primi morbi historiam observatio quinta exhibet, die trigesima Julii mccccxi, postquam vespertinis horis diei antecedentis temperiei humidae subfrigidaeque expositus fuerat, atque forte vel errorem in diaeta com-

miserat, a febre correptus est. Altera mane sanus videbatur. Obtulit solum speciem hydro-
 orum circa labia, qua jam dudum laboraverat. Ad vespas nova febris frigore invadit. Suspi-
 cor de intermittente. *Die prima Augusti, mane.* Noctu multum sudavit; pulsus tamen non omnino apyrecticus; quaedam tussis. Prae-
 scribitur solutio nitratis potassae cum syrupo mannae. *Vespere.* Nulla exacerbatio. *Die secunda.* Nox sat. bona; febris vix aliqua, infans serenus; tussis rara, pectoralis; con-
 queritur de faucium dolore, quae inspectae, praesertim ad tonsillam dextram levem inflam-
 mationem exhibent. Glandulae submaxillares tantisper tumidae. De sede doloris accuratius sciscitatus, decursum musculorum sterno-
 stoideorum indicat. Inter multa, nonnulla verba rauca profert. In hujusmodi symptoma attentus, fertur id per accidens ac joci gratia contigisse. Horis pomeridianis aeger vomitum patitur, prandiumque, cum appetitu sumtum, rejicit. *Hora septima vespertina.* Hilaris adhuc potum theae cum pane bis cocto bibit. At elapsa media hora, in maximas angustias cum suffocationis periculo. Advocor illico, atque miserum in summo rerum discrimine constitutum invenio. Cuncta enim praesto sunt gentilitia exquisitae anginae laryngeae symptomata; praeter id, quod circa sedem doloris interrogatus aeger, non medietatem laryngis sive os, sed locum supra memoratum designet. Facies tumidula, oculi prominentes, respiratio stridula, abdominalis ad 36, pulsus 130, parvus, durus. Vox non rauca. Applicantur mox decem hiru-
 dines collo, atque multus detrahitur sanguis.

Advocandos curo et alios medicos; advocatur cl. *Nizkowski*. Exhibemus illico solutionem tartaratis stibii et potassae, et cum vomitum non moveret, porrigimus nonnulla ipecacuanhae grana, quibus assumtis vomitus sine levamine sequitur. Praeterea in usum ducuntur balnea pedis cum farina sinapis, vesicatorium ad pectus, et unguentum mercuriale, cujus uncia brachiis illinitur. At omnia incassum. Auctur enim potius malum; et ita quidem, ut, vix elapsis duabus horis, agoni proximus dici possit. Mente adhuc praesens, invincibile dormiendi desiderium accusat. Palpebrae invito aegro super oculos decidunt. Verum miser vix lecto se committit, cum jam a maxima inquietudine angetur. Auxilium quaerendi gratia parentes atque adstantes amplectitur, atque medicamenta, quae prius respuerat, ipse iterum iterumque expetit. Versus mediam noctem de dolore ad ipsum laryngem conqueritur. Pulsus 120, debilis. Exhibetur aqua florum tiliae cum liquore acetatis ammoniae. Sequitur breve symptomatum levamen circa horam quartam matutinam. Hora sexta omnia iterum in pejus ruunt. Ipsi laryngi nunc apponitur vesicatorium. Aeger jam jam vix sibi conscius, hora matutina nona ejusdem diei animam efflat. Caput solum ultimis vitae momentis reclinabatur. Sectionem cadaveris desperabundis parentibus nec proponere audemus.

Epicrisis generalis. Ex cunctis observationibus concludimus: 1) anginam laryngeam decenniis proxime elapsis longe rarius obvenisse, quam praesenti aevo, quo scilicet omni die fre-

quentia crescere videtur. 2) Inter omnes casus hujus morbi, qui medicis vlnensibus supra allatis spatio quinque annorum acciderunt, nec unum fuisse, qui in *Judaeo* locum habuerit, licet homines fidei hebraeae addicti tertiam fere incolarum partem constituent, et magis anxie, quam christiani facere solent, medicorum auxilium quaerant *). 3) Anginam hanc nec adultis, nec gravidis, nec lactantibus semper parcere. 4) Eandem posse tum sub curriculo febris catarrhalis evolvi (Obs. I.), tum tali febre relictā abigi (Obs. V). 5) Affectio- nem laryngis interdum febrem praecedere (Obs. III). 6) Morbum hunc interdum (Obs. VI) remissionibus ita conspicuis instrui, ut medicus, aegrum extra paroxysmum solum videns, nisi illi exacta anteactorum fiat narratio, de latente pessima aegritudine nec suspicio- nem alere, eoque minus morbum cognoscere possit. 7) Cubicula recenter dealbata non raro morbo huic ansam porrigere. 8) Anginam hanc plus vice simplici eundem aegrum aggredi posse. Et 9) probabile esse, quod angina laryngea, aliarum inflammationum instar, hinc inde *indolem induat periodicam*, constituatque ita morbum nomine *febris inter-*

*) *Lentin* (Memorab. p. 36) et *Thilenius* (medic. Bemerkungen p. 294) observarunt, et propria mea experientia confirmavit, infantes, morbo cutis laborantes, lenius a *coqueluche* affligi. Maxima Judaeorum nostratum infantum pars psora laborat. An hoc cutis vitium anginam nostram quodammodo antevertit? Forte antevertitur magis terribilis morbus apud Judaeos a gracili et debili illorum compage, notum enim est, anginam laryngeam potissimum robustos infantes aggredi, . . .

mittentis perniciosae trachealis haud indignum, cujus tamen morbi praesentiam prius haud admittendam esse censemus, quam ea ab ulterioribus observationibus confirmata erit.

Quoniam croup sistit *inflammationem* tracheae, quoniam in inflammationibus, saltem recentissimis, frigus conducit, et quoniam in morbo, consueta auxilia eludente, omnia tentare licet, prima porrecta opportunitate anginam laryngeam recentem pertractandi, *glaciem contusam laryngi imponemus.*

CAPUT XII.

Angina pectoris. Polypus cordis.

Quamvis *angina*, sive *angor pectoris*, utpote anno MDCCLXXII jam descriptus *), nequaquam inter morbos novos recenseri queat; at tamen illius exempla ita medicorum adhuc ad se trahunt attentionem, ac si novum respicerent morbum. Casum vero angoris pectoris, quem in medium allaturus sum, eo magis memoratu dignum censeo, quoniam proprietates nonnullas peculiare atque haud communes exhibet. Primum enim locum obtinuit in *femina*, quae in genere morbo, de quo sermo est, longe minus subjectae sunt, quam mares. Inter tredecim saltem aegros *angina pectoris*

*) Medical transactions published by the college of physicians in London. 1772. Vol. 2. p. 59.

laborantes, duas solummodo feminas numeravit egregius quondam *Wichmann* *). Porro femina nostra vel a prima juventute *habitus corporis obtulit haud obesum*, quod opinionem *Wichmanni*, non solum obesos, ut vulgo creditur, angina pectoris laborare, novo facto confirmat. Asserit tandem eximius hic de diagnosi morborum pectoris scriptor, aegros hujusmodi omnes a se visos, ultra quinquaginta aetatis annos numerasse; aegra contra, de qua agimus, *vix annum quadragesimum superabat*, atque menstruis adhuc instructa erat. Nec in ea animadvertebantur vestigia diatheseos arthriticae, sicuti plerumque apud feminas angina pectoris laborantes observari solet. Postremo haud commune est, aegram nostram dolores non solum in brachio sinistro, sed in utrisque expertam esse. At quorum narrationem casus ipsius anticipamus?

Observatio. Lotrix, mediocris constitutionis, quadraginta circiter annos nata, rite semper menstruata, unius prolis mater, liquoribus fermentatis haud abutens, optima, quousque recordatur, gavisa est sanitate ad decimum sextum aetatis suae annum usque. Hic enim elevando partem superiorem machinae linteis laevigandis aptae, lapidibus magnis onerata, illico vehementem pectoris dolorem, ac si quid in eo cum strepitu ruptum esset, persensit, subsequente lipothymia. Sine ullo artis auxilio sensim sensimque excitata, pristinae sanitati restituebatur, nisi quod incommodis haud paucis sub quolibet vehementi

*) Ideen zur Diagnostik. Hannover 1797. 2r Bd. p. 151.

corporis motu, praecipue adversus ventum experiretur. Hoc enim in casu, spiritus interceptiebatur, cum omnium artuum, nequaquam vero pectoris, doloribus, quae singula eousque durare solebant donec usque aegra quiete frui poterat. Nulla corporis positio illi majus tunc afferebat levamen, quam flexio trunci ad anteriora, non neglecta simul compressione regionis epigastricae ope manuum illi vehementer admotarum. Mense Septembri MDCCCX lustramini exercitus nimis propinqua, copiis equestribus illi magna celeritate obviam venientibus, in praecipitanti fuga auxilium quaerere coacta fuit. Oriebatur antiqua maiorum cohors, quae placata, serius nunc jam minimo instituto motu redibat. Rediit majori quam unquam vi, dum mense Martio MDCCCXI, currum linteis madefactis onustum, a flumine Vilia ad propriam domum trahebat. Ab eo enim tempore ad diem decimum Aprilis ejusdem anni, qua in clinicum recipiebatur, decies et ultra de die, nulla quidem non hora, verum praecipue versus solis occasum, ab angore pectoris corripiebatur. Duratio paroxysmorum erat varia, nunc enim solum ad quartam horae partem, nunc ad integram horam extendebantur. Minimae res paroxysmum excitabant, potissimum vero animi pathemata, sermocinatio, motus parvus licet, e. c. sub manducatione, vel sub alvina depositione institutus, ita cibi lautius, quam solita erat, assumpti, decubitus in unum alterumve latus, praecipue vero in sinistrum protractus &c. Temperiei mutationes nullo pacto in morbum influebant. Sequenti vero modo paroxysmus

decurrere erat solitus. Incipiebat levi anxietate, oscitatione et pandiculatione, sub qua aegra brachia supra caput attollebat. Mox vero dolor pungens regionis epigastricae ingruerat, sese rapide ad partem superiorem sterni, ad spinam dorsi, ad latera colli, nec non per utraque brachia ad apices digitorum usque extendens. Aegra tunc jam maxime angebatur, atque suffocationi proxima, sub cita et laboriosa saepeque interrupta respiratione, sedebat, truncum undique volutando. Facies morientis instar hominis, aequae ac brachia livida, atque sudore copioso, frigido, viscido cooperta. Maxilla inferior superiori arcte admovebatur, lacerabaturque interdum lingua. Pulsus frequens, *regularis*, vibrans. Vergente versus finem paroxysmo suspiria, gemitus, et flatuum eructatio in conspectum veniebant, quo facto angores constanter remiserunt. Paroxysmo autem omnino finem imponere solebant tussicula cum sputo mucoso puriformi. Vel eo terminato per nonnulla horae momenta adhuc frigebant atque livebant antibrachia. Caeterum aegra tunc de nihilo conquerebatur, si excipias sensum amissae valetudinis verbis haud designandum. Percusso thorace digitis, sicuti docent cl. *Auenbrugger* et *Corvisart*, quo decet resonabat modo. Oedema nullibi; urina, alvus &c. normales. Erant vero paroxysmi variae magnitudinis sive impetus. Tres illius formas sive gradus egregius, qui hujus morbi historiam chartis commisit, candidatus *) statuit. Paroxysmum,

*) Dom. Chrzczonowicz, M. D.

scilicet *levem* nuncupaverat, sub quo solum anxietas, cum dolore ad regionem epigastri-
cam et ad pectus obvéniebant; *fortem* vero,
dum hujusmodi dolor cum majori anxietate
et respirandi difficultate, ad spinam dorsi et
ad latera colli extendebatur, et *fortissimum*,
dum dolor, de quo sermo est, ad digitos usque
pervenerat, praesente sudore frigido, angore
et agitatione summa, nec non suffocationis
periculo. — Ad pharmaca quod spectat, varia
in usum duximus, non neglectis foniculis ad
crura. Tinctura antimonii omni effectû desti-
tuebatur. Ita digitalis purpurea, diversis sub
formis suppeditata. Levamen attulit extractum
lactucæ virosæ; nil vero ægræ magis con-
duxit tinctura castorei, ætheris, atque opio.
Valde sublevata, ac omni tertia sive quarta
tantum die paroxysmum unum alterumve
plerumque levem experiens, clinicum mense
Junio dereliquit. Notatu potissimum dignum
est, quod sub quavis menstruorum periodo pa-
roxysmi omnino desiderabantur. Voluissem
ob id ad venæ sectiones confugere, nuper ab
Anglis commendatas; at candidè fateor, non
ausus sum.

Ad latera hujuscemodi historiae aliam,
similis fere morbi, ponamus:

Observatio. Die decima octava Maii
MDCGCXI, vir quinquaginta octo annorum in
clinico instituto obiit. Secto cadavere in ven-
triculo dextro cordis *polypum* substantiæ mem-
branaceæ tenacis, longitudinis trium polli-
cum, unius vero pollicis latitudinis, deteximus.
Libere in cavitate hujusmodi polypus fluctua-
bat, apicem ita bipartitum offerens, ut una

extremitas ostio venoso, altera ostio arterioso responderet. Caeterum, sedulo licet instituto examine, nil vel in corde, vel circa illud, quod contra normam fuisset, detectum est, si excipiamus arteriam thyreoideam inferiorem, quae originem suam nequaquam a carotide, sed ab arteria innominata trahebat. Turgebat praeterea atro sanguine vena subclavia sinistra, nec non jugulares ejusdem lateris. Pulmones sani, a libris circiter duabus seri flavescentis circumdati. Viscera abdominalia normalia; exceptis intestinis praecipue colo maxime aëre distentis. Aeger, cujus cadaveris sectionem, consulto morbi historiae praemisimus, sequenti modo laboraverat. Officio operarii fungens, atque liquoribus fermentatis abutens, sanus vixit, si excipiamus haemorrhoides coecas, quibus sine magno incommodo hinc inde obnoxius erat, donec ille mense Decembri MDCCCX, summo frigori sese leviter vestitus exposuerit, quo facto a gravi, uti refert, febre catarrhali correptus est. Ea, sine artis auxilio devicta, tussis, cum sputis tenacibus, haud tamen cruentis, remansit, non sine conspicuis doloribus ad sternum, ad scapulas, et ad lumbos, deleto simul ciborum desiderio. Pristina negotia nihilominus suscipiens, magnam percepit debilitatem, cum cordis palpitatione. Malum spernens illi nullam opposuit medelam. Mense tandem Aprili versus finem vergente, dum cum filio suo, majori, quam solitus erat, velocitate, proximam sylvam petebat, inopinate ita viribus fractus est, atque visu nec non voce orbatus, ut mentis licet compos, humum prosterneretur. Ferebatur

ad propriam domum, ubi brevi post antiquus rerum status rediit. Altera vero die, en sine nova apparente caussa, novus atque diei praecedentis similis paroxysmus; quorum dein unus alterve omni nychthemero, nocturnis praecipue horis redire solebat. Tempore libero aeger sputa spumoso-cruenta cum levamine excernebat. Sub hac rerum conditione die quinta Maii ad clinicum receptus est. Invenimus staturam mediocrem, corpus emaciatum, collum breve, oculosque profunde in orbitis positos. Percusso lege artis thorace, cavitas illius dextra sonum longe clariorem quam sinistra edebat. Conquerebatur aeger praecipue de dolore ad regionem epigastricam et ad sternum. Primus ille attactu augebatur. Decubitus ad latera denegatus. Respiratio vel extra paroxysmum difficilis et sonora, frequentiae normalis; pulsus 108, sub inspiratione solum intermittens, in brachio dextro fortiter vibrans, in sinistro debilis, contractus. Sitis nulla, appetitus bonus, alvus tarda, urina normalis, oedema nullum. Quo tempore sua narrabat aeger, illico anxius factus est, adventum praedicens paroxysmi, qui revera post pauca horae momenta sub sequenti forma ingruit. Jam miser, omnino licet mentis compos, facultate vel minimum sonum edendi aut guttulam deglutiendi destituebatur. Morientis instar hominis, divaricatis cruribus expansisque manibus, frigore marmoreo correptis, super dorsum jacebat. De sede doloris sciscitatus, manus alternatim regioni epigastricae et sternum, nec non scapulis admovebat. Facies erat hippocratica, et veluti totum

corpus, sudore frigido viscido cooperta. Respiratio animadvertebatur gemebunda, sonora, atque inspiratio expiratione longe difficilior. Fiebat enim illa triplici fere nixu, ac conspicuo cunctorum fere musculorum, nec excepto diaphragmate, labore. Pulsus interea evadebat summopere irregularis et exiguus. Magna vero vi micabant cor et cunctae lateris sinistri arteriae, praecipue, carotis, poplitea, atque dorsalis pedis (quae secto cadavere nil abnorme obtulerunt). Jugulares oscillationes offerebant, respirationi quodammodo respondentes. Rerum hic status integram perduravit horam. Finis paroxysmi a tussi et flatuum copiosa explosione annuntiabatur, quo facto pristinus sensim sensimque status redibat. Vigente paroxysmo, indicatam alias venae sectionem in aegro exhausto nobisque necdum satis noto instituere haud ausi sumus. Caeterum plane impossibile erat aegro medicamenta tum ore suppeditare, tum ope clysterum injicere; nullo enim pacto, ut corpus moveretur, concedebat. Quamobrem solum acetum radicale naribus admotum est non neglectis frictionibus totius corporis. (Aeger elapso paroxysmo fassus est, se nequaquam odorem aceti percepisse). Ea ipsa, qua in clinicum suscipiebatur die, quinque paroxysmos sustinuit, quibus finitis infusum foliorum digitalis purpureae cum floribus papaveris rhoeados porrigebatur. *Die secunda ingressus.* Nullus paroxysmus. *Die tertia, mane.* Paroxysmus unus ab hora octava cum dimidia usque ad horam nonam cum dimidia. Fonticuli duo ad brachia, dein praeter remedium

hesternum, Rec. Kermetis, Extracti Aconiti aa granum unum, pulveris gummosi grana decem. D. S. ter de die pulverem. Pro potu infusum stipitum solani dulcamarae et radicis amomi zingiberis. *Vespere*. Paroxysmus ab hora quarta usque ad quintam fere. *Die quarta mane*. Nox bona, multa sputa cruenta, pulsus regularis, 65; *vespere*: paroxysmus illi hesterni diei similis, dein alter serius, sub quo aeger sese morituum credidit. *Die quinta, mane*. Dormivit, pulsus 60; facies serenior. Loco pristini potus, habeat decoctum polygalae senegae. *Vespere*: paroxysmus nullus. Ita *die sexta*. *Die septima, mane*. Somnus a tussi perturbatus. Hora octava paroxysmus unius horae, sed cum minori respirandi difficultate. *Die octava*. Paroxysmus nullus, sed dolor magnus sub axilla sinistra. *Dies nonus et decimus*, a paroxysmo liberi. Ita *undecima*, qua pulsus ad 48. *Die duodecima*. Somnus optimus, respirandi difficultas minor, aeger serenus, pulsus 56. *Die decima tertia*. Heri vespere de pondere ad laryngem conquerebatur. Hodie dum prodromos paroxysmi perciperet, guttas ex tinctura castorei, aethere sulphurico, et tinctura opii composita sumpsit, quo facto ulteriori malo obstitit. *Die decima quarta*. Hora sexta matutina mutationi indusii intentus, quin tempus ad guttas confugiendi haberet, a paroxysmo fortissimo, ad horam tertiam pomeridianam extenso, correptus est. Eo finito de maxima conquerebatur debilitate, nec non de magnis doloribus ad partem superiorem sterni, ad regionem epigastricam, nec non ad eam cordis. Praeterea erat aeger

valde inquietus. Ita noctem transegit. Altera die en jam hora quarta matutina paroxysmum, post unius horae cum dimidia curriculum vitae finem imponentem.

CAPUT XIII.

Phthisis pulmonalis.

Observatio I. Vir septuagesimum annum numerans, diu tussi laborans, et nuper, uti fertur, peripneumoniam peressus, die decima nona Maii mccccix ad clinicum institutum deportatus est. Praeter consueta phthiseos pulmonalis symptomata, tumor magnitudinis pugni, in sinistri thoracis latere, inter tertiam et quintam costam veram, quinque digitos a medietate sterni distans, observabatur. Tumor hujusmodi sub attactu fluctuationem et crepitum, nullam autem pulsationem, exhibuit. Praescribuntur semina phellandrii aquatici. Die *vigesima tertia mensis*. Aeger suffocaturus. Cultro aperitur tumor, quo facto sex circiter unciae puris cruenti cum levamine et subsidente ipso tumore, effluerunt. Examinato ulcere ope specilli, instrumentum hoc profunde in cavitatem pectoris intrabat. Continuavit effluvium ichoris ex eo per mensem circa, quo tempore aeger, antea a variis remediis sublevatus, suffocatus periit. *Secto cadavere* pulmonem sinistram magna ex parte

consumtum, cavitatemque suam pure repletam deteximus. Praeterea costae tres, quo loco tumor erat, ita a carie consumptae detegebantur, ut inter interstitium pugnum immittere potuerim.

Observatio II. Puella formosa, octodecim annorum, catamenia irregulariter patiens, semper sanam duxit vitam, si excipias speciem tineae capitis, qua ante nonnullos annos se laborasse asserit, quoque malo praepostere sanato, in ophthalmitidem incidit, opportuna methodo profligatam. Die vero decima sexta Novembris MDCCCX, praevio fortiori ingratoque animi pathemate, febre correpta est, fortissimis symptomatibus catarrhalibus stipatam, quae neglecto morbo ita increverunt, ut aegra die vigesima prima ejusdem mensis pleuritide, sic dicta spuria laborans, ad clinicum institutum deportaretur. Instituitur venae sectio, adhibeturque caeterum regimen antiphlogisticum, non neglecto tandem vesicatorio ad pectus. Decrevit sub hac methodo sensim sensimque morbus, ita, ut aegram convalescentiam attingisse dixissem, nisi pulsum haud imminuenda frequentia (ad 120) et tussicula suspicionem vitii pulmonis a praegresso neglectoque morbo, in puella forte jam antea tuberculis laborante, relictis, movisset. Hujusmodi suspicio quaque die magis confirmari videbatur corporis macie, febricula pomeridiana cum sudoribus nocturnis, nec non tussi, sputis puriformibus stipata. Desiderabantur praeterea menstrua. Digitalis purpurea, pulvis ipecacuanhae cum opio, extractum hyoscyami nigri, lichen, ulcera artifi-

cialia, aliaque multa spatio trium mensium incassum adhibebantur. Solum sputa meliorem atque peculiarem omnino indolem induerunt. Facta enim sunt candida, cremoris lactis instar, et spissa nec non admodum copiosa. Addita hisce sputis, secundum methodum a cl. *Grasmeyer* traditam*), solutione saturata subcarbonatis potassae (Oleum tartari per deliquium), coagulum vix aut ne vix quidem ortum est, sicuti oriri solet, dum pus sive materia puriformis simili experimento subjiciuntur. Conclisimus igitur sputa aegrae nostrae praecipue *mucum* sistere, unde eo magis quaedam sanationis spes affulsit, cum plus vice simplici observaverimus, febrem lentam chloroticarum ita morbosa secretionem bronchiorum aliquando stipari, ut omnino larvam phthiseos pulmonalis offerat. Confugimus nunc ad elixirium acidum Halleri, ad pediluvia, semicupia, non neglecta digitali purpurea. Perducta aegra ad diem octogesimam octavam morbi, inopinate omnium symptomatum levamen, atque febris hecticae totalem extinctionem obtulit, evoluta simul *plica*, ad latus dextrum partis capillatae capitis. Solum tunc innotuit, sororem aegrae simili quondam laborasse morbo. Seposuimus igitur nunc omnia pharmaca, pectinationem severe prohibendo. Ita sub continuis sudoribus, a quibus vires evidenter recreabantur, *plica* magis magisque evoluta est. Die decima sexta Martii mccccxi, praevio fluore albo, menstrua

*) Abhandlung von dem Eiter und von den Mitteln, es von allen ähnlichen Feuchtigkeiten zu unterscheiden. Göttingen 1790. 8.

in conspectum venire. Aegra obesa facta, atque praeter plicam, nil morborosi offerens, die tertia Aprilis domum petiit; et post anni curriculum sanam ducit vitam.

Epicrisis. Meretur haec historia cum simili observatione a cl. *Alibert* allata *) comparari. Caeterum non est credendum, evolutionem plicae *semper* crisin morborum, ab ea originem repetentium, constituere. Vidimus enim non raro cuncta incommoda, ex plicosa diathesi orientia, irrita evolutione trichomatitidis, continuasse, quod probe notandum.

CAPUT XIV.

D y s p h a g i a e.

Duo dysphagiae inter exempla, unum habuimus indolis syphiliticae, quod nil memorabile offerebat, alterumque, cujus descriptio hinc sequitur:

Observatio. Femina quinquaginta annorum, undecim prolium mater, sanae constitutionis, alcoholis usui dedita, retro quinque menses a marito ruditer repetitis vicibus ad dorsum pugno percusso fuit, relicto magno ad partem affectum dolore. Vix elapso duarum hebdomadum curriculo, aegra obstaculum in cibis, praesertim solidis, deglutiendis persensit.

*) Description des maladies de la peau. Paris 1806.
Des pliques.

Impediebatur corporis erectio. Simul catamenia defecere. Die vigesima prima Maii MDCCCVIII aegra ad clinicum institutum suscepta, corpus exhibuit emaciatum, truncum antrorsum incurvatum, tussim, respirationem liberam, febremque nullam. Conquerebatur adhuc de dolore ad vertebram quintam dorsi, quo in loco nullum vestigium morbosum exterius comparuit. Aegra frustulum panis, nec aquae auxilio, deglutire potuerat. Vomitu enim id post pauca horae momenta, sub magnis angustiis rejecit. Fatebatur se angustiam oesophagi parum infra indicatum spinae locum percipere. Revera os balaenae, spongia in apice munitum, orique cautissime introductum, ad ventriculum usque haud premi potuerat. Adhibita quadam vi, aegra parum doloris percipiebat. Spongia extracta nec puris, nec sanguinis vestigia exhibebat. Praescribebantur frictiones dorsi ope saponis ammoniacalis, victus liquidus nutriens, clysteres ad alvum valdopere tardam sollicitandam, calomel, et infusum florum arnicae montanae. Post spatium nonnullorum dierum, praegressis copiosis alvinis evacuationibus, salivationis prodromi in conspectum venere. Interea deglutitio de die in diem faciliior fiebat. Prima vice, qua carnem iterum gustaverat, ea vomitu rejecta est. Die quinta Junii femina, omnino sana, nosocomio valedixit.

Epicrisis. Nemo facile inficias ibit, oesophagi malum, hic ex specu vertebrali originem duxisse. Mirum vero est ex hac caussa, plerumque oesophagi paralytin et *amplitudinem* generante, nostro in casu *angustiam* ortam esse. Caeterum sectiones cadaverum me cer-

tiorem reddiderunt, ambo hujusmodi vitia, amplitudinem nempe et angustiam, *simul* in oesophagi tractu existere posse. Imo haec videtur hinc inde effectus illius. Notum mihi enim est exemplum nobilis feminae, ubi, praegressa chronica dysphagia indolis spasmodicae, sectio cadaveris, aegrae ex phthisi pulmonalis demortuae, *dilatationem* oesophagi conspicuam exhibuit.

C A P U T X V.

C a r d i a l g i a. V o m i t u s.

Observatio cardialgiae. Puella tredecim annorum, regulariter quinquies de die, id est hora septima et undecima matutina, et tertia, sexta et decima pomeridiana, a tribus hebdomadibus, a diro ventriculi dolore excruciabatur, ad duodecimam circiter horae partem, quavis vice extenso. Elapso paroxysmo, relinquebatur conspicua debilitas, anxietas et cephalaea. Aderant praeterea nonnulla vermium symptomata. Delata aegra die vigesima Martii MDCCCX ad clinicum, haustum aquae frigidissimae tempore paroxysmi tanto cum rerum successu exhibuimus, ut illico dolor cessaret. Adhibita dein anthelminthica, copiosa vermium, ascaridum scilicet lumbricoidum evacuatione, morbo omnino finem imposuerunt. Puella die decima Aprilis sana dimissa est.

Observatio vomitus. Femina triginta sex annorum, gracilis, plica laborans, septem prolium mater, iterumque septimo mense gravida, a sex hebdomadibus cephalaea, nausea, salivatione, et vomitu, sicuti in ultima praeterita graviditate, ita et nunc continuo fere cruciabatur. Die decima Decembris MDCCCIX ad clinicum institutum suscepta est. Exhibuimus Rec. pulveris radice cephaelidis ipecacuanhae granum unum. Sacchari drachmam unam. D. in quatuor partes, capiat tertia quaque hora pulverem. Assumptis hujusmodi pulveribus vomitus illico cessavit, nec serius rediit iis continuatis. Reliquis incommodis, excepta salivatione, elixirium acidum Halleri remedium fuit.

Epicrisis. Virtutem radice ipecacuanhae in minima dosi adversus vomitum gravidarum aliumque, ex atonia et nimia ventriculi sensibilitate pendentem, jam aliquoties expertus sum, ita ut hujusmodi remedium hinc, usui aquae frigidissimae et glaciei nisi anteponendum, saltem aequiparandum esse censeam.

CAPUT XVI.

Hepatitis. Icterus.

Observatio hepatitidis in lethalem peripneumoniam conversae. Virgo triginta quinque annorum, lotrix, torosa, perfecte sana, sine ulla evidenti causa, die vigesima quinta Novembris m^occcvii, a magna febre cum cruciatu ad regionem hypochondrii dextri, derepente correpta est. Sauciabatur domi vena, sine ullo levamine, imo subsequente longe majori virium prostratione. Delata aegra tertia morbi die ad clinicum institutum, conquebatur de doloribus ad hepar, nec non ad claviculam et scapulam lateris dextri. Vel decubitus in hujusmodi latus, denegatus erat. Praeterea tussis sicca, respiratio profunda impossibilis, febris magna, cum pulsu ad 124, inconstante, parvo, subsultus tendinum, virium prostratio conspicua, alvus clausa, et urina profunde tincta, haud tamen tingens animadvertentibus. Applicatur vesicatorium ad regionem hepatis, praescripto simul leni diapnoico. *Die quarta morbi.* Cuncta hepatitidis symptomata evanescere, supervenientibus inopinate iis peripneumoniae. Caetera in eodem fere statu, pulsus tamen debilior, 142. Habeat decoctum radices polygalae senegae, alternatim cum camphora. *Die quinta.* Om-

nia in pejus. Praeter praescripta vesicatorium ad pectus. At, omnia incassum, aegra enim, accedente prius delirio, dem sopore, die morbi nona obiit. *Sectio cadaveris* exhibuit superficiem pulmonum roseo notatam colore, substantiam vero visceris sanam, si excipiamus internam superficiem bronchiorum etiam rubentem, atque spuma sanguinolenta repletam. Liquor extravasatus nullus. Hepar normale.

Epicrisis. En morbum revera malignum, indolis, uti videtur, rheumatico - typhoideae. Voluissem quidem comparentibus symptomatibus peripneumoniae ad venae sectionem confugere, verum primae venae sectionis effectus terrebat, terrebantque pulsuum atque virium conditio. Mirum sane est, praesentem hepatitis casum, unicum, inter tot aegros, ad clinicum institutum quatuor annorum curriculo susceptos, esse, eoque magis mirum cum morbi hepatitis in genere admodum communes sint in Lithuania. Inter eos praecipue icterus autumnno m^occcvii nec non hyeme subsequente, grassabatur, praecipue in hominibus diarrhoea vel dysenteria epidemica ejusdem anni prius affectis. Idem accidit Regiomontii, fatente egregio *Hufelandio*. Nil autem, quod peculiari attentione dignum esset, icterus hujusmodi obtulit. Profuere lenia evacuantia amaris remediis mixta. *Acidum nitricum*, quocum multa experimenta hoc in morbo institui, si excipiam sequentem observationem, effectum fere omnino destituebatur.

Observatio icteri. Vir triginta quatuor annorum, bene constitutus, novem abhinc

annis, febrem intermittentem perpessus erat, qua fugata, remanserunt ventriculi incommoda, minima porrecta occasione iterum iterumque recrudescunt. Praegresso fortiori animi pathemate, in icterum incidit. Quarta hujus morbi hebdomade, die scilicet nona Maii MDCCCVIII in clinico nostro auxilium quaesivit. Praeter flavedinem cutis, animadvertebatur tensio hypochondrii dextri, alvus tarda, faeces griseae, urina pauca valde tincta multumque tingens. Exhibito acido nitrico diluto a drachma semis, sensim sensimque ad drachmas duas in libra una aquae, addito syrupo ad gratum saporem, illico urinae fluxus augebatur, et serius evidenter reliqua symptomata icteri imminuebantur, remanebat enim solum quaedam cutis flavedo, tractu temporis sub usu remediorum amarificantium fugata.

Observatio altera. Virgo viginti quinque annorum, a quatuor mensibus catameniis orbata, praegressa, non sine febre, oppressione doloreque ventriculi, in icterum incidit. Tertia ab hoc ultimo morbo hebdomade, die scilicet decima octava Octobris MDCCCVIII, in clinicum suscepta est. Consueta icteri symptomata, sine hypochondrii dextri tensione vel duritie in conspectum veniebant. Praeterea aegra de cordis palpitatione, lassitudine lumborumque dolore conquerebatur. Auxilium primum in usu radicis rhei palmati, acidi nitrici, gummi resinae assae foetidae, et amarificantium, incassum vero, quaesivimus. Tandem suspicando, chlorosin hunc in morbum multum influere, ad tincturam malatis ferri

confugimus, quae praeter caetera morbi phaenomena et icterum fugavit.

CAPUT XVII.

D i a b e t e s.

Observatio I. Mercator Judaeus quinquagesimum circiter annum numerans, corpus gracile exhibens, plica polonica, nec non haemorrhoidibus, copiose fluentibus, vexatus, mense Junio MDCCCIX cum iter institueret, et a curis domesticis multum premeretur, sine nota alia causa in indelebilem fere sitim incidit. Caeterum eousque sat valebat, donec usque elapsis tribus hebdomadibus, haemorrhoides, prius suppressae, iterum fluere ceperunt. Oriebatur enim tunc magna virium jactura; *deleto simul ciborum desiderio*. Nil vero magis aegrum excruciebat, quam vigiliae sive somnus vanis imaginibus perturbatus. Aderant praeterea oris siccitas, aestus praecordiorum, susurrus aurium, mentis hebetudo, et febricula aegrum sine ordine nunc aggrediens, nunc derelinquens. Nullis adhibitis prius auxiliis, mense Octobri ejusdem anni, curae medici Vilmensis, aliunde sat experti, se tradidit, qui morbum pro febre lenta nervosa habens, remedia diagnosi consona praescripsit; at incassum. Mense Novembri in consilium vocatus, aegrum inveni habitum tabificum praeseferentem, atque viribus praeter modum

exhaustum. Pulsus 80, debilis. Nullum caeterum indicium de labe visceris qualiscunque. Duratio morbi videbatur suspicionem febris nervosae, etsi lentae, diluisse. Hac sub rerum positione omnibus ad trutinam revocatis, ex siti, et oris cutisque siccitate, dubium de latente forte diabete in mentem mihi venit. Instituebantur hinc debitae quaestiones circa urinam (de qua aeger ne verbum quidem hucusque dixerat), ac invenimus eam omnino, tum copia, tum qualitate peccantem. Spatio enim nycthemeri aeger ultra viginti lotii libras reddebat. Sapor illius admodum dulcis animadvertebatur. Ut discipulis facultatem exhiberem diabetem observandi, aegrum, ut sese ad clinicum institutum deportandum curaret, induxi. Magna id difficultate die vigesima Novembris obtinui. At nullum levamen ibi accipiens, ac tum ob adstantium numerum eorumque curiositatem, tum a quotidiana ponderatione corporis, alimentorum et excretionum terrefactus, aequae ac taedio affectus, die quinta Decembris clinico valedixit, brevi post domi moriturus. Pharmaca tam brevi temporis spatio porrecta nil observatione dignum offerunt. Diaeta animalis dulcedinem urinae illico delevit, at tantam ea produxit virium imbecillitatem, ut ab ea abstinere coacti fuerimus. Verumtamen haud penituit, aegrum, de quo sermo est, in clinicum institutum suscepisse. Obtulit enim egregio nostro in rebus pharmaceuticis professori, *Wolfgang* opportunitatem, urinam analysi chemicae submitte, quam analysin, utpote, ni fallimur, omnes hucusque extantes

praestantia antecellentem, cum lectore benevolò hic communicamus.

1. *Analysis chemica.* Lotium recenter excretum, perfecte fuit clarum, coloris quidquam lutei sive straminei, ac odoris valde debilis, aromatici, haud ingrati. — Sapor hujus urinae licet manifeste fuerit dulcis, magis tamen similis mannae quam saccharo, et post gustatum ejus sapor manifeste salinus semper in ore remanebat. Gravitas specifica 1032 — 1042. —

2. Urina haec *tingturam Heliotropii* vix ac ne vix quidem colore rubro inficiebat; at tamen ad perfectam saturationem acidi liberi in libra una ejusdem urinae contenti sex grana carbonatis potassae requirebantur. — Cum solutione *nitro-muriatis stanni* exigua nebula ad fundum vasis lente ex urina subsidebat. Cum *muriate hydrargyri superoxygenato* vix aliquod praecipitatum conspiciebatur, et hoc molle fuit. — *Infusio gallarum* paululum urinam turbavit, quo in statu ad longum tempus relicta valde exiguum praecipitatum deposuit. — Simili quoque ratione clarum urinae colorem turbarunt *aqua calcis*, ammonia et oxalas ejusdem. Tam ope *muriatis*, quam *acetatis barytae* obtinui praecipitatum coloris albi in magna copia; quod formabatur etiam cum *nitrate argenti*, *acetate plumbi* et *nitrate* ejusdem metalli.

3. Acidum nitricum vel dilutum vel concentratum nullam in nostram urinam exercebat actionem, et post longissimum tempus *acidum uricum* ex ea non praecipitabat. — Similis actio et similia phaenomena ex parte

acidi sulphurici, muriatici, tartrici, acetici et citrici.

4. *Solutio potassae purae (Lixivium causticum)* nullas inferebat eidem urinae mutationes, et odor ammoniae non percipiebatur.

5. Lotium hujusmodi per aliquot dies sibi relictum vel etiam ad dimidium evaporatum nullum exhibebat sedimentum, nullasque experiebatur alterationes.

6. Sub longiori lotii diabetici quiete in temperie $\pm 12 - 14^{\circ}$ R. formatur primo in medio liquoris nubecula, postea separatur similis albumini substantia, quae fundum vasis petit, dein vero exorditur fermentationis negotium, sub quo ipse liquor movetur, spumosus, praecipue sub agitatione, evadit, magna copia gaz acidi carbonici evolvitur, et urina manifeste acida redditur. — Quo diutius in eadem temperatura lotium sibi relictum fuerit, eo magis colorem flavum in brunneum mutabat, saporem acidum sensim sensimque amittebat et tractu temporis quoad gustum penitus factum in putredinem abibat et ingratum foetorem spargebat. Addito urinae recenti fermento, licet fermentatio promota fuerit, tamen per destillationem parca alcoholis copia prodit.

7. Urina recens destillationi subdita exhibet liquorem clarum, aquosum, nullo acido impraegnatum et vix aliquod vestigium ammoniae manifestantem. Ad finem destillationis percipiebatur odor empyreumaticus. Residuum in retorta fluidum spissum et tenax habuit colorem nigro-brunneum, et ex quo ope ulterioris destillationis nudo igne promotae ascendebat liquor ab initio flavescens, post fuscus,

dein vero nigro-rubescens cum multo empyreumate. — Attamen in toto hoc opere vix indicium olei sub specie levis nubeculae liquori supernatantis conspiciebatür, qui exiguam portionem carbonatis ammoniae, acidum aceticum et carbonicum continebat. —

8. Duodecim unciae recentis lotii ad consistentiam syrupi leni igne evaporatae et inspissatae dederunt substantiae melleae drachmas novem et grana quadraginta, quae spatio nycthemeri abiit magna ex parte in glomeratissat spissa.

9. Eadem quantitas lotii ad siccitatem fere evaporata constanter exhibuit, post plura suscepta pericula, extracti unciam, grana xv — xx; prout adhibita hoc scopo urina fuerit vel urina potus vel urina sanguinis.

10. Extractum mox dictum coloris albi in flavum quidquam vergentis et consistentiae satis congruae aspectum mannae cannulatae praese ferebat; quod fuit simul satis friabile, ad attactum molle, digitis non adhaerens, et diffractum ostendebat intus plurima puncta crystallorum inspersa, sacchari instar nitida. Extractum ejusmodi, mox post evaporationem sepositum, fit sine data ratione liquidum, ac iterum post aliquot horas redditur spissum et siccum, quo in statu nullas jam ulterius subit mutationes, nisi quod cum tempore quidquam humidum evadit. —

11. Tres partes aquae frigidae ad ejus solutionem sufficiunt, quae clara est: et hunc in finem adhibui semper extracti grana xxx et aquae destillatae grana clxxx. — Non omne tamen extractum solvebatur, nam remanebat

in filtro dimidium granum substantiae residuae, quae constabat ex phosphatis calcis $\frac{1}{4}$, et substantiae albuminosae $\frac{3}{4}$. —

12. Solutioni extracti aquosae (11.) *alcohol absolutum* superadditum, praecipitat ex illa $\frac{1}{40}$ materiae gummosae. *Tinctura heliotropii* levi colore rubro eam inficit, et *sulphuretum ammoniae-hydrogenatum* deponit sulphuris circiter $\frac{1}{4}$ grani. Eadem solutio cum *infusione gallarum* dedit vix $\frac{1}{5}$ grani praecipitati grisei, quod nimis tarde conspiciebatur et tractu temporis solum separandum. — Similis effectus obtinetur quoque cum *infusione catechu* et *kino*. *Murias hydrargyri superoxygenatus* producit quidem praecipitatum flavescens, sed hoc nimis exiguum, vix tertiam grani partem constituit. Cum solutione *acetatis plumbi* obtinetur praecipitatum satis manifestum grisei coloris, ut 1: 5. — Nitras plumbi dedit praecipitati albi grana quatuor cum dimidio. — Simile resultatam obtinetur quoque ex *nitrate hydrargyri*, quod valuit grana quatuor. — Cum *nitrate argenti* praecipitatum granorum duorum cum dimidio ab initio album, luci vero expositum, colorem nigrum assumpsit. — *Murias ac nitras barytae* solutionem eandem ab initio turbavit, post aliquod vero tempus tria grana pulveris albi deposuit. Solutio *oxysulphatis aluminae et potassae* saturata nec hilum solutionem extracti urinae ab initio mutavit, ex qua tamen post aliquot horas vix dimidium grani substantiae albidae separatum est. — Similiter se res habuit cum *nitromuriate stanni*, et pondus hoc in casu praecipitati vix quartam grani

partem fecit. — *Aqua calcis* et solutionem hanc turbat et generat praecipitatum $\frac{3}{4}$ grani; quod copiosius cum *oxalate ammoniae* fuit, scilicet granum unum cum dimidio. Superaddendo solutioni urinae aquosae *ammoniam puram* obtinui granum dimidium praecipitati; quae altera ex parte cum *muriate calcis* turbatur, cum *acido vero tartarico* cremorem tartari producit, qui vix post aliquot dies conspicitur, partim petens fundum, partim vero sub forma minimarum crystallorum regularium fluido supernatans. —

13. Extractum urinae ejusdem siccum sub consueta caloris temperie in alcohole absoluto fere non solvitur; qui flaviusculum solummodo colorem induit, *tincturam heliotropii* quidquam rubefacit, cum *nitrate argenti* dat minima in copia praecipitatum album, cum solutionibus vero *muriatis superoxygenati hydrargyri*, *nitromuriatis stanni*, *acetatis plumbi*, vel etiam *muriatis barytae* nullam fere subit mutationem. Materies ipsa extractiva urinae tractata simili modo per alcoholem in temperatura frigida, facta est quidquam albidior et magis friabilis. —

14. Idem extractum urinae longius per tempus ebullitioni cum alcohole subditum ad $\frac{3}{4}$ solvitur; residuum vero ulterius indissolubile remanet in fundo vasis fluidum et colorem rubicundum assumit. (Adhibui pro hoc experimento extracti urinae grana 240 et sex partes alcoholis.)

15. Decantata ejusmodi solutio (14) adhuc ebulliens post refrigerationem evadit turbida coloris lactei, dein vero tractu temporis

perfecte clarificatur et magnam copiam soluti extracti sub specie spissi albo-flavescentis mellis deponit, quod spatio duarum ut plurimum septimanarum libero aëri expositum solidam consistentiam assumit.

16. Liquor filtratus et sibi relictus deponit circa parietes vitri spatio decem dierum substantiam albam pellucidam sub forma minimarum crystallorum, quorum pondus duodecim grana fecit. — Crystalli dictae sabulo similes formam irregularem ostendebant, jam enim fuerunt globulosae, jam vero complanatae, diaphanae et albicantes. — Sapor earum dulcis, quidquam salinus. — Ad ignem expositae liquantur, sacchari instar effervescunt, colorem prius flavescentem, post brunneum assumunt, odorem spargunt gratum et veram speciem caromellis sistunt. Diutius vero eadem crystalli in igne tractatae relinquunt in residuo carbonem nitentem, voluminosum, cum $\frac{1}{2}$ muriatis sodae permixtum. — Eadem sacchari crystalli facillime in omni proportione aquae frigidae solvuntur; quae solutio *cum nitrate argenti* producit praecipitatum album; cum *muriate* vero *barytae* vel *calcis* nullam experitur alterationem. — Substantia dicta saccharina in aethere sulphurico aut alcohole absoluto sub quocunque coloris gradu fere non solvitur. —

17. Residuum (14), quod jam ulterius in alcohole ebullienti non solvebatur et grana quinquaginta quinque totius adhibitae substantiae valuit, sub altera ebullitione cum nova quantitate alcoholis, amisit de suo pondere grana 15; quae dissoluta nequaquam saccha-

rum separabant. — Reliqua substantia indissolubilis aliquoties cum alcohole concussa deponeretur ad parietes vitri sub specie inspissati mellis, in quo post aliquot dies conspicerentur summe regulares crystalli substantiae saccharinae, nullo alio modo a massa mellea separandae, quam ope digitorum. Pondus earum grana 22, volumen vix semen milii aequabat, forma pyramidae binae quodrilaterales basibus coalitae cum apicibus truncatis, color quidquam flavescens — in ceteris autem prorsus respondent saccharo ex alcohole crystallisato, de quo supra (16) locuti sumus.

18. Alcohol, ex quo prius saccharum sponte separatum est (16) mixtum simul tincturae (17), ex qua substantia saccharina non deponeretur, et quidquam evaporatus, dedit post aliquot dies grana sex crystallorum sacchari, magnitudinis seminis lentis; tractu vero temporis deponeretur sensim sensimque ad parietes vitri substantia granulosa, mollis, lactei coloris, quae in proprietatibus prorsus extracto similis, progressu temporis spissa evasit. —

19. Pars extracti urinae diabeticae ulterius in alcohole non solubilis vel ex solutione aquosa ope illius praecipitatae, habet singula attributa extracto animali propria, quae *Buniva* et *Vauquelin* descripserunt. —

20. Extracti ejusdem grana 720 destillationi via sicca subdita exhibuerunt liquorem empyreumaticum coloris rubro-brunnei ad grana 360, qui constabat ex acido acetico, acido carbonico et exigua portione carbonatis ammoniacae. Residuus in retorto vase carbo grano-

rum 190 fuit niger, voluminosus, levis, splen- dens, porosus et difficillime in cineres reduce- batur. Duas enim per horas in crucibulo pla- tineo vehementi igne ad albedinem usque tractatus, vere nihil de proprio pondere amisit, in cineres non abiit et vix vestigium potassae manifestavit. Reliqua adhibiti extracti grana 170 in censum gaz hydrogenii carbonati et gaz acidi carbonici numeranda sunt. Dicta car- bonis grana 190 post perfectam in vase argen- teo plano amplo, et aperto combustionem reli- querunt grana 21. cinerum; quorum analysis sequitur:

1. Phosphatis calcis . . .	1, 5	}	21
2. Carbonatis calcis . . .	6, 5		
3. Muriatis potassae et sodae	8, 5		
4. Sulphatis potassae . . .	1, 5		
5. Carbonatis potassae . . .	1		
6. Terrae siliceae	2		

21. *Acidum nitricum concentratum* ex- tracto urinae sicco superinfusum, mox in illud actionem exercet, atque cito cum effervescentia dissolvit. Solutio ejusmodi flavescens nul- lum generat praecipitatum. Similis actio ope *acidi nitrici diluti* observatur, quin aliqua datur effervescentia. Superadditum huic vel alteri solutioni nova portio extracti reddit eam spissam et viscidam. Omni tamen in casu nec ope aquae, nec ope carbonatis po- tassae praecipitatum obtinetur.

22. Ejusdem extracti urinae grana 240 in dupla quantitate *acidi nitrici* sufficienter diluti soluta exhibuerunt post octo menses *acidum oxalicum* in sat magnis et perfecte regularibus

crystallis, cujus pondus grana 18 valuit. Liquor residuus nimis spissus et ulterius jam *acidum oxalicum* non separans cum longiori tempore sensim sensimque in aëre libero decomponebatur, nigrum assumpsit colorem et in substantiam tenacem abiit. Hinc patet, *acidum oxalicum* nimis difficulter ex hac solutione et tempore solum, et in mediocri temperatura crystallisari. Promota enim, majori caloris gradu, evaporatione liquor redditur niger et spissus ac minime crystalli *acidi oxalici* obtinentur. —

23. Solvendo multoties extractum diabeticae urinae in *acido nitrico* vel concentrato, vel diversa proportione aquae diluto, nullum vestigium principii urinosi cum acido nitrico combinati observavi; quod nihilominus tamen in similibus positionibus, post separatam *acidum oxalicum*, inveniri, cl. *Bostock* fatetur.

24. *Acidum sulphuricum* perfecte idem extractum, citra effervescentiam et augmentum caloris, dissolvit; qua sub actione odor acidi muriatici percipitur. Solutio haec ab initio flaviuscula et transparens (pellucida), fit postea nigra et turbida; ex qua post aliquot menses deponitur ad fundum vasis substantia nigra, splendens, friabilis, carbonem aemulans, quae aqua abluta et exsiccata per plures horas continuo ac manifeste crepitabat et in omnes partes dissiliebat. Carbo hujusmodi penitus insipidus nec in aethere nec in alcohole solvabatur. Extracti urinae grana 60 et acidi sulphurici grana 180 dederunt hujus carbonis grana 16.

25. Extractum toties dictum urinae sine

omni effervescentia bene solvitur in acido muriatico. Solutio haec ab initio transparens flavescens, tempore fit turbida, fuscum, dein vero nigrum assumit colorem et parcum deponit praecipitatum, in quo nec minimum vestigium *acidi benzoici* degetere potui.

26. Facilis quoque solutio extracti urinae in acido acetico obtinetur, quae, flavescens, nullum generat praecipitatum; ast longius per tempus libero aëri exposita *acidum aceticum* prorsus amittit, ipsum vero extractum sub forma glomerulorum ad fundum vasis deponit.

27. *Ammonia pura* solvit quoque extractum urinae in colore flavo, quae solutio post aliquot menses fortem principii urinosi odorem spargebat. — *Lixivium sodae purae* dat facilem solutionem ejusdem extracti coloris flavi brunnei; ex qua debilis odor ammoniacalis percipiebatur; nullum tamen, addito etiam *acido acetico*, obtinui praecipitatum.

28. Idem extractum, in liquore *carbonatis potassae* solutum, nequaquam alteratur; solutio vero extracti urinae aquosa cum *muriate ammoniae* mixta exhibuit post aliquot menses crystallos cubicas, quae singulas proprietates dicti salis ostendebant. Cum *muriate sodae* obtinui quidem crystallos, sed hae nimis exiguae et irregulares fuerunt. Ex his omnibus, analysin urinae nostri diabetici spectantibus, concludere licet:

1. Urinam hanc constare ex aqua et substantia sui generis vegetabili, quae medium tenet saccharum inter et mannam.

2. Dari simul in ea nonnulla salia.

3. Orbatam esse principiis animalibus, urinae sani hominis propriis; nam *ammonia*, *phosphas calcis*, *gelatina animalis* et vix aliquod vestigium principii urinosi, in ea detecta, nimis exigua et parca inveniuntur. Altera ex parte acidum uricum, *acidum benzoicum*, caetera salia phosphorico acido juncta, quae ex urina sani hominis obtinentur, resina quoque biliosa et sulphur, licet singula reagentia fuere adhibita, nequaquam locum in illa habuerunt. —

Partes constitutivae extracti urinae sicci, quod a nonnullis auctoribus pro saccharo sumebatur, sunt:

1. Substantia mannae similis.
2. Saccharum.
3. Murias potassae et sodae.
4. Murias ammoniae.
5. Acetas vel malas potassae cum pauco acido libero.
6. Carbonas calcis.
7. Phosphas calcis.
8. Sulphas potassae.
9. Albumen et quidquam gelatinae.
10. Extractum animale.
11. Terra silicea.

Observatio II. Femina quadraginta annorum, trium liberorum mater, animo irascibili et malitioso praedita, ultimae proli non sine virium decremento ubera per curriculum sesquianni praebuit. Hoc tempore elapso, conspicuum elevando pondus, a saevis dorsi, abdominis et lumborum doloribus prehensa est. Chirurgus in auxilium ductus, referente

Analysis chemica obtulit partes constituentes urinae praesentis aegrae, illis antecedentis aegri omnino similes fuisse. Diarium vero tanta sedulitate conscriptum ob id inutile evasit, quod aegra malitiosissima peculiari studio cunctas nostras observationes erroneas reddidit, nunc scilicet urinam clandestine ejiendo, nunc alienos cibos sumendo &c.

CAPUT XVIII.

P o l y d i p s i a .

Vehementer suspicamur medicos antiquitatis non pauca diabetis exempla sub nomine *polydipsiae*, sive *sitis immodicae* collegisse; at contra vel suspicamur, medicos hodiernos non paucos polydipsiae casus pro diabete declarare. Sunt tamen hujusmodi morbi a se invicem omnino diversi, et signis gentilitiis distincti, de quo argumento fusius disserere loci praesentis vetat angustia. Interim quivis sponte videt, aegrum, ob morbosam sitim multum bibentem, necessario jure vel multum mingere debere, quin inde ad specificum illum morbum, sub omni respectu mirabilem, quem *diabetem* vocamus, illico concludere liceat. Sequens historia morbi rem, si opus esset, clariorem redderet. Est vero ea vel sub alio respectu memoratu digna.

Observatio. Puella quindecim annorum, necdum menstruata, clinico instituto commis-

sa est die decima sexta Januarii mccccx. Referebatur ab illius hero, eam ceterum sat valere, excepta *indelebili siti*, et magno urinarum profluvio, *ab octo jam annis* perseverantibus. Habitum quidem aegrae gracilem invenimus faciemque pallidam, ac deerant corporis emaciatio et virium languor. Lingua, nisi mox post somnum, non cernebatur sicca, nec universa cutis ariditatem, diabeticis propriam, exhibebat. Commissa ulteriori observationi, compertum habuimus aegram nychthemeri spatio inter decem et duodecim libras aquae potare, et circiter idem urinarum pondus excernere. Lotium autem omnino urinae consuetae, quae dicitur potus, simile erat. Hisce omnibus ad trutinam vocatis, morbum pro diabete nequaquam declarare ausi sumus, et quidem ob id, quod desiderabantur gentilitia hujus morbi symptomata, emaciatio scilicet corporis, cutis ariditas, ac virium jactura. Arrepta opportunitate praesentis aegrae, ut coram discipulis de caussis tum sitis tum profluvii immodici urinarum, dissererem, sermonis curriculum me necessario jure *ad morsum dipsadis*, de quo medici antiquitatis tantum loquuntur, duxit. Vix autem hujusmodi argumentum tetigeram, quum alumnus, cui praesentis aegrae cura commissa erat, praepostere, uti credebam, puellam interrogaverit: *fuistine momorsa a serpente?* Quo tempore risum vix tenere potuerunt caeteri commilitones, aegra serio respondit: „a serpente quidem non fui momorsa, sed *ab apibus*, atque haec est origo mali, quod patior.“ Narravit enim, se perfecte recordari, quod

ante octo annos incaute apiarium visitaverit, quo facto ab examine obsessa et momorsa, mox in sitim et in subsequens urinarum profluvium inciderit. — Miri hujus mali curam foliis atropae belladonnae incepimus, verum sine fructu, quin immo cum augmento sitis et urinarum. Volui dein cum mercurio periculum instituere, at aegra noluit moram in nosocomio diutius protrahere.

C A P U T XIX.

Retroversio uteri gravidi, et rarius linguae vitium organicum.

Exemplum *retroversionis uteri gravidi* in clinico observatum, uni ex commilitonibus nostris atque seminarii medici, sumptibus caesareis instituti, alumno, domino *Ambrosio Buczynski*, pro themate dissertationis inauguralis inserviit. Quoniam opuscula hujus generis, apud nos edita, raro ad exteras nationes usque perveniunt, et quoniam forte specimen modi, hujusmodi res vel in nostra modestissima scientiarum universitate pertractandi, a nonnullis desiderari posset; opportunum esse censemus, non solum eam, de qua quaestio est, dissertationem, sed et alteram, rarum linguae praemagnae exemplum exhibentem, auctore *Onophrio Niechwiedowicz*, ejusdem seminarii alumno, sub *appendicis* forma, in medium afferre.

A P P E N D I X.

I.

Ambr. Buczynski observ. de retroversione uteri *).

Exempla *retroversionis uteri gravidi* non sunt quidem rara **) at non ita tamen vulgaria, ut supervacaneum videri posset, fastos medicos

*) *Diss. med. obstetr. Vilu. 1811. 8.*

**) *Cl. Voigtel* in egregio opere: *Handbuch der pathologischen Anatomie 3. Theil, S. 463* — doctissime de utero retroverso disserens ad sequentes scriptores remittit: vide *Desgranges Journal de Med. Tom. LXVI. pag. 90. Dussaussoy ibid. vol. LXVIII.*

Vermandois ibid. Vol. LXXXVIII. — Juill. übers. in Hufelands neuesten Annalen der französ. A. K. B. II. S. 159.

Van Doeveren spec. obs. acad. Cap. p. 163. — Act. nat. cur. vol. VII. Hooper med. obs. and Inquir. Vol. V. p. 378.

Gastshore ibid. pag. 381.

H. Caypers de retroversione uteri gravidi. Lugd. Bat. 1777.

Wall de uteri gravidi retroversione. Hal. 1782.

Richter's chirurgische Bibliothek. B. I. St. IV. S. 47. B. IV. S. 61. 70. 235. 555. B. V. S. 132. 548. B. VII. S. 492. B. VIII. S. 715. B. IX. S. 182. B. XI. S. 310. 328. B. XII. S. 45. 50. Rogert in act. Soc. Med. Hafn. 1779. Vol. II.

iis adhuc locupletare. — Liceat igitur hinc novum hujusmodi morbi exemplum, ex Instituto clinico medico Caesareae Universitatis Vindobonensis desumptum, in medium proferre. —

HISTORIA MORBI.

Ancilla, vigesimum tertium aetatis suae annum agens, corporis habitus boni, tempore apud nostrates consueto pubertatem adeptam, secunda semper fruebatur valetudine, si excipias menstruorum periodos, quibus accedentibus, constanter a multis excruciebatur incommodis, praesertim autem a dysuria, nec non ab alvi obstructione. Quatuor ante men-

Schäffer in *Baldinger's neuem Magazin* B. VII. S. 335.
W. Kockell, an Essay on the Retróversion of the uterus. London 1785.

Gill, Diss. de ista herniae uterinae specie, quae retroversio uteri dicitur. Edinb. 1787. — *Cheston* in med. communic. Vol. II. No. 2.

Croft in *London med. Journal*, Vol. XI. 4. N. XI. *Journal de Med.* 1791. Juill. pag. 53. S. 99.

Denman practice of Midwifery Vol. I. Ign.

Weltzeck Diss. de utero retroflexo. Pragae 1777.

H. J. Baumgarten Diss. de utero retroverso. Argent. 1785.

Jahn Diss. de utero retroverso. Jenae 1787. übers. in der n. Samml. für Wundärzte; St. XXII. S. 225.

Stark's Archiv, B. I. St. I. S. 50 und 135. St. II. S. 164.

Voigtel fragment. semiolog. obstetric. pag. 13. not. 9.

J. Melitsch Abhandl. von der sogenannten Umbeugung der Gebärmutter, Prag 1790 — 1792

Vogel von einer Reflexion der Gebärmutter, in *Hartenkeil's Zeitung* 1791. B. I. S. 20 fg.

ses autem, ab impraegnationis scilicet tempore, siluerunt huiusmodi incommoda una cum menstruis, comparentibus simul aliis graviditatis signis, salivatione scilicet, nausea, vomitione vomituque ipso, cui adsociabatur cephalaea, frequensque siugultus. Cuncta tamen haec symptomata elapsis nonnullis diebus evanuerunt, ita ut aegra tertium graviditatis mensem sine ullo incommodo attingeret. Hic enim dum a gravissimis curis domesticis premeretur, pristina mala recruderent. Iis ope remediorum domesticorum, nobis ignotorum, sedatis, sat incolumem ad diem primum mensis Junii anni MDCCCX duxit vitam — qua ipsa medietatem quarti mensis graviditatis numerabat. Accidit vero tunc, quod elevato gravi pondere, illico a summo dolore, a pelvi ad lumbos ascendente corriperebatur. Sequebatur magna virium jactura, vomitus atque completa suppressio tum urinarum tum faecum.

Deductis in usum nonnullis remediis domesticis, praesertim infuso baccarum Juniperi communis, nullum levamen obtinuit, unde invalescente de hora in horam morbo, die sexto ejusdem mensis Junii in clinico instituto auxilium petiit. Examinato abdomine, vix attactum ferente, tumor, a regione hypogastrica fere ad umbilicum usque ascendens, detectus est. Tumor iste exacte figuram distensae vesicae urinariae referebat. Insimul partes genitales externas tumidas, rubicundas atque ad attactum valde sensiles conspeximus. Instituta exploratione per vaginam, cujus superficies anterior tensa, posterior vero laxa fuerat, uterus quidem sese mox sub forma

tumoris, magni, rotundi, glabri, fere immobilis obtulit, verum plane impossibile erat, illius orificium attingere. Stante aegra licuit tamen, etsi non sine difficultate, uterum antèrius tantisper sursum pellere, quod plerumque cum effluxu guttularum nonnullarum lotii foetidi contingere solebat. Immisso digito in intestinum rectum, prius ope clysteris depletum, corpus grave ac voluminosum, fundus scilicet uteri detegebatur, parietem anteriorem intestini comprimens, atque diametrum illius omnino occludens. Amplum, quod erat, spatium inter hocce orificium ani et obstaculum altitudinem sex pollicum exhibuit, tumor vero ipse prorsus immobilis, et, levis licet, nisus eum sursum pellendi, intolerabilem excitabat dolorem. Praeterea febris et anxietas magna, vomitus aeruginosus, singultus aderant. Cathetere non sine difficultate applicito, quatuor tantum urinae foetidae librae, cum magno quidem levamine; quin tamen superior pars tumoris regionis hypogastricae imminueretur, effluxere. — Tumor igitur uteri per intestinum rectum et vaginam sub exploratione manifestus, directione horizontali ab anterioribus postrorsum ductus, orificium uteri in vagina, cujus superficies anterior tensa, posterior laxa, altiore situ ultra digiti accessum latens, urinae et alvi retentio, commonstrabant retroversionem uteri, et quidem eam illius speciem, ubi fundus intestino recto, orificium vero vesicae urinariae incumbit. Lenia porrigebantur alvum laxantia, atque repositio uteri hoc in casu indicata omni modo, sed heu sine successu tentata fuit. Convocatis insuper

altera die expertis pluribus in arte obstetricia Viris omnia, ut huic visceri normalis conciliaretur positio, incassum ab iis instituta fuere. Conclamato igitur morbo, toti fuimus in symptomatibus, quousque id fieri poterat, leniendis, praecipue prospiciendo retentioni urinae, doloribus, virium jacturae, et alvinae evacuationi, ope Catheteris, opii, jusculorum et clysterum. — Jam vero catheter vix libram unam lotii spatio nycthemeri educebat, atque clysteres sine faecibus reddebantur; tam firme enim obstaculum, de quo diximus supra, commercium inter intestinum colon et rectum intercipiebat, ut descensus faecum omnino impediretur. Ad decimam octavam ejusdem mensis diem aegra ita sine magna rerum mutatione decubuit, si excipiamus notabiles febris exacerbationes, frigore stipatas, typum quotidianum sequentes. Memorata autem die omnia derepente in pejus ruebant. Jam catheter vix urinam educebat, quaeque educebatur, intolerabilem spargebat foetorem. Tumor abdominis interea non imminuebatur. Post biduum accedentibus summa inquietudine, lipothymiis, extremitatum frigore marmoreo, pulsu intermittente, sudore frigido, atque facie hippocratica facta, obiit. —

SECTIO CADAVERIS.

Aperto abdomine insignis seri purulenti foetidissimi copia obviam venit. Parietes vesicae urinariae subtilissimi ac flaccidi intus vestigia gangraenae offerentes, latera abdo-

minis ad umbilicum usque occupabant, fundus autem et peritoneum, eum ambiens, foramen peripheriae sex pollicum obtulit. Unde patet, fluidum prius, aperto abdomine obvium, urinam constituisse. Fundus uteri sub initio intestini recti incumbibat, tanto id opprimens obstaculo, ut colon in illud transiens, faecibus omnino distensum, dimidiam capitis infantis magnitudinem adaequaret. Os uteri symphysi ossium pubis sinistrorsum quidquam appositum. — Totus denique uterus pelvim replens vestigia inflammationis offerens. Tubae Fallopianae, ovaria, ligamenta, excepta levi inflammatione, normali modo constituta. Cavum uteri continebat foetum, minime corruptum, quinque circiter mensium, respectu uteri in situ naturali positum, capite scilicet orificium uteri spectante. Pelvis dimensiones justae: viscera abdominalia utero contigua etiam inflammata, reliqua sana. —

E P I C R I S I S.

Dysuria atque alvi obstructio, quibus aegra nostra, virgo adhuc, quovis sub catameniorum fluxu laboraverat, haud immerito suspicionem germinis praesentis morbi, nempe alicujus incurvationis uteri movet. Enim vero *vel uterum non gravidum posse retroverti*, docuit Celeb. vir *Joannes Hunter* confirmatumque habetur ab aliis *) nequaquam tamen

*) *Bücheln* im Mus. der Heilkunde Bd. III. S. 126. *Saxtorph* in collection. Hafniens. Vol. II. obs. XV. p. 128.

alio pacto, quam eo in casu, dum viscus hujusmodi praeter modum extensum est e. g. a polypo *) vel a menstruorum retentione: de quibus vero morbis nostra in aegra nec vestigium inveniēbatur.

Dolemus sane miseram, cui forte in primo morbi limine auxilium ferri potuisset, tam diu domi tempus trivisse. Nec a veritate alienam existimamus suspicionem, quod infusum baccarum Juniperi communis, quo usa erat, virtute sua diuretica lotii secretionem augendo malo malum addiderit. Nil certe magis condemnandum, quam mos vulgi, aegrotantibus, in urina emittenda deficientibus, mox sine praevio rerum examine, diuretica porrigendi. Diagnosis nostro in casu haud ardua fuit — vix enim errori locus erat, nisi forte illi *retroversionem cum obliquitate uteri* (Hysteroloxia, Metroloxia,) confundendi. — Distinguitur vero, saltem in gravida, utrumque malum per signa ita evidentia, ut satis sit ea inter comparationem instituere, ut vel erroris possibilitas excludatur. — Inserviet huic scopo sequens tabula diagnostica duce clar. Schmaltzio **) elaborata.

Willich von einer Umbeugung der Gebärmutter, vid. Richter's chirurg. Bibl. B. V. St. I. S. 132.

*) *Murray* in Rudolphi's Schwed. Annalen, a. a. O. S. 126.

**) Versuch einer medicinisch-chirurgischen Diagnostik in Tabellen, §. 155. Dresden 1808.

S I G N A.

Retroversionis.

1. Tumor horizontalis ab osse sacro ad illud pubis usque vaginam adimplet.
2. Os uteri nullo pacto attingitur.
3. Abdomen nisi a vesica urinaria turgens undique vacuum sive molle.

Obliquitatis uteri.

1. Tumor vel nullus in vagina vel saltem obliquus.
2. Os uteri vel antrorsum v. postrorsum, v. dextrorsum vel sinistrorsum invenitur.
3. Solum pars lateralis abdominis obliquitati opposita vacua atque venter ob id fere difformis.

Differentiam *retroversum* inter et *inversum uterum* silentio praeterimus, est enim hujusmodi differentia tam evidens, ut quicumque in arte versatus, eam sponte per ipsam scilicet vocabulorum significationem enucleare valeat.

Quod vero diagnosin nostro in casu magis facilem reddidit, fuit ingenua aegrae, licet innuptae, de graviditate confessio, nec non habita ratio temporis, quo utero gerebat. Notum enim est, uterum praecipue tertio atque quarto graviditatis mense retroversioni obnoxium esse. — Non desiderantur tamen exempla tardioris retroversionis. Observavit

enim cl. *Gistken* morbum, de quo agitur sexto graviditatis mense *).

Ea, quae a nobis tradita est, observatio infirmat porro, retroversionem uteri, sub qua fundus intestino recto et orificium vesicae urinariae incumbunt, frequentiore esse, quam illam, ubi contrarium contingit. — Paucae enim extant observationes retroversionis ita constitutae, ut fundus uteri vesicam urinariam atque orificium intestini recti attingeret. — Occurrunt tamen apud *Levretum* **) et *Lynne* ***). — Multum convenire videtur exemplum retroversionis uteri, cujus historiam exponere conati sumus, cum altero, quod *Hunterus* fastis medicis tradidit †), nisi quod hic vesica urinaria haud fuerit disrupta.

Summopere vero attentione dignum censemus, quod nostra in aegra, applicito prima vice cathetere, quatuor solum librae lotii extractae sint, et quod educto lotio regionis hypogastricae tumor haud subsiderit. — Suspicamur igitur vesicam urinariam, ab orificio uteri eam comprimente fere bipartitam extitisse, ita scilicet, ut catheteris ope solum lotium ex inferiori parte educi potuerit, effluxus vero urinae superius contentae ab utero impeditus fuerit. Tantam uteri contra vesicam urgentis

*) Vid. *Jac. Lindblom* praes. *Murray* in uteri retroversionem animadversiones. Upsal 1797 in *Rudolphi's Schwed. Annalen* B. I. S. 148 sq.

**) *Journal de medec.* Tom XL 1773. *Richter's chirurg. Bibl.* B. III. S. 213.

***) *Medic. observatt. and. inquir.* 1791. Vol. IV. N. 36. *Richter's chirurg. Bibl.* B. I. St. IV S. 47.

†) *Medical. observ. and. inquir.* Vol. IV. p. N. 36.

vim non a veritate alienam esse, docet exemplum supra citatum *Hunteri*. Legimus enim uterum ita in pelvi incarceratum fuisse, ut solum instituta sectione symphysis ossium pubis, eum extrahere licuerit. Concessa porro nostra suspitione, haud arduum est rationem reddere, cur irrita quotidiana applicatione catheteris attamen vesica urinaria disrupta sit. Catheter nempe ad superiorem vesicae bipartitae cavitatem (cui ex ureteribus continuo novum lotium affluebat) nequaquam pervenire potuerat. Gangraenam tandem vesicae, praegressae cystitidis, cystitidem vero ischuriae sequelam fuisse, nemo inficias ibit, recordaturus copiae enormis lotii, secto abdomine nobis obviã venientis. —

Curam retroversionis uteri quod spectat, si reductionis illius tentamina sub maximo retroversionis gradu haud successerit, quod in inveterato malo interdum accidit, sectio symphyseos ossium pubis suscipi potest, quam medendi rationem cum successu institutam fuisse compertum habemus *), tamen enchi- resis haec, uti ex historia illius progressus scimus, non semper propositum scopum attingit. Magis convenire nobis videtur methodus a cl. Callisen commendata **), quae consistit in incisione abdominis non absimilis illi, quae in sectione caesarea instituitur, quo facto manus

*) Bulletin de l'école de médecine pag. 36. Journal redigé par M. M. Corvisart, Lecroux et Boyer Tom IX.

***) Callisen systema chirurgiae hodiernae pars posterior §. DCCCXXXIII. Petropoli 1804.

in abdomen immittitur, et uterus retroversus in situm naturalem retrahitur, haud neglecta corporis quiete, lotii et alvi sedula evacuatione atque spongiae involutae vel pessarii in vaginam immissione, usque dum aucta uteri gravidi moles possibilitatem retroversionis excludat. Tertia denique methodus a cl. Guilielmo Hunter *) proposita perforatio nempe uteri per vaginam ad liquorem contentum educendum, ut et hinc repositio uteri facilitetur et abortus promoveatur, etiamsi a nemine hucusque instituta fuerat, quam maxime attentione nostra digna est: quoniam nullum periculum offert, atque minus absterret aegrotantem quam illae superius expositae. —

*) Medical obs. of London Tom. IV. V.

II.

Onuphr. Niechwiedowicz observ. de rariore linguae vitio *).

Organicorum linguae vitiorum rarius quodam descripturo, ab ipso hujus visceris defectu ordiri licebit. Quin tamen hoc pacto fabulis veterum **) de gentibus lingua orbatis fidem adhibeamus, vel de lingua, punitiois causa evulsa, sermonem instituamus, sufficiat de linguae, ex praevis morbis orta *consumptione* mentionem injicere. Narrat *Bartholinus* ***), variolas puero cuidam linguam omnino consumsisse, aegrumque nihilominus loquelam haud amisisse. Sermonis potestatis lingua deficiente perstantis exemplum vel ipse refert *Huxham* †); inveniunturque alia non pauca in opere viri, eruditione excellentis, egregii scilicet *Voigtelii* ††).

Non desiderantur contra vel casus *linguae duplicis*. Vidit *Dolaeus* †††), puellam

*) Diss. med. Viln. 1811. 8.

**) *Plinii* Hist. Nat. Lib. VI. cap. 30.

***) Hist. anat. rar. Cent. II. hist. XXII. Tom I. p. 208.

†) Med. observat. 1742.

††) Handbuch der pathologischen Anatomie. B. II. S. 136.

†††) Miscell. Nat. Cur. Dec. I. obs. 137.

quinque annos natam, binis linguis a nativitate instructam, at mutam.

Sat vulgaris porro est linguae *tumor*, quatenus multorum morborum symptoma. Lingua in glossitide ita saepe turget, ut oris cavum repleat, dentiumque impressiones exhibeat *). Fertur linguam et *periodice intumuisse* **); vel obsessam fuisse a *tumorbibus* tum *sarcomatosis* ***), tum *cysticis* ****), tum *scrophulosis* †). Linguae, cujus tota superficies a tuberculis obsessa erat, exemplum publici juris reddidit immortalis *Morgagni* ††).

Rara tandem non sunt *ulcera linguae* tum *venerea* †††), tum potissimum *cancrosa* ††††). Exemplum cancri linguae hoc ipso, quo scribo, tempore in viro nobili *Vilnae* exstat. Dimidia pars linguae sinistra hoc in aegro ab ulcere cancroso rodente detenta, caetera autem massa scirrhum ex-

*) *J. Petr. Frank* Epit. de cur. hom. morb. Vol. II. Cap. de Glossitide.

***) *Mem. of the medical Soc. of London*. L. I.

****) *Büttner* Wahrnehmung eines an der Zunge seit vier und zwanzig Jahren aus dem Munde hervorgehangenen Fleischgewächses von neunthalb Loth. Königsberg 1770.

****) *Richter* Anfangsgr. der Wundarzneyk. B. IV. §. 60. S. 38.

†) *Louis* in mémoires de l'acad. de chirurg. T. V. N. 15.

††) *De sed. et caus. morb.* Epist. LXVIII. §. 10.

†††) *Leurs* in Samml. aus. Abhandl. für prakt. Ärzte. B. XVIII. S. 233.

††††) *Richter* l. c. S. 32.

hibet. Primam illud a morsu linguae, probabiliter jam antea ad morbum, de quo agitur, dispositae, originem duxit. Loquela impedita, salivatio continua, foetor oris insignis, abscessus ad latera colli apertus saniem fundens, deglutitio summopere difficilis, febris lenta; haec sunt symptomata, quae miserimum angunt aegrum.

Nec *anthrax linguae*, equis non solum et bobus familiaris *), sed et in hominibus visus **), nec *aphthae* hic silentio praetereundae sunt.

Siluimus autem *linguae morbosas concretiones* ***), ejusque *vulnera* ****); frenulum nimis breve vel apici linguae propius justo insertum †), vel exempla linguarum exhibentium *pilos* ††), *vermes* †††), *calculos* ††††),

*) *Scheuchzer* fliegender Zungenkrebs, eine Viehseuche, welche 1732 die eidgenoss. Lande ergriffen. Zürich 1732.

M. Paulet Recherches histor. et phys. sur les malad. epizoot. à Paris 1775. A. p. 102. 113. 163. 244.

Paul Adami Untersuchung und Gesch. der Viehseuche. Wien 1782. S. 115.

Ludovicus Bojanus. O ważnieyszych zarazach bydla rogatego i koni przez autora z Niemieckiego oryginału tłumaczone: w Wilnie 1810.

***) Referente *Voigtelio* l. c. p. 141.

****) *Neue Sammlung für Wundärzte* S. III. S. 137.

****) *Fabricii Hildani* obs. chirurg. Cent. I. obs. 28. *Richter* l. c. p. 23.

†) *Bell*. Cours complet de chirurgie théorétique et pratique — à Paris 1796. Tom 4. p. 198.

††) *Amati Lusitani* curation. medicinal. Cent. VI. Obs. 65.

†††) *Schenk* obs. med. Lib. I. Obs. 360.

††††) *Arnemanns* Magazin für die Wundarzneywissenschaft B. II. St. II, S. 171.

ut scilicet, sine lectoris taedio, ad illud linguae vitium deveniamus, quod novo atque memorabili exemplo comprobaturi sumus. Loquor de *lingua praemagna*.

Exhibent illius non pauca exempla fasti medici. Memorabilia ea sunt, quae a *Trincavella* *), *Scaligero* **), *Schenk* ***), *Bartholino* ****), *Hahnemann* †), aliisque referuntur. *Bierkander* sequens narrat ††) exemplum. Puella a nativitate lingua consueto majori instructa, absolutis variolis, tale illius augmentum percepit, ut longitudinis pollicis unius cum dimidio, et latitudinis duorum pollicum ex ore penderet. *Ficker* similem refert casum †††): aegra, infans scilicet sex annorum, linguam totam retrahere poterat; at tunc oris cavitas omnino replebatur, impediebaturque loquela, alias concessa. Majoris momenti historia est, quam cl. *Trioën* ††††), tradidit. Puella in prima infantia a febre correpta fuit, qua profligata, lingua sensim sensimque ita increvit, ut ad mentum usque extra oris cavum penderet. Hujusmodi abnormitas linguae nec loquelam, nec deglutitionem impediebat. Ore tranquillo aegra linguam vagina

*) De rat. curand. part. hum. corp. L. V. cap. 10.

**) Exercitat. 199.

***) Obs. med. Lib. I. Obs. 356. p. 401.

****) Hist. anat. rar. Cent. II. hist. 22. T. I. p. 208.

†) Miscell. nat. cur. Dec. II. An. II. Obs. 51.

††) Neue Schwed. Abhandl. Uebersetzt von *Kästner* und *Brandis* 1791. B. X. S. 142.

†††) Beyträge zur Arzneywissenschaft, Wundarzney- und Entbindungskunst. Münster 1796, St. I. N. VIII. S. 107.

††††) Observ. medic. chirurg. Fasciculus p. 142.

argentea obducebat. Hunc vero casum ille, quem nunc in medium allaturi sumus, raritate fors antecellit.

Taciana Dziemiarka sanis e parentibus nata secundo aetatis suae anno, quo tempore bini dentes in utraque maxilla jam cernebantur, sub lapsu linguam momordit, subsequente copioso sanguinis fluxu. Increvit ab eo tempore sensim sensimque linguae volumen, ita ut post unum alterumve annum eam jam amplius ore retinere nequiverit. Extrorsum tamen pendens lingua tunc adhuc in oris cavitatem retrahi poterat. Serius et hac potestate destituebatur; ita enim increvit viscus, de quo sermo est, ut ultra mentum tribus pollicibus penderet. Simul cum incremento puella increvit et lingua ad decimum circiter aetatis annum, a quo tempore non amplius volumine augebatur. Nihilominus adversus morbum Vilnae in xenodochio sororum charitatis auxilium quaesivit. Die 12. Octobris anni MDCCCIX delata ab III. Professore *Becu* coram societate medica Vilmensi, aegra duodecimum jam annum numerante, sequentia observata fuere. Constitutio corporis sana. Ipsius tamen linguae substantia non erat sana durior, neque singularis cujusdam tumoris excrescentia, neque ulceris majoris labe, affecta. Pars illius inferior solum, mox extra labium glandulas tumefactas exhibuit, ad apicem linguae plaga tum ex papillis tumidis, tum ex fasciculis vasorum sanguiferorum cernebatur. Dentes magna ex parte consumpti, ac continuum fere osseum corpus formantes. Linguae superficies superior, quatenus,

extra os pendens, praeter modum exasperata. Fertur eam aliquoties jam desquamationem obtulisse, atque domicilium insectorum, nec non eorum larvarum fuisse. Gustus in hac linguae portione statu sicco nullus; saltem patiens saccharum a sale communi haud distinguere potuerat: Potuit hoc vero, idque facili quidem opere, humectata prius lingua, vel solutis corporibus illis prius in aqua sive saliva. Declinata ope manus in latus alterutrum lingua, nutrimenta, tum esculenta, tum potulenta per spatium inter ipsam linguam et angulum oris oppositi lateris, ita sibi ortum, ingerebat. Masticatio laboriosa, et lenta; deglutitio vero facilis, atque expedita. Vox sat normalis, atque debito modo articulata, nisi enim puella in literis C. Q. W. Z. in quibus nempe pronunciandis vel apice linguae, vel dorsi ejus accuratiore curvatura, vel labiorum oris approximatione intimiore, indigeret, sermonis sane nullum exhibuisset defectum.

De cura hujus linguae, si quaeras, nihil est, quod tantae moli auferendae spem suppeditasset vel minimam. Cum enim ingens illud volumen propriae substantiae incremento, nulli autem alii morbo, tribuendum fuerit, nullum sane erat medicamentorum auxilium; ipsa vero extirpationis operatio locum non habuerit vel ideo, quod, resecta parte prominula, remansisset caetera pars linguae in ore, non minus affecta, eandemque extirpationem exposcens, de qua, utpote extractione linguae radicali, rationalis certe chirurgia ne cogitandum quidem suadet. Eo magis arduum praeterea videbatur cultro excedentem linguae

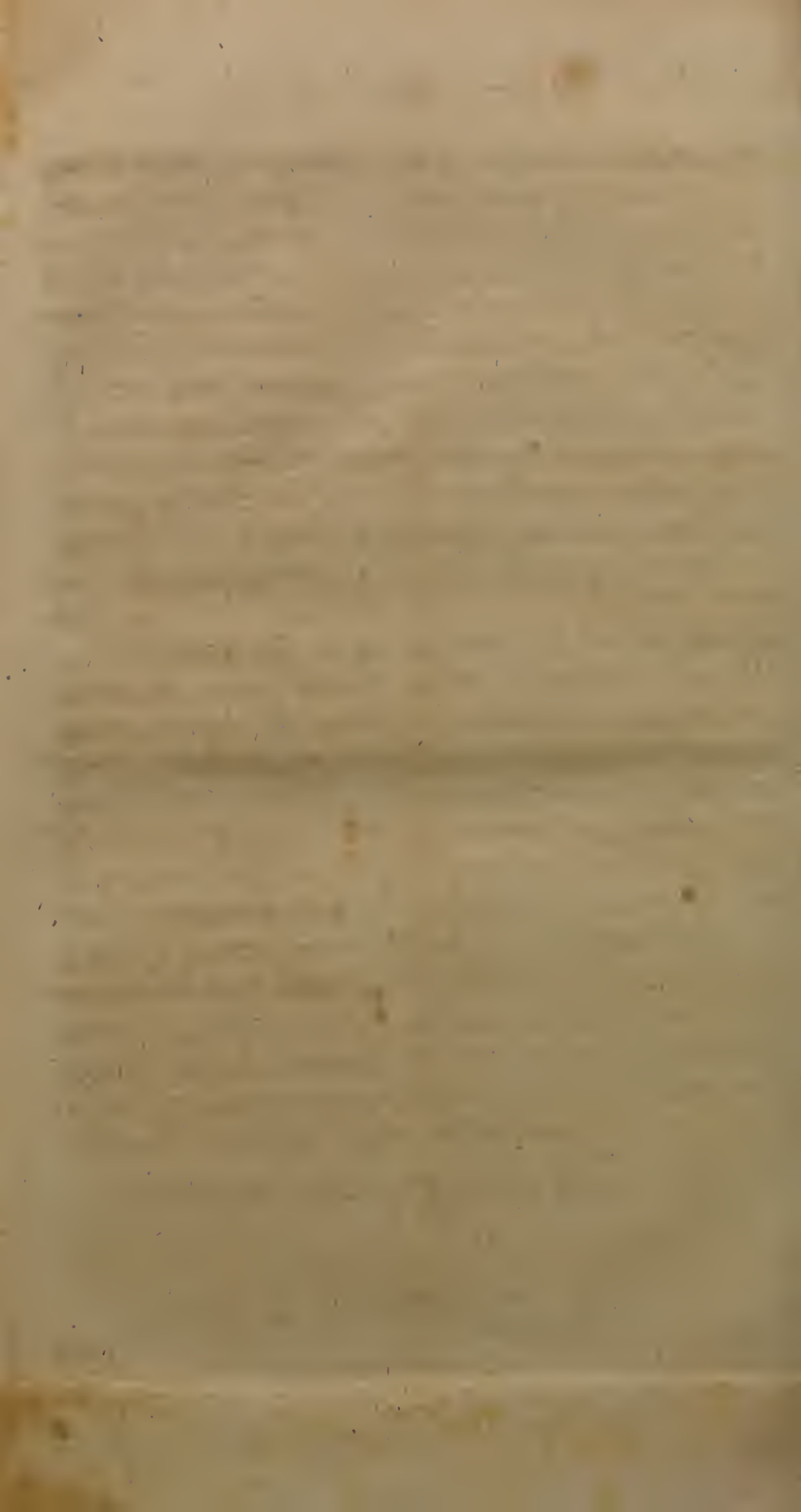
portionem auferre, quo magis abhorreret aegra a quacunque operatione chirurgica.

Casus hic memorabilis, qui forte temporis tractu fusius, atque accuratius in actis a societate medica Vilmensi describetur, observationem sustinet, linguam praemagnam vitium sistere ut plurimum sexui sequiori proprium. Si enim unicum excipiamus exemplum, quod *Morand* refert *) pueri scilicet linguam, quatuor pollices ex ore pendentem, exhibentis, vix aut ne vix quidem in fastis medicis invenitur casus linguae praemagnae in sexu masculino.

Notatu dignum videtur, consumptionem dentium maxillae inferioris absque dubio ab ipso attritu linguae prominentis repetendam esse, et quidem ea ratione, uti anevrysmata prope ossa efformata consumptionem horum inducunt. Porro morsum nostra in aegra aucti linguae voluminis fuisse causam. Similem saltem rationem in nullo invenimus de vitiis organicis linguae commentario. Sane vitiorum organicorum hujusmodi prima causa plerumque in vitio vis plasticae profundius latet, quam quod ingenio humano attingi posset. Hac ipsa de causa, ab hypothésibus alieni, nec verbum amplius dictis addemus.

*) Journal de médecine, Tom XV, p. 155:

Observationes meteorologicae factae in Observatorio Imperiali Vibnensi a 1. Septembris 1807 ad 1. Septembris 1808.

Mensis 1807.	Dies			Altitudo Barometri.			Mensis 1807.	Dies			Thermometrum Reaum.			Ventus.
	Maxima.	Media.	Minima.	Maxima.	Media.	Minima.		Maxima.	Media.	Minima.				
Septbr.	9.	27. 11, 1	Septbr.	1.	+ 22, 41.	S. et SO. N.						
	18. 20. 23.	27. 6, 95.		13. 18. 20.	+ 12, 08.						
	27.		25.	+ 1, 75.						
October.	15.	28. 1, 3.	October.	1.	+ 10, 54.	SO. et NO. E.						
	21. 22. 27.	27. 5, 95.		12. 16. 20.	+ 3, 76.						
	28.		23.	- 3, 02						
Novemb.	16.	28. 1, 1.	Novemb.	10.	+ 9, 75.	NO. et NE. SO.						
	20. 21.	27. 4, 75.		5. 7.	+ 3, 56.						
	18.		1.	- 2, 62						
Decemb.	4.	27. 0, 8.	Decemb.	9.	+ 6.	NE. et SO. S.						
	11. 14. 16.		14. 16. 18.	- 3.						
	18.	27. 11, 4.		20.	- 12.						
Januarius 1808.	7.	28. 2, 4.	Januarius 1808.	4.	+ 2, 5.	SO. et SE.						
	9. 10.	27. 8, 19.		14. 16. 20.	- 1, 75.						
	12.		25.	- 6, 75.						
Februar.	7.	26. 11, 7.	Februar.	3.	+ 3, 25.	SO. et NO. NE.						
	14. 17. 20.		16. 18. 22.	- 3, 66.						
	22.	28. 3, 5.		29.	- 17.						
Martius.	26.	28. 7, 9.	Martius.	12.	+ 2, 5.	NO. et SE. NE.						
	23. 25. 27.	28. 0, 86.		13. 15. 18.	- 4, 8.						
	31.		25.	- 20, 25.						
Aprilis.	8.	27. 2, 0.	Aprilis.	1.	NO. et O. SO.						
	14. 18.		13. 15. 22.	+ 3, 4.						
	20.	27. 10, 9.		24.	+ 14, 5.						
Mayus.	12.	28. 2, 9.	Mayus.	3.	SO. et SE. NO.						
	17. 20. 21.	27. 10, 68.		6. 8.	+ 9, 87.						
	23.		9.	+ 19.						
Junius.	5.	27. 11, 7.	Junius.	14.	SO. et E. NO.						
	10. 12. 13.	27. 8, 88.		21. 25. 27.	+ 14, 4.						
	16.		28.	+ 24.						
Julius.	15.	27. 4, 0.	Julius.	17.	NO. et NE. S.						
	19. 21. 23.		22. 23. 26.	+ 15, 9.						
	24.	28. 1, 7.		27.	+ 23, 4.						
Augustus	10.	27. 5, 6.	Augustus	3.	+ 22, 75.	NO. et SE. SO.						
	20. 25. 28.		10. 15. 20. 25.	+ 16.						
	31.	28. 0, 7.		28.	+ 6, 75.						

